

Aleksanteri ja Alma (os Nordlund) Gummeruksen viisi lasta perheineen.
Lapsista puuttuvat kuvasta Rena, Kaarlo, Arvo, Hanna, Martti ja Rurik

Veljekset perheineen 1908. Takana vasemmalta Helmi, Lauri, Jaakko, Katri, Teppa.
Edessä Hanna (s. Schwartzberg), Ines ja Siiri.

Pistyanen-Reissu

Teppa Gummerus

ARVI A. KARISTO OY.

P I S T Y A N I N - R E I S S U

I L O I S I A K E S Ä M U I S T E L M I A

Kirjoitti Teppa Gummerus

1928

ARVI A. KARISTO OSAKEYHTIÖ

Tämä kirja on syntynyt seuraavalla tavalla: Olimme, vaimoni ja minä, kesällä 1927 kylpymatkalla Pistyanin pikkukaupungissa Tshekkoslovakiassa. Illat pyrkivät siellä käymään pitkäveteisiksi; meillä ei ollut minkäänlaista matkalukemista, eikä ollut viitsitty sinne lehtiäkään tilata, saadaksemme olla täysin rauhassa ja levossa. Vaimoni kyllä kykeni käsitöillä aikaansa tappamaan, mutta minulla ei ole mitään mahdollisuutta sellaiseen, ja kun laiskuus kuuluu olevan kaiken pahuuden juuri (Hes. 2: 3), tuumimme eräänä päivänä, että minun on tehtävä käsitöikseni kirja, jota kirjoitan joka päivä pienen kappaleen samalla kun vaimoni virkkaa suuritöistä sängynpeitettä.

Kun olin aina päiväkseen lopettanut »henkisen työkentelyn», niinkuin sitä nimitimme, piti minun lukea, kuten ainakin oikeilla kirjailijoilla kuuluu olevan tapana, tekeleeni vaimolleni, joka sitten arvosteli työtäni opettajan tavoin numeroilla 4—10. Niinkuin näkyy, olen pistänyt vaimoni antamat numerot paikoilleen sulkumerkkien väliin. Arvosteluun kuuluvat vaikuttaneen monet sellaisetkin tekijät, joista tavalliset arvostelijat eivät välitä yhtään mitään.

Meille pyrki monasti tulemaan riita sen johdosta, että hän tahtoi järkähtämätöntä totuutta ja minä olisin niin mielelläni käyttänyt runollista vapauttani s. o. olisin laskenut silloin tällöin vähän »lipettiä» »brodyriksi» käsi-työhöni. Aina kun arvostelijani huomasi »puheen kaunistusta», joksi Haikos-Tilla sitä sanoo, laski numeroni, mutta, kuten ainakin säälivä nainen, hän nosti sen taas seuraavalla kerralla kohtuuttoman korkealle »siitä edestä, kun minä olin eilen niin ankara». Mitään toivoa hän ei antanut kirjallisista kyvyistäni, niinkuin oikeat arvostelijat joskus tekevät, lohduttaakseen kehnoa kirjailijaa ja narratakseen hänet uudelleen yrittämään. Meistä oli kovin hauskaa leikkiä arvostelijaa ja kirjailijaa ja siten saada vaihtelua jonkin verran yksitoikkoisiin iltoihimme. Tarkoitus saavutettiin oikein hyvin.

Paperintekijänä olen huvikseni tehnyt tälle kirjalle kansiaineen. Ja kun kerran olen tehnyt sekä kuoret että sisukset, pöyhistimme itseämme sanoen: »Nyt sinä, Teppa, olet jonkinlainen pikkuluoja! Kirja on lähtenyt sinusta ja sinä sitten aikoinaan ostat sen myymättömät kappaleet takaisin hylkypaperina ja teet niistä taas uutta, kaunista ja puhdasta paperia toisille kirjailijoille.» Ja Äiti olisi siinä tapauksessa pikkuluojaska (vertaa: pastorska, Honkaska, Pihkalaska, y. m. sellaiset).

Samalla kun omistan tämän ensimmäisen ja varmasti-kin ainoan teokseni miellyttävälle arvostelijalleni, kiitän häntä siitä kärsivällisyydestä, jota hän osoitti istuessaan

vieressäni peitettään virkaten ja innostaen minua yrittämään (5+).

Huonommat kuvat olen ottanut itse. Paremmista kiitän Pistyanin kylpylän johtokuntaa (the Bath Directorate of Pistany). Muutamia on jäljennetty postikorteista.

Pispalassa, kesällä 1928.

TEPPA GUMMERUS.

HENKILÖT:

ROUVA, 46-vuotias (vaivana reumatismi ja paino 78 kg).

HERRA, 47-vuotias (vaivana iskias, paino 108 kg).

TYTÄR, 18-vuotias (vaivana uteliaisuus, paino kevyt, polvella punnittuna).

Kertomuksen kirjoittaminen on minusta sangen vaikeata. Kun näet tulee mustaa valkoiselle ja vähän päin tai toisin liikaa, ei voi koskaan vastaisuudessa väittää, että »enhän minä sitä ole niin sanonut». Kaiken mahdollisen varalta ilmoitan, ettei tästä tule mikään raastuvanoikeuden pöytäkirja. Onpahan vain kertomus siitä, miltä muut maat meistä näyttivät ja mitä me siellä opimme muilta.

Kun nyt kerran satumme olemaan sellaisia mustalaisverisiä ihmisiä ja kun kevät Suomessa tuntui venyvän loputtoman pitkälle ja vielä lisäksi kun sattui olemaan liikoja rahoja (!), rupe-

simme kuvittelemaan olevamme niin, niin sairaita, että meille on elämänehto päästä ulkomaille kylpemään ja kahdenkesken olemaan. Tytär maurusi muuten vain mukaan, eikä häntä luonnollisesti hennottu kieltää, vaan luvattiin hänet matkaan »visseillä ehdoilla». Matkan varrella hän jo rupesi tyttölasten tapaan anomaan, että hän pääsisikin omin nokkinsa, mutta isän kukkaron varassa kulkemaan ilman vanhempiensa paimennusta. Nykyajan tyttö. Sai tietenkin tahtonsa läpi, kuten tuonnempana huomataan. Kun olimme kyllin kauan kuvitelleet sairauksiamme, tulimme mielestämme senverran tosisairaksi, että jokseenkin hyvällä omallatunnolla katsoimme voivamme lähteä.

Minä olin olevinani arvokas, jo hopeahäänsä viettänyt herra, joka lähtee ulkomaille, jonne vain harvat pääsevät, rouvansa ja tyttärensä kera kylpemään. Mutta sisimmässäni olen edelleen seikkailuhaluinen ja utelias pojanlorvi.

Ostettiin sitten kaikenlaisia tarpeellisia ja tarpeettomia. Hommattiin passit ja muut paperit reilaan eikä unohdettu hammasharjoja tai edes visiittikorttejakaan. Uskomattoman hauskaa on saada rauhassa rustailla itseään matkalle.

Tässä täytyy nyt heti sanoa, että meiltä jäi kotiin kaksi »aikamiespoikaa». Koko lähdössä

tuntuikin Rouvan mielestä olevan vaikeinta saada poikien elämä ja olo turvatuksi vanhempien poissaoloajaksi, niin ettei tulisi mitään mieliharmia jäljestäpäin. Kaippa sekin sitten saatiin tyydyttävästi järjestetyksi, koskapahan matkalle lähdettiin ja päämääräksi valittiin sanomalehti-ilmoituksen perusteella Pistyan Tshekkoslovakiassa.

Jotta päästäisiin mahdollisimman pian irti kotoisista oloista, ostettiin piletit »Rügen»-laivaan. Onnistuttiin saamaan hytti n:o 228 kolmelle hengelle, oikein I luokassa. I l. piletti laivassa ja III l. junassa Pistyaniin saakka maksoi 1,896 markkaa 50 penniä Suomen rahaa hengeltä. Matkan pituuteen katsoen sitä ei voi niin erittäin paljoksi sanoa.

Laivamatka oli ihana, kuten luonnollista onkin. Tytär ensikertalaisena olisi halunnut koetel-

KYLPPYLÄ

Sistanj

TSHEKKOSLOVAKIA

Karpaateilla, Slovakiassa. Vulk. rikkimutalähteitä (70° C). Hoito vaikuttaa voimakkaasti sairautta aiheuttavien aineiden poistumiseen reumatismi-, kihti-, iachlas- ja exudaattisairauksissa. Täysihoidon hinta I lk. hotellissa (Thermia Palace, kylpyjen yhteydessä) Smk. 90:— alkaen, yksinkert Smk. 55:— alkaen. Suuria puistoja, 3 km. pitkä ranta. Golf, tennis, soutu ja kalatusta. Suora ja vaunuja P

Tällainen oli ilmoitus.

la meritaution, mutta emme sitä niin erikoisena huvina suosittele kellekään. Ja kun koko matkan oli aivan tyyni, jäi sekin huvi nauttimatta. Minä kerroin uljaasti, miten kerran aikaisemmin kaikki muut paitsi kapteeni, toinen styyrmani, eräs stääderska ja minä vain säilyimme meritaudesta Maarianhaminan ja Tukholman välillä. Kaikki muut olivat ihan puolikuolleina y. m., y. m. Kylähän sitä tyynellä ilmalla sellaista voi laivassa kertoa, ja tuulella se käy maallakin hyvin päinsä.

Ruokasalissa saimme paikan pöydässä n:o 4, tuolit 24, 25 ja 26. Minä istuin keskellä, oikealla kädelläni Rouva ja vasemmalla yhteinen tyttäremme, Neiti, jolle oli täksi matkaksi laitettu polkkatukka. Se aiheutti usein Neidin käden viennin niskaan. Minä koetin tottua polkkatukaiseen Neitiini, vaikkei se aluksi oikein tahtonut onnistua.

Ruokapöydässä meillä oli miespalvelija, jonka ristimme Eeroksi sisareni pojan kunniaksi. Eeromme oli sitten kuin ota ja anna se oikea Eero Lahdesta. Oikein välistä pakkasi säälistämään, kun hänestä oli tullut laivakyyppäri eikä hän ollut meitä tuntevinaankaan! Se hyöty hänellä oli kumminkin Eeron-näköisyydestään, että hän sai tavallista reilummat juomar rahat.

Pöydässämme istui muiden muassa kaksi kes-

ki-ikäistä rouvaa, jotka olivat ensikertaa menossa Pariisiin huvittelemaan. He näyttivät meistä kovin tutuilta, mutta huolimatta kaikista ponnistuksistamme emme isoon aikaan päässeet heistä selville. Lopuksihan sitä sentään aina tulee jotakin keskusteluunpääsyn aiheita joko nenäliinan pudottamisen tai leivänpyynnin muodossa. Niin kävi tässäkin, ja tuloksena oli, että molemmat rouvat olivat hempeimmät tyttövuotensa viettäneet samalla paikkakunnalla, mistä me olimme lähteneet. Voisihan kyllä nimetkin tässä mainita, mutta minua peloittavat niiden miehet, jos olisivat hyvinkin tappeluhaluisia. (Rouvat olivat, keski-ikästään huolimatta, vielä sangen kauniit nähdä.)

He olivat hyvin Pariisin-matkan tuulella. Minä, siellä ennen käyneenä, tiesin aika hyvin heitä varoittaa, opettaa ja kaikin tavoin ohjata välttämään tuon nykyajan Sodoman ja Gomorran viettelyksiä ja synninpesiä. Mutta vakavasti heidän kanssaan keskusteltuani tulinkin, murheelista kyllä, havaitsemaan, että heillä olikin juuri pääasiallisimpana tarkoituksenaan tutkia niitä ja koettaa kuinka pitkälle uskaltaisi... Ja kun sitten kerroin, miten heillä on suuri mahdollisuus tulla murhatuiksi ja viskatuiksi Seine-nimiseen jokeen, joka virtaa Pariisin läpi, ja sitten

hukkuneina viedyksi paikkaan, jonka nimi on ranskaksi La Morgue, ja siellä pidetyiksi kaiken kansan nähtävinä joko puuraheilla tahi lasiloodissa pantuina formaliiniin, jossa heidän kukoistavat ruumiinsa saavat vihertävän limapeiton,

Neiti katselee Oderin rantoja. Kuva on pyynnöstä tehty hieman epäselväksi, mutta siinä voi nähdä tottuneen matkailijan hienon, odottavan katseen.

muuttuivat he aivan vakaviksi ja lupasivat, etteivät he astu rouville kielletyille poluille, eivätkä myös ole tarpeettoman uteliaita. Toivomme sydämestämme, että he vahvat tässä hyvässä aikomuksessaan olisivat. Mutta näiden rouvien silmien välähdys epäilyttää.

Sitten tultiin Stettiniin. Swinemündestä alkaen ihailtiin kummallista, ja

miksikäs ei, kaunistakin maisemaa. Suuret ruoppauskoneet kaivoivat laivaväylän pohjasta mutaa,

joka vahvoja rautaputkia myöten ohjattiin tien kahden puolen. Nostetusta mudasta oli kerääntynyt jo isot alat kovaa maata. Osa siitä kasvoi jo heinää, osalla oli pieniä mättäitä, ja kaikkein uusin oli vain pehmeää hietalieju-puuroa. Muutamat ruoppaajat nostivat mudan suuriin proomuihin, joita sitten »Stadt Stettin» nimiset laivat hinasivat väyläin sivuille tyhjennettäviksi. Tuumittiin tuota katsellessamme, että jos onkin Stettinin satama hyvä, niin kyllä se maksaakin.

Rouva ja Herra katselemassa työtä Oderilla. Jotta olisi tilaa lukijan mielikuvitukselle, ei naamoja näytetä.

Ajettiin sitten Stettinerhaffin poikki ja tultiin ylenlikaiselle Oder-joelle, joka on laivakululle sopiva, kuten enimmät Saksan maantieteessä mainitut joet. Talot joen rannalla ennen satamaan saapumista herättivät huomiota siistey-

dellään, ja monet sievät ulkoravintolat ilahduttivat meitä nätilä asettelullaan. Ja kaiken yli kaareutui kirkas Saksan taivas. Merellä oli ollut jokseenkin kylmä, mutta täällä hivelivät poskiamme suloisesti lämpöisemmän maan tuulen löyhäykset, ja aurinko pakotti meidät etsimään suojaa varjosta. Havaittiinpa pari juhla-lisin siivenlyönnin lentävää haikaraakin. Ja meidän äiti oli tulossa Saksaan! Turhaan, oi haikara, meitä enää kiertelet! Viimeinen tuomisesi on tämä nyt vierellämme seisova Neiti. Mene jo muuanne!

Asettui siitä sitten vähitellen »Rügen» laiturin ja rupesi purkamaan matkustajiaan maihin. Meidän laivassamme tulivat ensimmäiset sellaiset Saksan-matkustajat, joiden ei ollut tarvinnut, Saksan ja Suomen välisen uuden sopimuksen mukaan, viseerauttaa passejaan. Sopimus tuli voimaan 1 p. kesäk. 1927. Yksimielisesti tultiin siihen mielipiteeseen, että sellainen sopimus olisi tehtävä kaikkien Euroopan maiden kesken, paitsi ehkei ainakaan vielä Venäjän.

Koottiin kiireellä tavaramme, unohdettiin tietysti yöpaidat ja astuttiin tulliin ja maihin. Rouvan sähkösilitysrautaa tullimiehet ensin rutkistelivat, mutta kun sekin osoittautui saksalais-tekoiseksi, päästettiin se läpi. Tupakoita mulla

olisi ollut luvallistakin enemmän, mutta kun ilmoitin, että »daaminikin» ovat oikein julmettuja savukkeenvetäjiä, olisi yhteissummaan kenties saanut olla himpsun verran lisääkin.

Rannasta mentiin asemalle postiautossa, jossa oli perävaunu tavaroita varten. Kuumuus rupesi jo tuskaksi asti haittaamaan.

Havaittiin sitten, että junamme lähtöön oli vielä monias tunti, ja päätettiin se aika käyttää Stettinin katseluun. Ja Pariisiin aikovat rouvatkin lyöttäytyivät mukaan. Kuljeskeltiin siinä sitten umpimähkään katuja pitkin, jolloin naiset havaitsivat ikkunoihin pannuista hintalapuista, että ai juu kun silkkitavara on täällä halpaa, mutta muu on melkein kuin Suomessa.

Äkättiin siinä vihdoon »Restauration», oikea porvarillinen, ja mentiin syömään. Ruoka oli hyvää, ja retkeläiset marssivat virkistyneinä, hikisinä ja hyvässä järjestyksessä takaisin asemalle.

Junaan sattui samaan osastoon sangen epämiellyttävän näköinen savolainen. Savonlinnasta sanoi olevansa. Harvoin olemme vastenmielisempää suomalaista tavanneet. Se oli sellainen poika, ettei siitä olisi saanut iloa irti itse Ernesti Lampénkaan. Kuulimme sitten myöhemmin ja näimme itsekin omin silmin, että Berliinissä oli koko

maailman bolseviikinuorukaisten kokous, ja olemme ajatelleet, että ehkä oli kanssamatkustajamme yksi niistä. Ei koiraa ole kyllä karvoihin katsominen, sanotaan. Mutta toisessa kohti sanoo, että silmät ovat sielun peili.

Berliinissä erosimme hauskoista Ranskaan menijöistä. Meillä oli Berliinissä suomalaisia tuttavita, jotka olivat menneet sinne aikaisemmalla laivalla ja asettuneet Hotel Minackiin, Georgenstrasse 29. Se on aivan Friedrichstrassen aseman vieressä keskellä kaupunkia, ja kun se lisäksi on pieni, keskiluokkainen hotelli, jossa pääsee vähemmällä juomarahoilla, päätimme asettaa majamme sinne.

Meille tarjottiin tietysti ensin kahta huonetta, niinkuin ainakin paremmalle herrasväelle, mutta halusimme matkustaa vaatimattomasti ja saimme monen tinkimisen perästä itsellemme yhden ison huoneen neljällätoista Saksan markalla vuorokaudelta. Huone oli kuten sanoin siisti ja iso. Sängyt olivat kovin leveät ja komeat, mutta kuten ainakin saksalaisten sängyissä oli niissä inhottavat pehmeänlimaiset untuvapatjat sekä päällä että alla. Mutta kun komealla kädenliikkeellä viittasin päällyspatjaan ja sanoin minulle ominaisella vastikesaksallani (Ersatzdeutsch)

»Zweck!» vietiin se heti pois, ja olo tuli mukavammaksi.

Ryhdyttiin sitten tavanmukaiseen kaupungin katseluun. Suomalainen Ville lähti mukaamme; istuttiin bensiinioonnikan katolle ja alettiin ajella noin ikäänkuin vain summanmutikassa. Onnikain katoilta onkin erittäin helppo ja halpa saada yleiskäsitys ja -kuva kaupungeista. Istuimme ihan etunokassa, ja suuntamme oli Halenseehen päin. Neiti kuiskasi korvaani eräässä kohden: »Et usko, isä, kuinka minä olen onnellinen.» Ja hätäkö hänen olikaan: terve, nuori, ja koulu juuri loppunut! Äiti ja isä vieressä = toimeentulo huoleton. Ymmärrän niin hyvin Neitini tunteenpurkauksen. —

Katseltiin siinä ihmistyyppejä ja havaittiin, että niitä on sekä rumia että kauniita ja sangen paljon maalattuja. Sanan paljon saa tässä käsittää kahdella eri tavalla: että maalattuja ihmisiä oli paljon ja että ihmiset olivat paljon maalattuja. Itse Neitikin tuumi, kuinka ihmiset voivat noin inhottavan värisellä karmiinilla tuhrata huulensa, ja siihen Herra puolestaan lausui, ettei se ole niinkään inhottavaa kuin jazztanssi. »Taa'sinä, isä», huudahti Neiti ja nappasi isäänsä lempeällä kädellään poskelle. Mutta Isä vain väitti, että kun maalaus on tehty »mit ga-

rantiert kussfesten Farben» (taatusti suutelon kestävillä väreillä), niin mikäs siinä. Mutta Neiti väitti kovasti sitä inhoavansa ja lupasi p y y t ä m ä t t ä, ettei hän ikinään, ei Kuuna Kullan valkiana, sellaiseen lankeisi. Olkoon tämä tässä iki-ajoiksi häntä varten paperille pantuna.

Ihmisen lienee vaikea mistään niin nauttia kuin kahdeksantoistavuotias neitonen nauttii puotien näyteakkunoista. Oikein oli hankalaa päästä kadulla eteenpäin, kun sitä tyttölasta niin vetivät moninaiset tavaramagneetit puoleensa. »Isä — ai — juu» ja senkaltaisia huudahduksia tuli yhtenään silmien loistaessa ilosta. Mutta kiusaukset hän kesti. »Katsellaan, se ei maksa mitään. Ja saahan siinä ainakin tavaraoppia, ja silmä harjaantuu huomaamaan kauniin ja ruman näytteillepanon eron.»

Yleensä on vähätavarainen akkuna ilman hintalappuja kaunis, mutta runsastavarainen ja kunnollisilla hintalapuilla varustettu akkuna näyttää kiinnostävän puoleensa enemmän katsojia. Kovin hienoa akkunaa epäillään aina kalliiksi. Ja huomattiin, että saksalaiset koettavat keskittää koko puotinsa hienouden ja erikoisuuden etusijassa näyteakkunaansa. Hienonkin akkunan takana löytää usein vain pienen pahaisen puotikomeron, jossa kaikki tavarat ovat erittäin hyvä-

sä järjestyksessä ja hyvin hoidettuina. Tuntuu kuin kauppias muistaisi joka ainoan tavaran erityisesti. Tästä voisi rakentaa matemaattisen kaavan: Pienet puodit ja suuret hyvinhoidetut akkunat suhtautuvat toisiinsa kuten pienet vuokrat ja suuri liikevaihto. Kun esimerkki ratkaistaan, on tuloksena kannattava liike. Siis:

$$\begin{aligned} \text{pieni puoti: hyvä akkuna} &= \text{halpa vuokra: } x \\ x &= \frac{\text{hyvä akk.} \times \text{halpa vuokra}}{\text{pieni puoti}} \end{aligned}$$

Tässä on x = kannattava liike. Mikä oli todistettava. Ja kun sen kerran voi näin matemaatiikan näköisesti todistaa, ei se voi olla väärin.

Kuten ainakin suomalaisten Berliininkävijöiden tapa on, niin mekin kävimme Kurfürstendamilla syömässä ja kun hinta oli sangen kohtuullinen ja ruoka maukasta, virkistyivät retkeläisten väsyneet mielet, ja päätettiin mennä katsomaan Week-End = (viikonloppu-)näyttelyä. Suurkaupungeissa on ihmisten tapana lähteä lauantaisin iltapäivällä maalle, missä viivytään sitten yli sunnuntain. Perillä vietetään mikäli mahdollista telttä- ja mustalaiselämää. Tämä tapa on kotoisin Englannista, ja siksipä sillä onkin tuo englantilainen nimitys miltei kaikissa maissa.

Mentiin sinne ja havaittiin, että kyllä nuo saksannit osaavat tehdä näyttelyn mistä tahansa. Ruvettiin sen johdosta tuumittelemaan, että mistähän suomalaisetkin voisivat tehdä erikoisnäyttelyn. Yhtä ja toista siinä kukin retkeläisistä ehdotteli, ja tultiin lopuksi siihen päätökseen, että tehtäisiin näyttely kieltolakiin viinakysymyksestä. Laitettaisiin siihen »Turmiolan Tommin» tapaisia kuvaelmia, valaistaisiin viinan vahingollisuutta kaikilla mahdollisilla tavoilla, kerättäisiin kaikenlaisia viinankaitto- ja -kuljetusvehkeitä ja näytettäisiin elokuvilla taistelua pirtumiesten ja poliisin kesken. Ja koko näyttelystä laitettaisiin Suomi ja muut maat täyteen komeita reklaamiplakatteja uudenaikaisine kuvineen. Mutta arveltiin, että olisi vielä yksi välttämätön ehto, jotta näyttelystä tulisi varmasti mielenkiintoinen. Se, että niitä olisi-kin oikeastaan kaksi rinnatusten, toinen raittius- ja toinen viinamiesten tekemä, kummankin vapaasti omalta näkökannaltaan. Laaja ja kallis, mutta kaiketi omintakeinen siitä tulisi. Ja sitten riideltäisiin.

Toisena ehdotettiin »Jörö-Jukka»-näyttelyä. Siihen kerättäisiin kaikista maista kaikki mahdolliset »Jörö-Jukka»-kuvakirjojen painokset. Sitten niitä verrattaisiin toisiinsa ja tehtäisiin jokin kum-

mallinen tilastotaulukko, jossa olisi monenvärisiä ja eri pitkiä paksuja pilareita osoittamassa »Jörö-Jukan» vaikutuksia lapsissa. Toinen tilasto taas osoittaisi vaikutukset sellaisissa lapsissa, jotka eivät ole »Jörö-Jukkaa» nähneetkään. Ja kolmas näyttäisi, montako vaimonpuolta ja montako miehenpuolta y. m., y. m.

Polsu- ja valkoisnäyttelyäkin ehdotettiin, mutta arveltiin, että se olisi kai samaa kuin kepinpisto kusiaispesään.

Ja kaikille näille näyttelyille hommattaisiin sitten valtion apu ja ylikomisaarius eli »hyvien näyttelyiden» ylitoimitsija. Toimitsijan palkkaksi valtio, ja hän saisi vapaat matkat koti- ja ulkomailla. Tiettyinä aikoina häntä juhlistaisiin, ja hän saisi aikanaan Valkoisen ruusun ja olisi kaikin puolin yhteiskunnan pylväs. Virkaan voitaisiin valita joku *daideellisilla* taipumuksilla varustettu, mieluummin papin- tai vallesmannin poika, joka ei juuri muuhun kelpaisi. Ja niin toimitettaisiin taasen yhdelle miehelle paikka. Hänen kyllä täytyisi saada tilastokonttorista avukseen joku julmettu numeromies, joka osaisi sovitella numerot ja tiedot vaikka miten päin ja vaikka mihin karsinaan. Ja hänellekin myönnettäisiin määräraha ja neuvoksen arvo.

Tämmöisiä ja paljon muita tuumiskelimme ajel-

lessamme ympäri Berliiniä niiden haisevien katu-
konkkien katoilla. Ja lysti oli olla.

Nähtiinpä siinä sitten lopuksi ihmekin: Kirk-
kaalla sinitaivaalla kierteli pienenä pilkkuna len-
tokone, päästelemässä peräreiästään sakeaa val-
koista savua, josta muodostui taivaalle kirjaimia.
Alku oli tällainen: P.E.R.

»Jokohan siellä on jokin suomalainen, joka lu-
kee lentokoneella manausta pahan Perliinin pääl-
le, että »Perkele teidät perliiniläiset vie, ellette
tee parannusta kaikista pahoista tavoistanne»,
tai jotakin sellaista arvelimme siitä syntyvän,
kun se niin kovin tutunomaisesti näytti aloitta-
van. Mutta kone kiiri yhä korkeuksissa ja raken-
teli kirjaimiaan: P.E.R.S.

»Ei, peijakas, johan tuo nyt rupee vallan sää-
dyttömäksi. Se on varmasti suomalainen!» En-
sin arvelimme ruveta huutamaan eläköötä maan-
miehellemme, mutta nyt se ratkesikin noin tuh-
maksi. Lohdutuksenamme oli kuitenkin se, et-
teipä nämä saksalaiset ymmärrä. Mutta pak-
kasihan meitä vähän hävettämään, kun oli 2
Rouvaa, 2 Herraa ja nuori Neiti ja nuori Herra.
Ja hammasta purren sekä häpeän ja suuttumuk-
sen puna poskillani katselin kuinka kirjoitus
kehittyisi. Naiset tähtäsivät katseellaan katua.
Mutta samassa kuuluikin jonkun suusta, ettei

siitä sitä tulekaan, vaan jo tuli yksi i lisää.
Siis P.E.R.S.I...

»Ei se vielä niin varmaa ole; voihan se kirjoit-
taa murretta.»

Silloin sanoi helpotuksesta huohtaen Neiti:

»Nyt tiedän: siitä tulee PERSIL!» Ja niin
siitä tulikin vain pesupulveri-ilmoitus. Laskim-
me lentokoneen nopeudesta, että kirjaimet olivat
noin puolitoista kilometriä pitkiä, vaikka ne näyt-
tivät meistä vaan puolen metrin suuruisilta.
Väkeä oli niin paljon, että liikenne pyrki Unter
den Lindenillä häiriintymään. Meitäkin pyysi
poliisi ystävällisesti astumaan syrjemmäs. To-
teltiin.

Meillä oli aikomus jo seuraavana päivänä läh-
teä Berliinistä etelään, mutta kun piti hakea pan-
kista matkakassan vahvistusta, olivatkin ne kaik-
ki helluntain vuoksi kaksi ja puoli päivää suljet-
tuina. Siinä ei auttanut muu kun iloisella mielel-
lä ruveta odottelemaan. Tultiin pankkimatkalta
tyhjin toimin odottavien naisten luo ja kerrot-
tiin heille, ettei uhkaavan sodan vuoksi nyt saa-
nut penniäkään ulos! Englannin ja Ryssän välit
olivat näetsen juuri katkenneet, ja ilmassa liik-
kui jos millaisia sotahuhuja. Arvaahan sen, mil-
laisen naaman naiset ottivat, sillä mistäs he olisi-
vat tienneet, että seuraavana päivänä oli hellun-

tai? Annettiin heidän tehdä hyviä ehdotuksia ja hätäillä vähän aikaa, ennenkuin totta puhuttiin. Ja silloin oli ilo taasen suurempi, ja he voivat paremmin nauttia ihanasta Berliinin helluntaista.

Siellä kului aika koko mukavasti ja riittävän kalliisti, jotta huomasi olevansa ulkomailla. Päivät katseltiin kaupunkia kaikin puolin ja havaittiin se mukavaksi. Loppuaikana rupesivat naisemme (Rouvat vain) kuitenkin tahtomaan nähdä Berliinin y ö e l ä m ä ä, mutta kun sitä niille näytettiin ihan pienoinen alkulause, oli siiveellinen kauhistus suuri. Kas, sellainen tuleekin oikean aviovaimon olla: Utelias ja kumminkin arka.

Yksi päivä saatiin vielä Berliinissä kulumaan Atlantinlentäjä Chamberlinia odotellessa. Kovasti häntä varrottiin, ja tulihan se sitten loppuksikin. Koko Berliini tahtoi osoittaa, että »kyllä mekin osaamme siinä ottaa Atlantinlentäjän vastaan kuin jokin Pariisi-niminen kylä erään Lindberghin». Vastaanottaja-lentokoneita surisi ilmassa kuin isoja sudenkorentoja, joiden keskellä Chamberlin lensi kuin vanha laiskanpuoleinen varis. Liikenne pysähtyi kerrassaan. Siinä eivät auttaneet poliisinkaan kehoitukset mitään, sillä kukas sitä olisi voinut väistää toistaan, kun piti korkeuteen kurkkia.

Yöllinen Berliini (Friedrichstrasse).

Maanalaisella rautatiellä ei oikein tohdittu kulkea muka eksymisen pelosta, mutta kun minä, Herra, lupasin kahvit koko rykmentille, ellen luotsaa heitä keltään kysymättä Witzlebenin asemalta Friedrichstrassen asemalle, uskalsivat he viimeinkin tulla. Eräässä kohden vein kyllä joukkoni vähän harhaan, mutta korjasin virheeni kellekään mitään puhumatta ajamalla kaksi väliä takaperin. Voitto tuli minulle, vaikkei minua edes kukaan muistanut kiittääkään. Kehumisesta puhumattakaan. Tämä onkin vain senvuoksi tähän merkitty, »ettei totuus unohduisi» (5).

Ruvettiin siinä sitten ostelemaan eväitä ja muita tarpeita alkavia pitkiä maamatkoja varten. Mutta sitä ennen pyydettiin minua muka asiantuntijana Ville-herran ja hänen rouvansa Fridan kanssa erääseen suureen pukutukkuliikkeeseen mallimuotikappojen osastoon. Ja mikäs »eksperttinä» on ollakaan. Me siinä Villen kanssa komean mallitytön avulla valittiin kappia toisensa perään. Tyttö oli ihan aulis niitä päällensä koettamaan ja jälleen riisumaan. Ja jokaisen kappan päälleen saatuaan hän kääntyi ympäriinsä hitaasti ja hymyili niin sanomattoman viehkeästi. Turhaan kylläkin, sillä Villen Frida istui muka-

namme. Ainakin satakunta kappaa hän sai koetella, ja me ostimme vain parikymmentä. Meille Herroille annettiin paksu kultavyösikaari suuhun, ja kun arvatenkin näytin paremmin asiantuntijalta, istutettiin minut Frida-rouvan viereen pehmeään nojatuoliin. Ja sitten kun nostin toisen jalkani poikittain toisen päälle, siristin silmiäni ja otin taiteellisen hiljaisuuden päälleni, olin mielestäni niinkuin muinaisen Rooman kauneustuomari Petronius.

Lopuksi alkoivat kaikki kapat tuntua minusta kauniilta, niin että olin hätääntyä ja päätin ilman muuta julistaa joka seitsemännen kappan ehdottomasti rumaksi. Muut olivat tavallisia, paitsi joka kahdeksas, joka oli »furchtbar schön!» (hirveän ihana). Ostin siinä naisilleni neljä kappaa vuoden 1928 mallia kevätkesällä 1927! Vihdoin minusta alkoi tuntua, että olenkin ihan väärällä alalla. Tämähän olisi mukavampaa työtä. Ville-herra pani myös paljon painoa tekotavan vaikeuteen ja ainemenekkiin, mutta sellaisista pikku seikoista ei kaunosielu välitä mitään. Kaippa se oli ensimmäinen ja viimeinen kerta, kun minulla sellaista teetettiin. Onpahan sekin sitten nähty ja koettu (10).

Ensimmäisenä helluntaipäivänä oli Berliinissä »koko maailman kommunististen nuorisoliittojen

kongressi». Olimme jo edellisenä päivänä tehneet sen huomion, että kaduilla liikkui paljon miltei ryssänsoltun vormuun puettuja nuoria miehiä ja poikia sekä jonkinlaisia naiskaartilaisia. Kaikkien hihansuut olivat leveästi punanauhoilla verhottuja. Emme ensin ymmärtäneet asiasta mitään, ennenkuin sattumalta tulimme entisen keisarinlinnan luo kello 12 päivällä, jossa mielenosoituksen piti alkaman. Siellä oli jonkinlaisia punakaartin marssiharjoituksia, sentään aseitta. Huomiomme kiintyi erittäinkin erääseen äijään, joka ajeli hyvin tärkeänä moottoripyörällään edestakaisin moneen kertaan. Pyörän etukahvelin päällä vipatti pieni punainen lippu, jossa oli kirjoitus, »Rote Front». Suuria punaisia lakanoita kanniskeltiin edestakaisin kahden tangon varassa väkijoukossa. »Alas palokunnat» — »Englanti tahtoo sotaa — Venäjä rauhaa» — »Alas porvarillinen urheilu» — »Pois Englannin sormet Kiinasta» — »Alas Militarismi!» Sentyylisiä olivat kirjoitukset. Olihan sekin touhua: Punajoukot kiertelivät, musikantit mukanaan, entistä keisarilinnaa aikansa, ja väsyttyään lähtivät pois.

Mutta olipa Saksan poliisikin varuillaan. Mo-niin paikkoihin oli pantu kiväärejä kolmioihin ja sotilaat sejsoskelivat vieressä odotellen, mitä tuleman piti. Kun kysyin eräältä poliisilta, miten

tuollainen meno voi olla mahdollista Saksassa ja miten voidaan sallia vierasta valtakuntaa, Englantia, noin julkeasti haukuttavan, nytkäytti hän vain olkapäitään ja sanoi: »Niin, sanokaas muuta. Nyt on sellainen aika, että vallattomuus on vapautta ja vapaus vallattomuutta.» Yhtä ja toista siinä asian johdosta muutakin juteltiin, jolloin tulin vakuutetuksi, ettei Berliinin poliisin mieli ole punainen.

Kun vertasin tätä kulkuetta edellisenä vuonna Düsseldorfissa näkemääni satatuhattamiehiseen »palokuntaan», täytti mieleni lämmin tunne siitä, että jos tosiaankin punapalo Saksassa alkaisi, niin löytyisipä siihen sammuttajiakin. Ja siksi minuun tuollainen poikasten reklaamikulkue ei vaikuttanut sitä eikä tätä. Ajattelinpahan vain, että millainenhan melu Moskovassa syntyisi, jos Venäjällä järjestettäisiin tuollaista, mutta »palokuntahengessä». Tuumittiin, että mitähän kun olisi käsitellä kommunisteja samoin kuin he kohtelevat toisin ajattelevia Venäjällä. Kun kommunistit ampuisivat yhden ei-kommunistin siellä, ampuisimme yhden kommunistin täällä. Ja äänioikeus pois myös heiltä täällä täsmälleen siksi, kunnes Venäjällä annettaisiin yleinen, yhtäläinen ja salainen äänioikeus j.n.e. Eiköhän siinä olisi ryyssien pakko ruveta oikein todella kansanvaltaisiksi.

Tällaisia ja paljon muuta mietiskelimme kävellessämme Berliinin katuja. Ja saahan sitä tehdä.

Neiti oli pitkin matkaa pyydellyt, että hänen ei tarvitsisi lähteä Tšhekkoslovakiaan, vaan että hän saisi matkustaa yksinään Reinin seuduille. Ja mitä nainen tahtoo j.n.e. Hänelle annettiin siis lupa. Tuli eronhetki ja valkeni lähtöaamu. Äiti ja tytär heittivät ylen hellät jäähyväiset toisilleen. Minun ei isänä sopinut niin näyttää tunteitani, vaikka voinkin silti vakuuttaa, että minullakin sykkii, kuten romaaneissa kauniisti sanotaan, karvaisen ja lihavan rinnan alla lämpöinen sydän (8).

Yhteisellä autolla ajoimme sitten Anhaltin asemalle. Löysimme tavallisen ja jonkinvertaisen juoksemisen perästä oman ja Neidin junan. Puhuttiin konduktöörille, että hän vähän huolehtisi lapsestamme, kuten tuo ystävällinen mies lupasikin tehdä Frankfurtiin asti, lupasipa vielä lisäksi puhua seuraavalle junailijallekin, joka menisi Mannheimiin saakka. Junat seisoivat ihan vieretysten, niin että saimme vaunumme akkunasta vielä nähdä Neidin vaunussa. Kyynel, eron kyynel, kierähti lapsemme silmään, kun juna nykäisi lähtöön. Enkäpä takaa, ettei minun-

kin silmäni pyrkinyt sitä tekemään. Mutta juna ei tunne tunteita eikä sääli. Pois vain meni ja taisi viedä monta muutakin surevaa.

Lähti siitä moniaan minuutin kuluttua sitten meidänkin junamme, ja niin rupesivat hyvät matkatoverukset toisistaan loittonemaan. Tunustukseksi Neidille panen tähän matkakirjaan, että hän oli koko ajan kaikin puolin kiltti ja erittäin hauska matkatoveri. Ainoa vika oli se, ettei häntä saanutkaan »rääkätä», niinkuin sopimus matkan alussa oli ollut.

»Kun minuun luotetaan näin paljon, että annetaan yksin matkustaa, niin minä varmasti en sitä luottamusta väärinkäytä», sanoi Neiti minulle. Ja sehän oli reilu lupaus.

Alkoi siitä sitten junamme lähteä, kuten sanoin, etelää kohti. Tuli vastaan Dresden, ja siinä tavattiin Elbe ensi kerran. Tähänastiset maisemat olivat sekä yksitoikkoisia että — en tahtoisi käyttää ruma-sanaa — vähemmän mielenkiintoisia. Paljon peltoja ja suuria tehtaita. Asutus on sekä tiheää että siistiä, ja tiet näyttivät olevan erittäin hyviä autoille. Tienpintaa katsellessani muistin niin hyvin, että meillähän oli, pojallani ja minulla, aikaisemmin ollut aikomus juuri näitä teitä ajella moottoripyörällä Stambuliin ja Angoraan, jonne turkkilainen Halouk Hilmi Bey oli meitä

pyytänyt vieraikseen. Ja kaipaus täytti silloin mieleni, mutta lohdutin sen sillä, että ehkäpä joskus toiste sellainen reissu voidaan tehdä.

Dresdenin kohdalla Elbe on aika leveä, noin 100—150 m. Sen vesi on savista, ja virta käy voimakkaasti. Laivoja on siinä jos mitä mallia, ja varsinkin on paljon Saksan jokiproomuja, pitkiä ja erittäin kapeita suomalaisen silmään, joka on tottunut näkemään meikäläisiä raskaita ja syviä sisäjärvien lotjia. Siinä on hyvä tilaisuus verrata, miten kunkin paikkakunnan omat olosuhteet muovaavat aikojen kuluessa tarviskalutkin itselleen sopivimmiksi. Ja asukastekin luonteet muovautuvat samaten. Elben proomuissa on keulassa ja perässä maalattu hyvin kirkkailla väreillä omistajansa liikemerkki ja muita tunnuskirjaimia, jotka panevat matkustajan muistamaan intiaanien totem-pylväiden hirmukuvia ja ovat oudolle yhtä käsittämättömiä kuin laivojen radiosähkötysmerkit tavalliselle huoneessaan istuvalle salakuuntelijalle.

Dresdenissä viivytettiin vain kymmenen minuuttia ja lähdettiin yhä etelään, Bodenbachia — Podmoklyä kohti. Kateellisina huomasimme lyhyen pysähdysajan, kymmenen minuuttia, vaikka Dresden on miljoonakaupunki, sillä mieleemme muis-

tui heti »Hyvinkää viisitoista minuuttia» — »Riihimäki kaksitoista» ja »Kintaus Jyväskylän radalla kaksikymmentä», Amerikassa [Springfield, Mass., noin 100 tuhatta asukasta, vain puoli toista minuuttia. Mutta sille kai ei kukaan mitään mahda, ja onhan siitä se etu, että kerkiää tutustua paikkakuntaan.

Nyt oli matkustajatovereinamme jo sangen paljon tshekkiä puhuvia ihmisiä. Rata kierteli Elben mutkien mukaan Saksin Sveitsiä kohti; se ei ole vuoristoa, vaan korkeata hiekkakiviy-läntä, johon joki sivuhaaroineen on aikojen kuluessa syövyttänyt mitä ihmeellisimpiä rotkoja. Kun juna on rotkon pohjassa, näyttää seutu katsojasta hyvinkin pulskalta vuoristolta, joka on erinomaisen kaunista. Nyt täytyisi osata kauniisti kuvata luontoa, mutta tyydyn vain sanomaan, että me molemmat, R o u v a ja H e r r a, seisoiimme akkunassa ja ihailimme vuoria sekä touhukasta Elbeä, joka oli aina kyennyt uurtamaan itselleen niin koskettoman pinnan, että siinä laivaliike jatkui ihan esteettömästi. Eivätkä nuo laivat mitään »pursia» olleetkaan, vaan oikeita rehellisiä siipilaivoja, mikä onkin virroissa sopivampi malli. Jokunen oli sentään propellilaivakin (9¹/₂).

Elben rannoilla, varsinkin Pirnan seuduilla, on paljon hiekkakivilouhoksia, joista moni Suomen massatehdas saa hiomakivensä. Louhimosta on tehty lyhyt radanpätkä laivarantaan, josta proomu vie kivet suoraan Hampuriin saakka, ja siellä ne nostokoneilla pistetään Suomen laivojen sisään kotimaatamme varten. Kun näkee kaiken tämän yksinkertaisen homman, eipä tarvitse olla erikoisen älykäs ymmärtääkseen, miksi saksalaiset kivet ovat halvempia kuin muiden maiden. Ja vuotta siellä näkyy olevan niin paljon, että kyllä kiviä riittää, jos meilläkin puita. Puilla on tässä ymmärrettävä kuusikoitamme. Mutta miksi ei meillä itsellämme ole tuollaisia kiviä, pyrkii väkistenkin hieman kadehtien kysymään.

Mutta kauan ei viitsitty kadehtia. Ihailtiin toinen toistaan kauniimpia maisemia. Lopulta rupesi tulemaan jokseenkin kuin oikeita vuoria, joiden läpi junan täytyi puskea. Oli tehty näetsen tunneleita. Yhdessä niistä, viimeisessä ennen Tšhekkoslovakian rajaa, päätin koettaa, millaista se suuteleminen oikein tunnelissa olisi, kun sitä niin kehutaan romaaneissa ja pilkataan pilajutuissa. Yritimme, mutta kun akkunamme oli auki, pöllähtikin tunnelissa sellainen kivihiihensavu sisään päin naamojamme, että ihanaksi aiotun suudelman sijaan saimmekin kokkirja-kie-

lellä sanoen: »suudelman savun kera». Rupesimme hökimään, aioin laskea lasin alas saadakseni »suudelman ilman savun keraa», mutta samassa loppuikin tunneli, ja me saimme muuta katseltavaa.

Tuli kaunis Elben satama Bodenbachin — Tetschenin luona, tuli raja, tuli tulli ja passit. Tupakkaa löydettiin laatikko Strengbergin sikaareja ja kysyttiin heti, oliko niitä enemmänkin. »Ei», vastasin rehellisesti, »sikaareja ei ole enempää», mikä olikin totta. Savukkeista en puhunut mitään, kun minulla kerran on sellainen periaate, ettei pidä muuta vastata kuin jämtisti kysymykseen. Ei vaille eikä päälle.

Heti rajalla huomasi, että oli tullut uusi maa: likaisempaa, vilkkaampaa ja jollakin tavoin kuin ryssähtävää. Oluttakin kauppailivat pojat asemalla huutelemalla: »Pivoovo, pivoooo!» Mutta meillä ei ollut millään tavoin aihetta minkään moittimiseen. Päinvastoin, meille oltiin erittäin ystävällisiä ja kohteliaita joka paikassa.

Oltiin Böömissä, jossa on »se maailman suurin humalanviljelys». Tässä ei saa ottaa humalaa rumalta kannalta, vaan kasviopillisesti. Humalapeltoja oli joka suunnalla. Meillä sanotaan: pitkä ja hoikka kuin humalasalokko. Böömin humalasalot olivat eri maata: korkeita kuin sähkölen-

nätinpylväät ja vahvoja kuin seinähirret! Uskoa sitä ei tarvitse, mutta pitäähän ulkomailla olla vähän ihmeellistäkin. Humala kasvoi tasaisilla mailla, ja mäkien rinteillä oli — viinitarhoja.

Elbe jäi, ja seurasimme Moldaun vasenta rantaa. Moldau on tshekiksi Wltáva. Emme pitäneet siitä tshekkiläisestä »aitosuomalaisuudesta», että kaikki ilmoitukset, »julkipanot», nimet ja muut ovat vain tshekinkielisiä. Päättelimme, että rautatiethän ovat liikennettä varten, ja silloinhan on hyvä, että muutkin kuin alkuasukkaat voivat saada tiedonannoista selvää. Ja rata, jota kuljimme, on kansainvälinen matkareitti Berliini — Wien — Budapest — Belgrad — Stambul.

Moldaun varret, jota myöten rata kierteli, ovat aika hyvin viljeltyjä, ja kun vuoretkin näyttivät väistyneen etäämmälle, oli silmälläkin laajemmalti katseltavaa. Tuntui hieman apealta, kun piti jättää vanha ystävämme Elbe, jota olimme tai joka oli meitä niin uskollisesti seurannut. Mutta lohdutimme itseämme seuraavalla puolifilosofisella ajatelmalla: »Kukas on sanonut, ettei juuri tämä Wltáva olekin oikeastaan Elbe ja ettei se, jota sanotaan Elbeksi, olekin Moldau.» Sellainen lohdutus oli mielestämme kelvol-

linen, ja joen ja meidän välit olivat taasen ensiluokkaiset.

Tultiin Pragiin, Prahaan. Ensimmäisenä pisti silmäämme, että tshekkiläiset ovat ylen sikiävää kansaa: lapsia paljon ja joka paikassa. Sen älysi Äiti. Minä huomasin ensimmäiseksi korkean radiotornin mäellä. Saman, josta olemme kuulleet erinäisiä kertoja: »Halluu, Praha!» Ja lisäksi jotakin sellaista kuin »wristen brytku kru». Ja taas aloimme ihmetellä millä kumman konstilla se näkymätön radioaalto löytää meidänkin langanpätkämme siellä kaukana Suomessa. Rouva sanoi langattoman olevan ihmeellisimmän keksinnön, mitä hän tietää. Niin ihmeellinen, ettei tavallista arkipäiväistä telehvoonia voi siihen verratakaan. Minusta taasen on langallinen puhelin ihmeellisempi, semminkin kun ajattelee, kuinka ohuella langalla sanan on pysyttävä putoamatta ja kuinka se kerkiää kiepsahtaa kaikki tienmutkat, mäet sekä monet »sentraalit» ja ennen maahan tai kaivoon menoaan vielä ehtii korvaankin sanansa heittää! Se minusta ihme on.

Ja minä kerroin Äidille, kuinka v. 1899, kun rakennettiin puhelinlinjaa Viitasaarelta Pihti-putaalle, Muhosen vaari ja muori olivat ääneti

katselleet langan vetoa ja muori sitten oli varovasti kysäissyt vaarilta:

»Onkoon siinä tuossa langassa reikä, vai mitä myöten se eän' oikeen kulukoo?»

Mutta äijä vilkaisi halveksien akkaansa ja sanoi:

»Ou, akka, hupsimata, mikä sen meärättömän porroa?»

»On kait se vähä sittäi, mutta kyllä se sitte on tuo sanomanvienti vähä kun Jumalan työtä.»

»Niin, Äiti, tällainen ihme oli tavallinen puhe-
lin Putaalla kolmekymmentä vuotta sitten, mitäs nyt sanot?»

Rouva: »Ihme se on sekin, mutta käsittämättömämpi tämä langaton on.»

Arveltiin siinä sitten vähän, jotta pitäisiköhän käväistä Prahaa katselemassa, mutta kun Berliinissä oli jo mennyt niinkin monta päivää hukkaan ja kun Praha ei oikeastaan ole muuta kuin melkoinen kasa vanhempia ja uudempia taloja niiden välissä katuja ja toreja, joilla kaiketi on joitakin keisarinkuvia ja arvatenkin vielä josakin kohden sen poltetun Jan Husin kuva, päätimme, että menköön Praha sielujemme ohi tällä kertaa. Mielikuvitukseemme jätimme siitä erittäin kauniin kuvan, jota emme hennonneet emmekä taida ollenkaan hennoa särkeä.

Aioimme yöpyä Pressburgissa, Pozsonyssä, Bratislavassa (kaupunki on yksi ja sama, käytettäköönpä siitä mitä tahansa näistä kolmesta eri nimestä).

Ja niin jatkettiin matkaamme läpi Prahan.

Vaunutovereiksemme onnistuimme saamaan hauskan joukon Böömin saksalaisia, joiden kanssa aloitimme pian keskustelun meille ominaisella ersatzdeutschillämme. He kehuivat kovin entistä aikaa ja surivat sitä, kuinka saksalaisia sorretaan nyt kaikin tavoin. Lohdutin heitä uuden päivän toivolla, samalla vakavasti varoittaen heitä sen päivän tultua taas vuoroonsa harjoittamasta samanlaista politiikkaa. Sen ohjeen he myös lupasivat ottaa varteen ja sitä visusti seurata. Ja kun lisäksi heille kuvasin, kuinka pahasti he olivat valtansa päivinä käyttäytyneet tshekkiraukoja vastaan, silloin heidän mielensä oikein murtui, mutta siitäkin huolimatta he tiukasti väittivät, etteivät he olleet joutuneet moiseen sortamiseen syypäiksi. Lähellä istuva tshekkiläinen taas väitti yhtä jyrkästi, että saksalaisten taholta oli todella kärsitty sortoa. Mutta tästä keskusteltiin täydessä sovussa, ja minä koetin olla oikeamielinen ja puolueeton välittäjä. Vakavin sanoin ja vielä vakavammin elein varoitin myöskin tshekkejä elämään sovussa toiskielisten kanssa, hau-

tomatta uusia mahdollisia kostosuunnitelmia, ja päinvastoin lakkauttamaan entisetkin kostotoimet. Hän lupasikin parhaan vointinsa mukaan niin tehdä, mikäli asia koski näitä saksalaisia, mutta unkarilaisista hän sanoi tarkistavansa mielipiteitään ja pyysi saada myöhemmin palata asiaan (7+).

Seuralaisemme rupesi sitten vuorostaan utelemaan, eikö mahdollisesti vieraankin kotimaassa olisi mitään hankauksia toista tai toisia kieliä puhuvien kanssa.

»Miksi hankauksia? Me ajattelemme, lyhyesti sanoen, näin: Kieli on vain ymmärtämisen välikappale, ja kunhan ymmärrämme toisiamme, niin eihän silloin voi tulla riitaa.»

»Mutta koulut, miten kās ne on järjestetty?»

»Joka ainoaa Suomenmaan omaa lasta varten meillä on tietty määräraha, ja jos on riittävä määrä lapsia, jotta sillä rahalla saadaan koulu pystyyn, niin meillä saa opettaa vaikka kiinankielellä.»

»Ah, kuinka se on jalon pohjoismaisesti sekä suunniteltu että tehty!» huudahti vieressäni istuva saksalaisrouva, lisäten kumminkin: »Mutta me olemme tässä maassa niin pikkumaisia, ettemme osaa muutakuin riidellä keskenämme.»

»Onko teillä paljon puolueita?» kysyi tshikki.

»No, ei niitä nyt oikein meillä voisi puolueiksi

sanoa, mutta onhan sentään sen verran erimielisyttä, että se on kuin suolaksi eduskuntakeskusteluissa. Kyllä me sentään lopuksi järjestämme kaikki asiat sovinnossa.»

»Mutta miten tuollainen on oikeastaan mahdollista?» tiedusti tshikki ikäänkuin vähän epäillen.

»Joo, katsokaas, herra tshekkiläinen, se on sillä tavalla mahdollista, että ensiksikin meidän maamme on niin harvaan asuttua, ettei viitsi riidellä, jos sattuu tapaamaan puhetoverin, ja toiseksi me olemme niin kylmän maan asukkaita, että kuolemme, ellemme elä sovinnossa, ja kolmanneksi me olemme niin kovin harvasanaisia.»

»Mutta eihän herra vieras ole harvasanainen!»

»No, asian laita on niin, että minussa on sekä lappalaista että hieman ruotsalaistakin verta, mutta rouvani, puhdas suomalainen, on, kuten suvainnette huomata, perin vähäpuheinen.»

Saksalaisrouva tuskitteli koko ajan sitä, että heidän maansa on »ylenmäärin täysi». Nyt voinee lukija sanoa, että minä olen tässä lievimmän sanoen liioitellut kotimaani olojen ihanuutta. Mutta runojahan on niin monenlaisia. Tämä oli oikeastaan suorasanaista runoa siitä, kuinka toivoisimme asioiden Suomessamme olevan. Ja kun on kaukomailla, näyttävät kotimaan olot aina ruusunhohteisilta — sehän on vanha tunnettu

asia. Ja vielä yksi syy: minun oli pakko kieliharjoituksen vuoksi puhua sellaista, mihin paremmin tiesin sanoja. Luettiinhan ennen koulusakin ruotsintunnilla: »Kaappi vapisee, mutta tyttö ei hyppää.» Eikä kummassakaan ollut siteeksikään totta. Vanha opettajani sanoikin, ettei kieliharjoituksissa sisällys merkitse mitään; »rii jatkee voan ruotinyhteiskoulun tyttöjä, kuhan opitte ruohtia» (8—).

Siirryttiin sitten toiseen asiaan, joka kuului olevan tätä nykyä päivänpolttava Tshekkoslovakiasa — polkkatukkaan. Vastapäätä istuvalla saksalaistytöllä oli vielä pitkät ruskeat letit, mutta hän sanoi ne heti leikkauttavansa, kun saa vanhemmiltaan luvan. Pantiin merkille lapsen tottelevaisuus. Siitä johduttiin puhumaan paljon, poikki ja pitkin, maailman turhuudesta, kunnes tultiin Pardumbicen kaupunkiin, jonne keskustelutoveriemme oli jäätävä. Erojaisiksi kukin heistä, saksalainen rouvakin, sai savukkeen »klubi 7». Rouva kätki sen käsilaukkuunsa ja sanoi polttavansa sen kotonaan miellyttäviä suomalaisia muistellen.

Mutta ennen eroamistamme nuo hyvät saksalaiset kehoittivat meitä nousemaan junasta Brunn — Brnon asemalla ja sieltä käsin tekemään retken »maailmankuululle Määrin stalakiittiluolille». Ru-

pesimme tiedustelemaan, mitä ne ovat, ja meille selitettiin niiden olevan pimeitä maanalaisia käytäviä. Siihen vastasin, että me olemme lähteneet pimeää pakoon ja haluamme valoa, oikein polttavaa etelän aurinkoa, emmekä ole halukkaat näkemään mitään maailmankuuluisuuksia. Ja jos ne todellakin ovat pimeitä, niin näemme pimeää hyvin halvalla, melkein ilmaiseksi, joka yö. Mutta ne huolat kuuluivatkin olleen sähköllä valaistuja. Ja he sanoivat lisäksi, että Brnossa on hyvät hotellit, kun sitä vastoin Bratislavassa ne ovat viheliäiset ja niitäkin vähän.

»Me olemme vaatimattomia ja rakastamme, suorastaan ihailemme huonoja. Niissä on hauska tutustua kansan sieluun», esitimme, mutta nyt jälkeinpäin, muistaen mitä saimme yksipäisyytemme vuoksi kokea, tekisi mieleni huudahtaa: »Voi, miksi emme uskoneet!»

Mutta kun meitä ei sillä kertaa tuntunut ollenkaan huvittavan maan alle meno ja Brnohon jäänti, päätimme ajaa kylmästi ohi.

Oltiin jo tultu Määrin vuoristoon. Taas tarvittaisiin kauniita sanoja ihanuuksien kuvaamiseen. Oli niin kaunista, että Äitiä jo ihan hirvitti. (Tästedes vaihdankin Rouva-nimityksen iki-ihanaaksi Äiti-sanaksi, mikä on ikäänkuin kotoisempaa ja vähän rakkaampaa, jotta tällä kei-

noin saisin tähän kudotuksi hienon rakkausjuonen. 8 1/2).

»Hyi, kun on kaunista, mutta en minä vain täällä tahtoisi asua», sanoi hän minulle katsellen korkeita, synkkien kuusikoiden verhoamia mäki-vuoria, tai vuorimäkiä miten sen nyt oikein sanoisi.

»Tiedätkö, että nämä seudut ovat niitä, joista sanotaan parhaiden viulupuiden tulevan, sillä noiden laaksojen syvimmissä pohjissa kasvaa kuusia, joihin Luojamme aurinko ei ikinä ole paistanut, ja sellaisen paikan kuuši on mahdollisimman tasasyistä», selvittelin vuorostani.

Rata seurasi puron vartta; tämän sanottiin laskevan Oderiin, jonka suussa on Stettin. Me emme tahtoneet sitä oikein uskoa, tuntien keski-eurooppalaiset yleensä erittäin vajavaisiksi maantieteessä, mutta kaiken varalta lähetimme terveisemme puron mukana ensin Stettiniin ja sieltä kotimaahamme.

Pistäydyttiin taas moniaan tunnelin läpi ja ruvettiin seuraamaan toisen puron uomaa, jonka pohjalla liris vettä. Senkin nimi tietysti udeltiin ja samassa unohdettiin, jos siitä muuten edes selvää saatiinkaan. Ainoa, minkä varmasti ymmärsimme, oli se, että puro laskee Tonavaan.

Hurraa! Donau saavutettu! Meistä tuntui siltä

kuin kulkisimme teitä, »joita ei valkoisen miehen jalka ollut koskettanut». Kohotin joen kunniaksi suomalaisittain vähän lakkini lippaa, äiti niiasi kohtalaisen syvään, ja me molemmat loimme toisiimme katseen, joka puhui niin paljon sanatonta kieltä. Etelän hehku poltti ja samalla raukaisu niin somasti. Tuli ilta, ja laaksot yhä tummenivat. Ja me kaksi ihmislasta seisoiimme yhä akkunassa ja olimme edelleenkin sanattomia kauneuden sikäläisestä ylitsevuotavaisuudesta.

Yhdeksän aikaan illalla Brnohon saapuessamme oli jo ihan säkkipimeä. Ja Bratislavaan piti tultaman vasta yli yhdentoista. Kun ei siis voitu maisemia sen enempiä katsella, ruvettiin tutkimaan kansan sielua.

Saksankieliset olivat vähitellen hävinneet vau-nustamme, ja siellä kuuli ainoastaan slaavilaista kieltä. Oliko se sitten tshekkiä vai slovakia, siitä emme pystyneet saamaan selvää. Koetin kuitenkin ajankuluksi ruveta erään tshekkiläis-pariskunnan kanssa juttusille. Ja sitä keskustelua olisi kelvannut kuulla! Luulen, että jos edessäni olisi ollut kuuromykkä, niin olisimme hyvin tulleet toimeen, mutta puhetoiverini olikin erittäin kielevä ja paljon naurava ja rumahko nainen. Minä koetin rääpiä ryssää vanhan kouluoppini

mukaan, ja muija lasketteli tshekkiä! Muistin, että Katajanokan kärjessä Helsingin luona oli ryssien laivoja varten suuren suurilla kirjaimilla kirjoitettu seinään: *Tiho!* Se merkitsee: hitaasti! Lausuin tuon sanan tavantakaa tshekittärelleni, joka tuntui sen hyvin käsittävän, hidasti hieman kieltään, mutta unohti sen kahden sekunnin kulluttua. Annoin hänen puhua ja kuuntelin kielen sointua. Ja kun en osannut mitään vastaila eikä muija tuntunut sitä edes kaipailevankaan, niin ollakseni kohtelias sanelin harvakseltaan: »Tishe, poshaluista» (hitaammin, olkaa hyvä). En ymmärrä vielä tänä päivänäkään, mistä osasin tuon komparatiivimuodon. Ehkäpä se oli sitä alitajuntaa.

»No niin, hiljempää» (nu da, tishe), kertasi muija, veti henkeään, ja puhe luisti yhtä suulaana kuin ennenkin. Mutta tulipa sana, jonka ymmärsin varmasti: »Votku». Toinen oli »vodu», vesi.

Missä ryssä, siinä vodka, sanottiin ennen. Tälle nyky maailman suomalaispolvelle lienee sentään tarpeen selittää, että »votka» on samaa kuin viina. Viina-sanaa eivät nykypolven lapset myöskään tuntene, joten sanon nykyajan suomella: Viina on yhtä kuin pirtua ja vettä, kahtia kumpaakin.

Se myöskin saatiin molemmin puolin selville,

Tonavan rantaa Bratislavan kohdalla. Kukkulalla vanha Arpad-kuningasten linna.

mistä oltiin, ja meille kertoi joku kuuntelijois-
tamme huonolla saksankielellä, että Brnossa on
eräs konsuli, jolla on suomalainen rouva. Joka
paikkaan ne suomalaiset joutuvatkin! Tshikki-
läismamman hiljainen ja nöyrännäköinen mies
kuului olleen »malarussa» (vähävenäläinen). Kes-
kustelusta ei tullut senkään vertaa tolkkua, että
olisin edes valehtelemalla voinut puhella. Mutta
kuluihan edes jotenkuten ikävä ja pimeä ilta (8).

Lopultakin pysähtyi junamme sitten Bratis-
lavan asemalle, ja me astuimme ulos muinaisen
Unkarin pääkaupunkiin. Heti tunsimme, että
oli tultu todellakin etelämaihin. Lämmintä oli
ja niin omituisen unettavaa. Asemapihalla odot-
teli matkustajia parvi unkaria puhelevia ja pari-
valjakkoja ajavia miehiä. Lämpöisessä yössä lähti
hevosista sellainen löyhkä kuin olisi tultu suo-
malaiseen kuumaan hevostalliin. Mutta niinhän
Unkarissa tuleekin olla. Kun meille kerrottiin,
että hotelli on ihan lähellä, otimme tavaramme
käsiimme ja aloimme tarsiä sinne päin. Varmuu-
deksi oli minulla kyllä talvipaltoni päälläni,
etten mukamas vilustuisi. Asemalta oli melkoi-
nen matka synkkää, heikosti valaistua puistoku-
jaa myöten itse kaupunkiin, samaan tapaan kuin
venäläisissä maaseutukaupungeissa, joissa asema

aina on kiusallisen etäällä ihmisasunnoista. Pari
kertaa tuli tiellä vastaamme kerjäläisten (mieles-
tämme rosvojen) tapaisia miehiä, jotka puhutte-
livat meitä ohimennen tuntemattomalla kielel-
lään, mutta kun tyynesti marssimme edelleen,
ei meille sen pahempaa tapahtunut.

Tulimme hikisinä kaupunkiin ja löysimme
meille neuvotun hotellin, mutta se oli ihan täynnä.
Ja sama oli juttu muissakin sen kylän hotelleissa,
joita sanottiin olevan kokonaista kahdeksan.
Silloin meitä alkoi seikkailumme hieman arve-
luttaa. Otimme ajurin, ja se vei meidät takaisin
asemalle, jonne päätimme jäädä yöksi ja jatkaa
aamulla matkaamme Pistryaniin pois tästä epä-
ystävällisestä asutuspaikasta. Emme me silti
olleet vihaisia.

Yö Pozsonyssä. Täytyy sanoa näin unka-
riksi eikä tshekiksi Bratislava enempää kuin sak-
saksikaan Pressburg, koska meidän mielestämme
jo tuossa kummallisessa s- ja z-kirjaimilla kirjoi-
tetussa nimessäkin on kaukomaan tuntu. Pozso-
nyyn tullessamme väikkyi jo mielessäni, kuinka
yhdessä menisimme pieneen kyläkapakkaan, jos-
sa söisimme pehmeää leipää salaamin ja paprikan
kera ja palanpaineeksi ryyppäisimme tulista
szamorodni-tokaieria. Ja viinin ja etelän yön
pimeä hehku lämmittäisi vanhat kankeat mie-

lemme ja ruumiimme, ja yhdessä toisten kapakavieraiden kanssa kuuntelisimme mustalaissoittajan itkevää viulua ja lopuksi näkisimme, kuinka roimahousuinen aronpoika sieppaisi mustuneelta tammipenkiltä vierestään tummapintaisen ja polttavakatseisen Alföldin tyttären ja he yhdessä tanssivat arotanssin, jonka nimi on czardas. Siihen loppuisi sen illan ilonpito. Me saimme yösjamme kapakan ullakkokamarissa ja nukkuisimme siellä mintun ja paprikan tuoksuun ja arosirkan lauluun! Eikös tullutkin komea Unkarin yön kuvaus! (9).

Mutta voi! Todellisuuden kylmä koura veikin meidät Pressburgin täysin venäläismalliselle asemalle, jossa kumminkin, vaikka olinumekin vain III luokan matkustajia, saimme luvan mennä II luokan odotussaliin. Asemavirkailija, jolta olimme hotellitiedot saaneet, oli ihmeissään, kun palasimme niin pian, eikä ottanut uskoakseen, ettei koko kaupungissa olisi yösjaa kahdelle hengelle. Sitten hän kertoi kyselleensä puhelimella hotelleista, mutta turhaan. Joka tapauksessa, kun syy kerran ei ollut hänen, hän pyysi ja saikin yhden Tshekkoslovakian kruunun (noin 1 markka 20 p.) vaivoistaan. Kaippa se kruunu sitten vaikutti, että pääsimme sinne II luokan saliin.

Äiti sai ottaa makuusijakseen topatun nahkasohvan, ja minä rakensin muutamasta tuolista itselleni sijan suoraan kulmaan sohvaa vasten, niin että voimme pitää tyynynämme yhteistä pientä vaatemyttyämme. Emme näet katsoneet sopivaksi rakentaa vuoteitamme rinnakkain näin kovin julkiselle paikalle, vaikka sitten myöhemmin, opittuamme tätä maata paremmin tuntemaan, käsitimme sen olleen turhaa kainoutta. Mutta kun on siihen pienestä pitäen opetettu, ei se niin helposti lähde.

Koetettiin sitten ottaa unenpäästä kiinni. Huononpuoleista oli kuitenkin nukkumisemme, mutta sitä parempaa oli unien ja unentapaisten näkeminen. Selvimpänä muistan, kuinka Thunebergin Otto oli minua morkkaavinaan, kun en muka ollut paremmin järjestänyt telttaa. Meillä oli näet sen ollut aikaisemmin yhteinen aikomus lähteä kahden, ilman akkojamme, autolla Konstantinopoliin. Ja myöskin oli ollut puhe, että nukkuisimme joka yö teltassa. Mutta nyt, kun siitä matkasta ei tullutkaan mitään, rankaisi unikkainen minua tuollaisella!

Aina kun piti kääntää kylkeä, oli ensin herätävä, noustava jalkeille ja asetettava uudelleen tuolille. Olipa siinä meille mustalaissoittoa ja czardasta kylläkin siksi yötä!

Yöllä oli saliin ilmestynyt retkue tyttökoulu-
laisia, nähtävästikin yläluokkalaisia, jotka koet-
tivat mikä mitenkin torkkua tavaroittensa nojas-
sa. Ja koska »syövä ei tiedä suustaan eikä nuk-
kuva . . .» hävetti minua aamulla. Sillä vaikken
osaa yhtään sanaa unkaria suullani puhua, niin
kaippa se kuorsaus on kutakuinkin samanlaista
unkariksikin. Eikä sitä niin ihan varma voi nuk-
kuva olla muustakaan. Mutta tytöt saattoivat
olla joko yhtä syyllisiä, tai sitten he olivat niin
hyvin kasvatettuja, etteivät olleet tietävinään-
kään. Pitkänkin yön perästä koittaa aamu, ja
siis tapahtui tässäkin niin, ja kun sitten tapasim-
me eilisen asemavirkailijamme, pyysi hän ensin
kohteliaasti meille hyvää huomenta toivotettuaan,
maailmanmiehen tavoin saada kysyä, kuinka ar-
voisa herrasväki oli nukkunut. Ja kun yhtä su-
lavasti kumartaen kiitin kysymästä ja sanoin,
ettemme olleet oikein suloisesti nukkuneet, on-
nitteli hän meitä sen johdosta, että tulihan edes
halvaksi. Hotellissa olisi mennyt raha, eikä aamu
olisi tämän kummempi. Päätelmä oli mieles-
tämme hyvä, ja nautittuamme maljallisen kahvia
astuimme virkistynein mielin junaamme, jonka
kyljessä oli taas »Necuracia» Bratislava—Zilina.
Sanoin, että olimme yöllä tulleet juuri tuosta
Necuraciasta ja halusimme nyt Pistyaniin. Ih-

mettelimme, mikä paikka se mahtoi oikein olla,
kun sen nimi näkyi niin usein vaunujen seinillä.
Mieleemme ei juolahtanutkaan, että se voisi olla
muuta kuin nimi, koska se oli täsmälleen saman-
näköisillä ja -korkuisilla kirjaimilla kuin esimer-
kiksi sana Bratislava ja usein keskellä vaunua.
Siinä vasta meille selvisi, että Necuracia on
ihan samaa kuin ennen ryssänvallan aikana
»njekurjashtshih», mikä merkitsee »tupakoitse-
mattomille». Yhä vahvistuimme käsityksessäm-
me, ettei pienissä maissa, joissa on kansainvälistä
liikennettä, tulla kunnollisesti toimeen ainoastaan
maan omalla kielellä. Kummallista oli todeta,
että varsinkin nuoret vastamuodostuneet val-
tiot harjoittavat sitä politiikkaa, Suomikin mui-
den mukana, vaikkei ihan perin ankarasti. Viro
on ilahduttava poikkeus, mutta Latvia ja Liet-
tua ovat sitä kiihkeämpiä ja nyt samaten tämä
Tshekkoslovakia.

Muistin tuon necuracia-erehdykseni johdosta,
kuinka kerran ennen maailmansotaa erehdyin sa-
mankaltaisten ryssänsanojen vuoksi, ja sillä ker-
taa hieman hankalammin. Asia oli näin:

Matkustin tämän saman Äidin kanssa Venä-
jällä. Yöllä meidän piti muuttaa hirmuisessa hä-
linässä II luokan makuuvaunuun. Vaunut oli-
vat täynnä kovalla äänellä puhelevia ja hajuve-

sillä holvattuja rouvia ja herroja, ja minä juoksentelin vaunusta toiseen löytääkseni makuuvaunun, jonka nimi on venäjäksi »spaljnaja». Mutta kun jokaisen ryssänvaunun toisessa päässä on pieni tietty koppi, jonka oveen on suurilla kirjaimilla maalattu sana »ubornaja», olikin se syöpynyt mieleeni, minä pistin pääni vaunun ovesta sisään ja kiljaisin voimallisesti: »Onko tämä ubornaja?» Ryssät katselivat hätäisen näköistä miestä, ja eräs iso rouva nopeasti älyten tilanteen kiljaisi vastaan: »Njet, njet (ei, ei), ubornaja tuolla!» ja viittoi kädellään pois päin. Vasta usean erehdyksen perästä selveni minulle virheeni, enkä enää ikinä sekaannu niissä kahdessa sanassa. Tämä on kerrottu lukijalle opetuksiksi, että pitää olla varovainen puhuesaan ulkomaan kieliä ja kehoitukseksi kielten opettajille opettamaan, mikäli mahdollista, ensin tavallisia jokapäiväisiä asioita, joista sitten hiljalleen mentäköön korkeampiin, aina oppilaan kehityksen mukaan (»5 sentakia, että tuo on tuhmaa»).

No niin, sopikootpahan matkustajat miten tahtovat. Pääasia on nyt, että junamme lähti ja meiltä jäi Bratislava sen paremmin näkemättä ja tutkimatta. Tuumailtiin kumminkin, että pa-

latessa poikkeamme siellä niin pitkäksi aikaa, että kerkiämme oikein päivänvalolla nähdä, missä olimme olleet. Sillä kaupunki on kansainvälisestä erittäin mielenkiintoinen, ja sen maantieteellinen asema on huomattava.

Eräällä pikkuasemalla, jossa juna pysähtyi nousi siihen peltotöistä palaavia slovakkityttöjä ja monias mieskin. Me heti silmät pyöreinä katselemaan heitä ja heidän pukujaan, jotka olivat erinomaisen värikkäitä ja somia suomalaisen silmiin. Tavallisestihan on niin laita, että tyttölapset ja harakat ovat kirjaville ahneita, mutta tässä olivat pojatkin koko lailla kirjavissa, ja päässä heillä oli pieni huopahattu, jonka ympärillä oli käärittä kulta-hopea-punaisia nauhoja. Heidän etupuolelle oli samoista aineista tehty jokinmoinen nauharuusuke ikäänkuin hevosen otsasarja, joka valui nenänvarrelle saakka. He muistui mieleemme Suomemme otsatukkaiset tapelupojat, ja tulimme siihen tulokseen, että suomalaispoikien otsatupsu synkkine silmineen, jotka sen alta kyräilevät, tekevät kantajansa paljon julmemman näköisiksi kuin nämä nauhoilla koristetut slovakkipojat. Mutta eihän voi kieltäytyä, että nämäkin olisivat vastenmielisiä kahden kesken illalla metsätiellä tavata. Mutta muuten on koko sakki luonnonlapsia. Puheltiin vilkkaasti j

kurkisteltiin kaikkia. Muuankin tyttö oli niin ystävällinen, että pyysi erään pojista polvelleen istumaan ja piti häntä siinä pitkät ajat voitonriemuisen näköisenä: »Tämmöinen poikapa on mullla!» Ja poika istui kuin nukke puhumatta pukahtamatta tyttönsä sylissä. Kun kukaan ei luonut pariskuntaan edes silmäystä, päätimme sen kaiketi kuuluvan maakunnan tapaan.

Muistaen, että »maassa maan tavalla tai maasta pois», kehoitin minäkin naistani polvelleeni istumaan, mutta ei hän suostunut. Pyysin sitten jotta »ota sinä minut syliisi», mutta ei hän huolinut. Minusta on oikein ihme ja kumma, että niin kauan kuin kaksi riiaa toisiaan, tuo kyllä käy päinsä, mutta sittenkun on suuremmalla tai pienemmällä vaivalla joko saanut naisensa tai nainen on saanut miehensä, loppuu vähitellen kaikki tuollainen ystävyys ja miehestä tulee joko tavallinen »tienuukone» tai joskus naisesta n. s. kultakana tai rahasäkki, miksikä häntä nyt paremmin sanoisi. Minä olisin mieluummin »tienuukone» kuin omistaisin rahasäkin. Tästä voisi kirjoittaa hyvinkin pitkälti ja koettaa oikein »tislialerata» ja analysoida naissydäntä, mutta kun olen kirjoista nähnyt, kuinka sitä on moni koettanut siihen pystymättä, en edes yritäkään. Ajat-

telen nöyrästi vain, että Jumala on naisen antanut ihmiselle avuksi ja iloksi, ja se riittää.

Palaan kertomukseni juoneen. Oikealla puolellamme oli silmäkantamaton Slovakian tasanko, lakeus, jolla kasvoi viljaa, heinää, perunaa, kukurutsaa (maissia) ja harvakseltaan korkeita aavemaisia poppeleita. Heinää korjattiin paraikaa, ja vilja osoitti jo selviä tuleentumisen merkkejä, vaikka vasta oli kahdeksas kesäkuuta. Peruna oli kukkimaisillaan, ja maissia parhaillaan istutettiin. Heinää sanottiin voitavan koota neljäkin kertaa vuodessa, vaikkei kuulemma kukaan tarvitse niin paljoa. Ottaen huomioon valomäärän, lämmön, kosteuden ja mullan muhevouden ei tuo ihmeeltä tunnukaan (8).

Vasemmalla puolen oli maisema peräti toisenlainen: Karpaattien liepeet siellä seurailivat radan vartta komeina harjuina. Rinteiden alapuolet olivat täynnä viinitarhoja, missä näyttiin ahkerasti työskenneltävän. Näin kesäkuun alussa olivat köynnökset vasta suunnilleen metrin korkeisia, ja joka ainoan viereen oli lyöty maahan keppi tueksi. Huolellista hoitoa näkyy viinitarha tarvitsevan menestyäkseen: rikkaruohot tyyten pois, ja hellävaroen on taimia leikeltävä ja muutenkin vaalittava kuin lasta.

Näkemämme pani meidät tuumittelemaan, jotta mitenkähän kieltolaki mahtaisi meillä kävellä, jos mäenrinteet noin vain kasvaisivat viiniä? Mutta totuudenmukaisesti pitää meidän tässä tunnustaa, ettemme ainakaan tähän asti olleet nähneet yhtä ainoata vähimmässäkään määrässä humalaista Tshekkoslovakian enempää kuin Saksankaan puolella. Miksikä ei Suomessa opita käyttäytymään yhtä sievästi ja elämään kohtuullisesti? Lieneekö se kansan luonteessa, vai vaatiiko pohjoinen ilmanalamme lujasti ja väkeviä, ennenkuin päästään irti pohjoismaisesta jurodestamme? Ja pitääkö sitten niin armottoman paljon ottaa, että kun luonto vihdoinkin lopullisesti purkautuu ja laukeaa, meno ja meteli käyvät sellaiseksi kuin sen tunnemme ja tiedämme? Me tuumimme sitä vain keskenämme ja jätämme vastauksen keksimisen viisaampien huoleksi.

Sitäkin ihmettelimme, että miksi tshekkoslovakien maa, jossa sananmukaisesti rieska ja hunaja vuotaa, kumminkin kantaa niin monessa suhteessa selviä takapajuisuuden merkkejä. Vaatetus on huononpuoleinen, ja asunnot, mikäli sitä näin junasta voi nähdä, olivat sangen alkeellisia. Myöhemmin tulimme huomaamaan, että junasta saamamme käsitys oli monin verroin liian hyvä. Kerjäläisiä ja kaiken maailman kulkukaup-

piaita oli ihan vaivaksi asti, vaikka pitää sekin myöntää, etteivät he sen enempää mankuneet. »Ka, kun ei anna, niin ei», lienevät päätelleet.

Vai oliko tuo ulkonainen viheliäisyys vielä maailmansodan raskaita seurauksia? Länsiosassa maata, missä asutus oli runsaasti saksalaista, olivat olot silminnähtävästi toisenlaiset parempaan suuntaan. Keski- ja itäosissa tuntui väestö ikäänkuin lapsellisemmalta, mutta myöskin välittömämmältä ja iloisemmalta. Mutta kaiken yllä ja joka paikassa oli mielestämme selvä slaavilaisuuden tuntu. Kaiketi siihen oli syynä kieli ja lika.

»Mutta akkunat ovat täällä puhtaammat kuin Venäjällä», sanoo Äiti, jolla on siisteysasioissa auktoriteetti.

Venäjällä oli joka ainoassa kopissa, jolle annettiin suurellinen nimitys WC, tukeva koivukanki, jota siellä käytettiin samaan tarkoitukseen kuin meillä vesisuihkua, ja sen alapää oli aina metrin parin verran tummemman tai vaaleamman ruskea. Täällä Tshekkoslovakiassa ei kankisysteemiä kylläkään tapaa, mutta muuten ei ero ole kovin suuri. Ulkokuone-kulttuuri on tiettyssä määrässä sekin kansansivistystason mittari. Mutta sellaista kirjoitushalun tyydyttämipaikkaa kuin Suomessa varsinkin rautateiden ase-

makäymälöissä näkee, en ole missään muualla maailmassa nähnyt. Onhan siinäkin yksi ennätys suomalaisilla (8 ½).

Sitten junamme pysähtyi pienelle asemalle, jonka nimi oli (Kupele, Bad, Les Bains, Fördö) PIESTANY. Nyt oli siis matkamme pää ja paljon puhuttu Pistyan saavutettu! Olimme mielestämme aika sankareita, kun olimme kertaakaan ekymättä osanneet paikkaan, jossa emme olleet koskaan ennen käyneet.

Astuimme ulos vaunustamme vähän samanlaisin tuntein kuin noin 26 vuotta aikaisemmin Holyoken kaupungin asemalla Yhdysvalloissa. Kummallakin kerralla minulla oli se tunne, että tässä on nyt ensin päästävä elämisen alkuun ja töihin. Mutta olipa sentään isojakin eroja entisen ja nykyisen kerran välillä.

Silloin olimme nuoria ja juuri elämäämme aloittavia. Olimme näetsen häämatkamme toisessa päässä. Nyt on jo paras osa elämämme työstä tehty. Silloin mieli ja käsivarret oikein kipenöivät työnhalusta, ja vierelläni seiso i kirkassilmäinen, punaposkinen ja kastanjanruskeatukkainen arka suomalaistyttö, jolla oli myös meininki ja kova vielä lisäksi, että elettämän pitää ja n y t yritetään yhdessä.

Ryhlik (pikajuna) saapuu Piestanyin asemalle.

Nyt seisoi Piestanyin asemalla keski-ikäinen, riippuvatsainen herrasmies, vierellään vanhahko, hyvinkin harmaissa oleva rouva, jonka silmänloisto ei myöskään ollut entinen.

Silloin oli rahaa toistasataa markkaa ja yhden hengen käsinkannettava pieni pärekori tavaroita. Nyt oli rahaa yli tarvittavan määrän laiskana elämiseksi ja useita nahkakapsäkkejä, vieläpä oikein suuren maailman malliin n. s. puolitrunkki, vaatesäiliö. Nyt ei ollut puutetta ei riin mistään muusta kuin terveydestä.

Mutta se entinen aika oli sittenkin rikkaampi. Mitä on kulta muuta kuin multaa? Joku on sanonut, että ainoastaan nuoruus on tavoittamisen arvoista. Voipa niin ollakin.

Mutta me emme pitkäksi aikaa heittäytyneet mennyttä nuoruuttamme suremaan. Ei, huolet ja surut vietiin matkalle lähtiessä ullakolle eikä aiottu palattuamme niitä hakeakaan sieltä. Mutta ne tahtovat itsekseenkin tulla pikkuhiljaa kimp-puumme, ja ennenkuin olemme älynneetkään, ovat ne taas mielessämme. Mutta kyllä ne aina tiukan tullen ajetaan takaisin (9).

Asemalla oli useita hevostilisansseja vastassa. Tiedättekös, mitä ne tilisanssit ovat? Mepäs, jotka olemme eläneet aikana »ennen autoja», osaamme sen selittää: tilisanssi on iso puulaatikko,

jossa on ovi ja akkunat. Se on nostettu neljän pyörän varaan, ja sen etupäässä istuu katonräystäällä ajaja. Koko hoitoa vetää kaksi tavallisesti laihaa hevosta, jotka ovat oppineet elämänkoulussa kävelemään sillä tavalla, että ihmiset luulevat sitä juoksuksi. Suomessa kulki ennenvanhaan tilisanssi Lauritsalan ja Imatran väliä. Minnehän sekin vehje lie pantu? Se olisi hauska muistokappale museoon. Saksassa näimme eräessä ajokalunäyttelyssä ikivanhan tilisanssin. Meillä ei tahdota säästää muuta vanhaa kuin sellaista, mitä on hyvin vaikea saada. Mutta kun aikoinaan käytännössä olevia tavaroita pantaisiin hyvissä ajoin talteen, olisivat ne pikemmin kuin luullaankaan vanhanaikuisia ja museokelpoisia.

Mutta nythän taas rupesin kertomaan ihan muita asioita. Palaan siis ladulleni.

Paitsi noita hevostilisansseja oli siellä muutamia auto-omnibuksiakin tai onnikoita, kuten niiden kansanomaiseksi kääntyvä nimitys ainakin Hämeen puolella vakiintuu kuulumaan.

Kova näytti olevan kilpailu eri hotellien välillä matkustajista, niin että vallan väkisten aiottiin meidätkin työntää sellaiseen vaunuun, johon emme itse halunneet. Asiallisestihan se kyllä olisi ollut yhdentekevää, millä vaunulla meidät olisi viety lähellä olevaan kaupunkiin, mutta kun

minulla kerta kaikkiaan sattuu olemaan sellainen luonto, että »ei väkisten», riistäydyin irti ensimmäisen valloittajamme käsistä ja menimme viereiseen, joka tuntui olevan vähemmän ahnas. Ja hyvin sitten ajoimme kilometrin verran ja saimme helposti asunnon hotelli Grüner Baumissa (slovakiksi Zelenyi Strom ja suomeksi Viheriä Puu), huone n:o 19. Hinta oli meiltä molemmilta yhteensä 30 kruunua, mutta siihen tuli lisäksi valtion vero 10 prosenttia ja kaupungin veroa 5 prosenttia ynnä vielä jokin muu pikkuerä, niin että koko summa oli 35 kr. 20 helleriä vuorokaudelta. Kruunu on noin 1 marka 20 penniä ja jaetaan 100 henteriin; tshekinkielellä sanotaan »koruna» ja haleru».

Kun pyytää huonetta ulkomailla, näytetään tavallisesti ensin parasta huonetta. Jos vieras ottaa sen ilman muuta tai tinkimättä, pidetään häntä hieman tyhmänä, jota voi nylkeä melko runsaasti, kunhan vain vähän hutkuttaa vuokralaisensa turhamaisuutta. Sitävastoin sellaista vierasta, joka kyselee, katselee ja tinkii sekä vihdoin monen arvelun ja päänpuistamisen perästä ottaa asunnon, katsotaan ja kohdellaan hyvin kunnioittavasti, koska silloin ymmärretään, että nyt onkin edessä mies, joka sekoittaa taivaat ja maat, jos havaitsee kohtuuttomuutta missään suhteessa

Hotelli »Viheriä Puu». Edessä on sairaankuljetusvaunu ja sen ihmisvetäjä avojaloin.

tapahtuvan, mutta tiedetään myöskin, että sellainen mies toisaalta palkitsee kunnollisen olon ja palveluksen omasta puolestaan kohtuullisesti ja paikkakunnan markongin mukaan riittävästi.

Huoneemme on riittävän kookas ja sangen korkea. Ovesta tullen vasemmalla on ensiksikin kolme eri korkeudella olevaa hämähäkinverkkoa kauniine kutojineen, joiden (nim. verkkojen) toinen pää on seinässä ja toinen pyöreässä rautakamiinassa kiinni. Sitten on samalla seinällä sangen kaunis pähkinäpuinen kaksiovinen vaatekaappi ja heti melkein siinä kiinni antiikkisen näköinen sänky, jossa minä nukun. Nuo kolme esinettä: uuni, kaappi ja sänky, vievät siis koko vasemanpuolisen seinän. Sänkyni vieressä on pieni marmorilevyinen yöpöytä (8¹/₂).

Oikealla seinällä ovesta lukien on taasen ensiksi pesupöytä, vesiämpäri ja turkkilaistyylinen divaanisohva, jossa Äiti nukkuu, sekä pöytä, jolla tätä olen kirjoittanut tähän asti. Pöytä on pieni ja täynnä kaikenlaisia tavaroitamme mitä suloisimmassa epäjärjestyksessä. Akkunan edessä on lievästi likainen pitsikartiini ja vihreä, säleinen aurinkoverho. Permanto on maalaamaton, ja sille on levitetty kolme mattoa. Seinät ovat tšekäläiseen tapaan ainoastaan maalatut suoraan rappaukselle, ja niiden väri on hyvin

vaalean, maidolla sekoitetun suklaan näköistä. Ovet ja akkunanpielet ovat hyvin tummanruskeat, melkein mustat. Väriyhdistelmät ovat siis kaikkea muuta kuin kauniit meidän mielestämme, ja lukija, jolla on jonkin verran mielikuvitusta, rinnastaa helposti suomalaisen maalaiskirkon sakastin porstuan jossakin suhteessa asuntoomme Pistyanissa. Astukaamme sitten ulos pitkän käytävän kautta, jossa on ovia vierä vieressä kuten vankilassa (italialainen vertaisi: kuten luostarisssa). Mutta etelässähän ei huoneelle panna paljoakaan arvoa, vaan sitä enemmän pihamaalle, missä oleskellaan silloin kun suinkin voidaan.

Piha onkin erittäin siisti ja hyvin hoidettu, ja sen haravoitujen hiekkakäytävien sivuille on asetettu mukavia, vihreiksi maalattuja penkkejä. Ennen kaikkea on pihalla paljon komeita etelämaiden tummia puita, joiden kaikkien nimiäkään emme tiedä. Ainakin on niissä yksi pilviä hipova kastanja ja korkean suomalaisen petäjän korkuinen sypressi, murhepuu. Pensaita on myös paljon. Kaiken kaikkiaan: piha on kaunis ja asunto varsin mukiinmenevä. Syöpäläisiä ei ollut muita kuin todennäköisesti muualta tullut kirppu. Näimmepä silti jonkun kerran pihamaalla sängyistä ajeltavan luteita lysoolilla. Mutta sehän osoittaa vain, että niin onkin tehtävä, jotta nuo maksa-

mattomat vuokralaiset pysyvät poissa huoneista. Saman tempun toivoisi useammin näkevänsä suomalaisenkin kestikievarin pihamaalla (7).

Pistyan, Pöstyen, Piestany on pieni kaupunki Waag- l. Vag-joen laaksossa Pressburgin, Pozsonyn, Bratislavan piirikunnassa. Asukkaita lie-nee toistakymmentätuhatta, joista suurin osa on slovakkeja tahi slovakeiksi itseänsä sanovia unkarilaisia; sitten seuraavat järjestyksessä sellaiset unkarilaiset, jotka uskaltavat tunnustaa kansallisuutensa, ja näiden jälkeen on juutalaisten määrä lukuisin. Viimeiseksi tulee ihan pieni joukko saksalaisia. Eri kansallisuudet eivät nähtävästi ole kovinkaan hyvässä sovussa päättäen siitä, että kuulin joka sakista ainakin jonkun kiittävän Jumalaa siitä, ettei hän ole slovakki, unkarilainen, juutalainen tai saksalainen. Kiittollista mieltä ja sopivaa kansallisylpeyttä on kyllä mukavakin kuulla, ja siitä voi kukin vetää omat johtopäätöksensä. Meistä olivat kaikki hyviä, ystävällisiä ja juomarahanhaluisia ihmisiä. Eri kielistä kuulee useimmin slovakkia, joka muistuttaa sängen paljon ryssää, mutta on paljoa kovempaa. (Tässä muistankin, ettei, »Jumalan kiitos», suomalainen nuoriso, syntynyt v:n 1905 jälkeen, osaa ryssää ollenkaan ja ettemme me

vanhemmatkaan osaa siitä muuta kuin jonkin sanan, mutta kielensoinnun muistamme, ikävä kyllä, niin kauan kuin elämme.)

Kaupungin keskiosan »paremmat» ihmiset osavat niin hyvästi saksaa, että voivat vapaasti käyttää sitä keskustelukielenään. He voivat ilman sen kummempaa muuttaa puheensa slovakista unkariksi tai saksaksi tai toisinpäin, ja monet sanoivat, etteivät he todellakaan kykene sanomaan, mikä niistä olisi heille vaikeinta. Kuulin monasti, kuinka lapset keskustelivat toinen unkariksi ja toinen slovakiksi, ja molemmat riitelivät ihan yhtä elävästi ja pontevasti kuin konsanaan suomalaisten penskat. Laitakaupungilla ei kuullut saksaa.

Sivistyneistö ja liikeihmiset osaavat järjestään unkaria. Jiddishiä, juutalaiskieltä, eivät kuulemma puhu enää muut kuin aniharvat perheet ja niistäkin etupäässä Puolasta aikoinaan muuttaneet.

Pistyan on laajasti rakennettu, ja sen keskiosassa on moniaita erittäin komeita hotelleja, joissa rikkaat kylpykautena asuvat. Lisäksi on kylpyvieraitten paremmaksi viihtymykseksi tehty paljon ja kauniita puistoja ja muita kävely- paikkoja. Tällaisista paikoista on keskeisin »Kurpark», jossa soittaa erittäin hyvä orkesteri pari-

sen tuntia aamupäivisin ja toiset pari tuntia illalla. Orkesteri on kuulemma kesäisin kylpylaitoksen palveluksessa; talvella sen jäsenet soitelevat jossakin Prahan teatterissa. Äiti, johon lukijan sopii tässä asiassa luottaa (minua ei kukaan usko), pitää sen soitosta erittäin paljon ja istuu siellä kaikki mahdolliset aikansa.

Orkesteri.

Soitosta nautitaan.

Orkesterilavan edessä on paljon ja mukavia tuoleja, mutta niillä eivät saa istua muut kuin me maksavat kylpyvieraat. Alkuasukkaat saavat seistä taempaan tai mennä istumaan edemmäs epämukaville lankkuperäisille.

Kuulijat ovat hyvin erilaisia, kuten voi arvatakin, ja siinä on kansalaisia melkein joka maasta

ja useimmat vaivaisia. Siellä täällä näkee kyllä yhden ja toisen sympatia-kylpijänsä, joka on lähtenyt mukaan jollekulle toveriksi ja aikansa kuluksi sitten kylveskelee, mutta ottaa vain n. s. mieluisia kylpyjä. Sensijaan ei Pistyanissa tapaa suorastaa huvikylpijaitä eikä riäreitä. Niitä varten on Marienbadit, Franzensbadit ja muut hienoston kylpylä-rahamenekkapaikat.

Kaupunki on, kun mennään vähänkin ulommas keskiosasta, oikeastaan suurta maalaishiljää leveine tientapaisine katuineen ja mataline taloineen, joiden päädyt ovat enimmäkseen tielle päin. Tiet ovat ihan kiveämättömiä, ja tuulet nostavat niistä suorastaan afrikkalaisia hiekkapilviä. Lyhytkin sade kykenee muuttamaan Pistyanin kadut kuravelliksi; silloin ei tavallisilla eurooppalaisilla jalkineilla varustettu ihminen pääse niiden yli muualla kuin risteyspaikoissa, joihin on asetettu suuria kivikappaleita harvakseltaan poikki kadun. Samanlaisia ylikulkupaikkoja olen kuvissa nähnyt olleen jo kaksituhatta vuotta sitten maan alle hautaantuneessa Pompeijissa. Katujen sivikäytävät, mikäli niitä on, ovat Pistyanissa kyllä hyvät.

Heti ensimmäisellä sadesäällä meille selveni, miksi slovakkinaisilla on lyhyet hameet ja pitkä-

Laitakaupunkia, »Suur-Piestanyn» kylää. Lampi on niin matala, että hanhet ylettävät sieltä etsimään ruuanjätteitä. Vesi on luonnollisesti hieman sameaa ja tuoksahtaa.

vartiset upseerisaappaat. Se kyllä valkeni, mutta mitä varten niillä on joka hameen helmassa likaa keräävät pitsit, emme vielä kukaan käsitä.

Vesijohto ja jonkinmoinen likaviemärlaitos on ainakin keskimmaisessa kaupunginosassa, mutta hyvin monen talon pihassa näkee tavallisen kaivonkin, jota käytetään ahkerasti. Sanoivat kaivo-veden tulevan halvemmaksi kun vesijohtoveden. Ja säästää pitää.

Rakennukset ovat kaikki tiilistä tai savesta, ja useimmissa on joko tiili- tai olkikatot. Kuten jo edellä mainitsin, ovat rakennusten päädyt vanhemmissa osissa melkein aina päin katua. Ne ovat tavallisesti sangen erivärisiä ja kirkkäsävyisiä. Niinpä saattaa yhden talon kivijalka olla kirkkaan vihreä, sitten seura valkoinen leveä juova sekä valkoiset lasinpielet. Seinä on sensijaan joko kirkkaan keltainen tai vaalean sininen. Ne pojat eivät pelkää sekoitella mielestämme mitä mahdollisimman värejä! Yhdistelmät eivät tosiaankaan liene niin erikoisen sointuvia, mutta siitä huolimatta on k o k kylän kuva sangen maalauksellinen ja kaunis. Punaiset tiilikatot ja raskaat, harmaat olkikatot sensijaan sointuvat aika kauniisti toisiinsa ja vasten syvänsinistä taivasta.

Kaduilla kävelee lukemattomia kaikenikäisiä hanhia yksin ja parvissa. Paikoittain voi niitä

»Hetä ensimmäisellä sadesäällä meille selveni, miksi slovakkinaisilla on pitkävartiset upseerisaappaat, mutta . . .»

olla niin paljon, että kaukaa nähden luulisi siellä olevan luminietoksia. Etelämaista kuvaa täydentävät oivallisesti pilviä hipovat poppelit, tuuheat kastanjat sekä saksanpähkinäpuut (9).

Tavallisimmat ajoneuvot ovat täällä unkarilaistyylliset vaunut, joiden eteen on valjastettu parihevosek — jonkin hienon herran mahtavasta tallista huutokaupalla myötyjä ja piloille ajettuja luuskia. Yhtä tavallinen kuin hevospeli on härkä- tai lehmävaljakko. Eläimet ovat suuria ja komeita ja kulkevat sangen reippaasti. Valjaina niillä on ies, eikä niitä ohjata suitsilla tahi turparenkaasta, vaan yksinomaan pienellä ja ohuella piuskalla, jossa on koristeena kirjava nauhanpätkä. Oikein somannäköistä on, kun leveisiin roimahousuihin puettu slovakki tai unkarilainen ajelee lehmillään, istuen kuormallaan toverinaan kansallispukuisia naisiaan. Mikään outo ilmiö ei silloin ole, että pojalla on käsi kullan kaulassa, eivätkä siinä muiden katseet yhtään häiritse nuoria. Meikäläinen joutuu suorastaan ihmettelemään, kuinka notkeasti nuo niin tyhmännäköiset ja kömpelöt eläimet saadaan väistymään autonkin tieltä. Hevoset nousivat usein pelästyneinä kahdelle jalalle, mutta lehmät ja härät eivät tehneet pienintäkään hermostumisen elettä.

Sievältä niinikään näyttää, kun pieni tyttönen ajelee edellään hanhiparvea, jossa suurimpien nokat ovat melkein ajajansa pään tasalla. Yhden ainoan aasinkin näimme valjastettuna hevosen toveriksi vankkureiden eteen.

Mutta onhan toki Pistyanissa autojakin. Ne ovat enimmäkseen eurooppalaista tekoa; omittuisin niistä on tshekkoslovakialainen »Tatra». Sen ulkonäkö muistuttaa Suomessa joskus nähtävää Renault-autoa. Jotta se saataisiin mahdollisimman matalaksi ja siten vakavaksi, on sen kardaaaniakseli pantu kulkemaan vaunun sisällä matkustajien väliin, melkeinpä välipuuksi. Koneena on siinä kaksisylinterinen moottoripyöräkone, siis ilmajäähdytys. »Tatra» on kovin ruma vaunu meikäläisen silmillä katsoen, mutta siinä on erittäin hyvä istua, ja sen sanotaan olevan vakavan ohjata. Mutta kovin vähän siellä on autoja. Ajo korkeintain kolmelta hengeltä maksaa 4—5 kr. (Smk. 4: 80—6: —) kilometri.

Muista automerkeistä tavataan »Steyr», »Fiat» ja »K. L.». Yhden ainoan »Chryslerin» näimme. Meillä niin naurettu »Ford» on siellä kallis auto eikä sitä Heikiksi karahterata! Moottoripyörän näkee silloin tällöin, ja nekin ovat enimmäkseen tshekkiläistä työtä (8).

Yleensä on sanottava, ettei Pistyanissa näc

läheskään niin paljoa, niin hyviä ja niin hienoja autoja kuin Suomessa samankokoisessa kylässä. Suomihan onkin se maa, jossa kilpailu uuden ja »hienon» auton omistamisessa on muuttunut pikku hulluudeksi. Englannissa sensijaan on »hienoa» osata pitää autoaan kunnossa niin kauan ja niin vanhaksi kuin suinkin. Siellähän on klubeja, joihin otetaan jäseniksi vain vähintäinkin sata-tuhatta kilometriä omalla ja samalla autolla ajaneita. Tshekkoslovakia näyttää olevan Englannin ja Suomen väliltä siinä suhteessa. Mikä sitten lienee parasta?

Lisäksi autopakinaan saanen mainita, että meistä eurooppalainen auto on ruma eivätkä sen muodot näytä niin vakiintuneilta kuin amerikkalaisten.

Tshekkoslovakian tiet näyttävät olevan oikein hyviä autoiluun. Saimme sitä itsekin hieman koetella. Ainakin ne ovat yhtä hyvät kuin parhaimmat suomalaistiet. Tienviitat ja muut merkinät voimme hyvin arvostella koulupojan numerolla 8. Ainakin nykyään antaisin tienviittanumeroksi Suomessa vain kuutosen, jos edes sitäkään.

Kauppa ja torikauppa ansaitsevat oman lukunsa. Kaikki muu kauppa paitsi torikauppa on kutakuinkin yksinomaan juutalaisten käsissä.

Härkävaljakko, kuormana sokerijuurikkaita. Härkien kävellessä hitaasti on miehillä aikaa jutusteluun. Huom! Kuinka miehet vaistomaisesti astuvat hyvässä marssitahdissa. Sotakoulutus!

Todistuksena siitä on se, että lauantaina, joka on juutalaisten sabatti, liikkeet ovat ihan järjestään suljettuina, lukuunottamatta apteekkia ja ehkä ihan sormilla laskettavaa muuta. Puodit suljetaan lauantaisin kello kaksi iltapäivällä ja avataan taas kello kahdeksan illalla pariksi tunniksi. Sunnuntaisin suljetaan kaikki myymälät iltapäiväksi kahdeltatoista alkaen. Paitsi avonaisia puoteja on juutalaisilla myöskin kaikki muut mahdolliset elinkeinot käsissään, paitsi ei maanviljelystä. Suutarista pankkiiriin saakka.

Puodit ovat pieniä ja likaisia ja nähtävästi omistajansa hyvin hoitamia. Tavarat ovat hyvin järjestettyjä, ja jokaisessa on hintalappu. Sekatavarakaupat haisevat kuin ennenvanhaan Luomin Jannen puoti Putaalla (8 $\frac{1}{2}$).

Torikauppaa ei ole samassa merkityksessä kuin Suomessa, missä torit aamuisin ovat täynnä maalaisia, jotka myövät rattailtaan joka lajia ruokatarvaa ja vähin muutakin. Ei, Pistyanin torilla ei näe muita maalaisia kuin naisia, jotka seisovat riveissä kuin sotilaat, jokaisella sylissä jokin rääkyvä hanhi tai ankka. Tahi kopassa on muutamia kanoja tahi kananpoikia. Ihmettelimme, kuinka ne pysyivät niin hiljaa avonaisissa kopissaan, sillä Suomessa olisi heti yleinen kanajahti pitkin toria ja katuja, jos meillä kanoja pidet-

täisiin samoin kuin Pistyanissa näytettiin tehtävän (9 $\frac{1}{2}$).

Mutta hetkisen tarkastelu selvitti meidät ihmettelystämme, ja sijalle astui syvä viha. Huomasimme kauhuksemme, että linnut oli sidottu jaloistaan kovasti toisiinsa kiinni. Saattaapa nähdä puolisen tusinaakin kananpoikaa yhdessä nipussa. Ja kun ostaja tuli ja halusi tarkastaa tavaraa, nostettiin elävä kananpoikanippu kopasta, ja niitä roikotettiin jaloista päät alaspäin ostajan hypisteltäviksi. Kanaparot ovat tuskasta niin uupuneet, etteivät jaksa edes rääkyäkään. Tuskinainen itkuvikinä vain kuuluu kimpun alapäästä, kun ostajat nykivät linturaukkoja höyhenistä ja nahasta koetellakseen niiden lihavuutta.

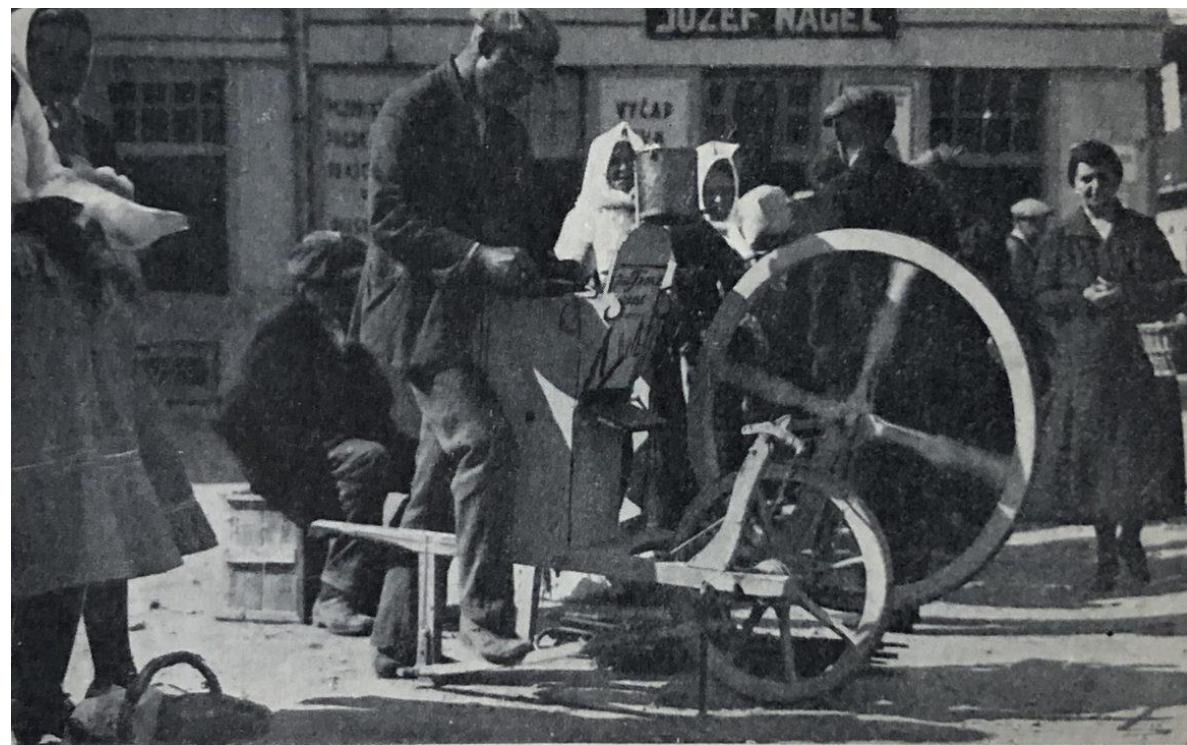
Näyttää siltä, että kuta etelämmäksi tullaan, sitä turtuneempi ihmisessä on rakkaus eläimiä kohtaan. Kansansivistyksen paras todiste on mielestäni se, miten ihmiset kohtelevat »luontokappaleita», ja ainakin tässä äsken mainitsemassani asiassa olemme paljon edellä tshekkiläisistä, vaikkei meillä vielä ole ollenkaan syytä fariseuksen tavoin lyödä rintoihimme.

Porsaita kaupataan myöskin samalla epäinhimillisellä tavalla pää alaspäin riipuksissa, vaikka niitä ei painonsa vuoksi jakseta kovin kauan kerrallaan kiikuttaa. Porsas ei voi kiljua, kun

sen kärsä on maata kohti ja saparo osoittaa pilviin.

Paitsi eläinkauppiaita on torilla lisäksi hedelmä- ja rihkamakaupustelijoita sekä taidemaalareita sangen dadaistisine — vai oliko se kubistisine — kuvineen. Minäkin osaisin piirtää semmoisia, mutta en hoksaisi panna niihin niin monta eri väriä kuin Pistyanin torimaalarit. Ja kaikkien näiden välissä liikkuvat veitsenteroittajat, jotka ovat rakentaneet tehtaansa kirkkaan vihreäksi maalatuille yksipyöräisille työntökärryille.

Juutalaisliikkeitten ovilla seisoskelevat niiden omistajat samoin kuin Helsinkimme Heikin- ja Robertinkaduilla. Tai taitaisi ollakin oikeammin sanoa, että Helsingin juutalaisten oppi-isät ovatkin täältä päin. Ja jos hetkeksikään pysähtyy heidän näyteakkunantapaistaan tarkastelemaan, niin heti juutalainen on kimpussa kärttäen tulemaan sisälle: »Sehän ei maksa ei yhtään mitään. Vapaasti saa koettaa, ei maksa mitään. Vaatteet saa koettaa vapaasti. Kuulekos te: v a p a a s t i, ilmaiseksi!» Kummallista todella on, kuinka tuo köyhän juutalaisen kaupanteko on samanlaista missä maassa ja maanosassa tahansa. Kieli vain vaihtelee, mutta jonkinlaista saksaa osannee 99 prosenttia kaikista, jotka juutalaisen nimeä pitävät.

»Liippa saksi, partaveitsi!» Kuva Pistyanin torilta.

Kaiken kaikkiaan: Suomalaisella katsojalla on Pistyanin kaduilla ja torilla yhtä mittaa omi-
tuista kansanelämää ja -tapoja nähtävänä.

Kylä, jossa on näin monta eri kansaa, tarvitsee tietenkin kullekin vähintään yhden uskonnon ja moniaalle kansakunnalle useampaakin lajia. Ja joka uskonto tarvitsee tietenkin oman jumalanpalveluspaikkansa, sillä eihän mitenkään sovellu, että samaa Jumalaa palveltaisiin samassa paikassa kunkin oman ja eri tavan mukaan. Siispä täytyy olla yhtä monta temppeleä kuin on uskojakin.

Ensimmäinen pyhättö, jonka opimme tuntemaan, on Waag-joen sillankorvassa sijaitseva pieni roomalaiskatolinen kappeli, joka on aamusta iltaan auki ja jossa hurskaat katolilaiset kylpyvieraat poikkeavat kylpyyn mennessään toimitamaan aamuhartautensa. Moni vaivainen polvistuu siellä leinin ja muun kihdin runtelemine kankeine jalkoineen kivipermannolle, ristii silmänsä ja anoo pyhimykseltä toisensa perään apua. Meno on mielestämme hiljaisen kaunista, ja siellä voisi hartautensa toimittaa luterilainenkin yhtä hyvin.

Äiti on niin tunnollinen, ettei voi muka puhtaalla tunnolla lukea aamurukoustaan katolisessa

kirkossa: »Jos ne ottaa sen pilkaksi.» Mutta minä, joka olen poikasena lukenut latinaa, katsoin edes tässä voivani käyttää kovalla vaivalla hankittua vähäistä oppiani jotenkin hyödykseni, menin silloin tällöin kappeliin, notkistin polveni katolilaisittain ja luin: »Pater, peccavi! Mea culpa, mea culpa, mea maxima culpa.» Muuta en osannut enkä muusta selvää saanut. Niille, jotka eivät ole latinaa lukeneet, täytyy kääntää: »Isä, olen rikkonut. Minun vikani, minun vikani, minun on suurin vikani.» (Latinan maisteri keksii tässä tietenkin virheen, mutta olen jo niin kaukana, ettei hän voi minulle mitään, ja toisekseen siitä on jo kolmisenkymmentä vuotta, jotta olkaa iloiset, että niinkin paljon ymmärrän. Osaan minä vielä sentään vähän muutakin, mutta säästetään toiseksi kerraksi.) (8)

Ihan kirkon vieressä on pyhimyksen kuva ilman katosta puistikossa ja sen edessä alttari, jolla usein palaa uskovaisten pyhimyksen kunniaksi sytyttämä kynttilä tai kynttilöitä. Paikka on kaunis, ja puiden varjossa on rauhaisaa.

Toinen kirkko on pieni, valkea evankelinen. Siellä soivat kellot usein, mutta koskaan emme sitä sattuneet tapaamaan avoinna.

Kävimme kerran eräässä puodissa, jonka isännän kanssa rupesimme juttusille. En arvannut

omistajaa juutalaiseksi, ennenkuin hän sen itse ilmoitti. Tuli puhe Suomesta, ja kun hän kuuli, että meillä on sangen vähän juutalaisia, sanoi hän ilman pitempiä selittelyitä alle tahi päälle: »Se on hyvä.»

Kyselimme sitten molemmin puolin kaikenlaista, m. m. juutalaisten hepreankielen taidosta. Hän kertoi, että kaikki sikäläiset juutalaismiehet osaavat lukea hepreaa ja ymmärtävät sen, mitä synagogassa tarvitaan, ja kysyi sitten vuorostaan, osaanko sitä mahdollisesti minäkin. (Minulla taitaa olla, kumma kyllä, papillinen ulkonäkö ja käytös tietyissä tilaisuuksissa.)

»No, ei muuta kuin jonkun hiukan verran.»

»Pyydän, olkaa hyvä ja sanokaa jotakin, jotta kuulisin, onko se miten samanlaista kuin täällä», pyysi kauppias.

»Beeth Ja'acob venelka' leoor beku Jahve!» vastasin juhlaallisesti kuin rabbiini. Näin meidän kesken sanoen on sanoissa »leoor beku» tavallisesti väärä järjestys, sillä minä en ole koskaan kyennyt saamaan päähäni oikeaa järjestystä, mutta lohdutan itseäni sillä, ettei ne Suomen papitkaan, joille sitä sopivissa tilaisuuksissa luen, sitä useimmiten tiedä, ja toinen lohdutukseni on se, että lienen siitä huolimatta hepreankielentaitoisin paperintekijä Suomessa. Nyt lukija ymmärtää, että

Synagogan pääty ja evankelinen kirkko Pistryanissa. Huom! Mooseksen laintaulut synagogan katolla.

kauhistutti olla näiden heprealaisten tentissä, mutta samalla käsitätte iloisen ylpeyteni, kun juutalaisen muori huudahti:

»Ei, mutta tehän osaatte mainiosti, te olette varmasti oppinut mies. Sellaisia käy täällä Pistryanissa usein!»

»Eipä sitä kannata kehua, mutta on tullut nuorempana vähin harrastettua.»

Ja siitä hetkestä alkaen muuttui juutalaisperheen käytös meitä kohtaan kerrassaan kunnioitavaksi. Ja minunkin käyntiini tuli eräänlainen vaatimaton arvokkuus, jonka muut sanovat hyvin minua pukevan, mutta jota Äiti inhoo, käsien minun olla vain niinkuin tavallisesti. Sitten sovittiin, että Äiti, kauppias ja minä menisimme sabatinvastaanotto-jumalanpalvelukseen synagogaan, joka on vastapäätä evankelista kirkkoa.

Menot alkoivat perjantai-iltana klo 8. Äidin piti mennä vallan eri ovesta lehterille, josta hän sai kaksinkertaisten rautakalterien takaa kurkistella meitä miehiä. Me emme nähneet naisista muuta kuin himmeät haamut. Muistui mieleeni Raamatun ihana Sulamith, mutta mitään eroa ruman, kuivaneen luumun kaltaisen Saara-akan ja juuri kukkaansa puhkeavan Sulamithin välillä miesten on mahdoton alhaalta käsin huomata. Niin on kanahäkki tiheä,

Menin siis alas. Pieni viisi-, kuusivuotias juutalaistyttö aikoi vielä nuoremman veljensä kanssa tulla myöskin alas, mutta itkien hänen täytyi juutalaissuntion jyrkästä käskystä alistua menemään ulos. Siitä en kyllä päässyt selvyteen, menikö hän lehterille muiden naisten joukkoon. Pikkuveli sensijaan astui suoraan ja selvästi miehuudenoikeudesta tietoisena sisälle alakertaan.

Kun ei kukaan muukaan näyttänyt ottavan lakia pois päästään, en minäkään sitä tehnyt, eikä se kuulemma olekaan siellä luvallista. Viereeni istui eräs seurakunnan jäsen, joka selvitti minulle kovin kohteliaasti koko jumalanpalvelusmenoa.

Vähän aikaa keskusteltuamme hiljaisella äänellä (saksaksi) hätkähdin oikein, kun toverini rupesi hiljaksen nyökyttelemään ruumistaan edestakaisin ja mumisten valittamaan: »voi, voi, voi, voi, voi, voooi, voi, voi voi voi vooooooooii — hiiimen», yhä nopeammassa tahdissa. Ja ruumiin nyökytys tapahtui sekin jonkinlaisessa rytmissä luvun mukaan.

Samalla oli hänellä heprealainen rukouskirja kädessään, josta hän tarjosi minunkin luettavakseni. Ja vaikka tavallisesti luen jopa japaninkieltä silmilläni, en nyt voinut muuta kuin kuunnella, miltä heprea kuuluisi suomalaisen korvaa-

ni, ja aloin sitten nopeasti hokea kuulemaani, luottaen siihen, että yhteisessä mölinässä minäkin kerran saisin veisata ilman ettei heti sanottaisi: »Teppa, elä viitsi!» Äiti oli kaksinkertaisten rautakalterien takana, niin ettei hänkään voinut edes luoda kieltävää silmäystä, saatikka survaista!

Ja minä aloitin: »Voi voi voi voi voi hiimen, muikkuja ja suolakaloja, muikkuja ja suolakaloja, Jahvee hiimeen! Voi, voi voi voi iisraeel!» Pieni poika edessäni veteli täysin keuhkoin: »Voi voi vooii, voi halavattuu!» ihan puhtaalla Putaan murteella. Ja minä perässä sen minkä jaksoin ja osasin, ja kummallista on, miten tuommoisellakin voin vetää mieleni oikein hartaaksi.

Tuli sitten Taavetin salmien esilaulajan vuoro. Komea oli mies ja kovasti hänkin ulisi ja veteli pitkiä kiekauksia, niin että luulin häneltä hengen loppuvan. Ja sillaikaa kun me seurakuntalaiset pidimme tällaista melua, luki yhdessä nurkassa valkopukuinen rabbiini yksitoikkoisesti lopisten ja aina väliin iukaisten kuten häntähuisku tamma. Kaikki tämä meininki, saarna, laulu ja veisuu ihan sekaisin, mielestäni ilman mitään järjestyttä, vaikka Äiti sanoo siinä olleen jotakin rytmin tapaista, mikäli minä en sitä sotkenut. Mut-

ta vierustoverini ei ilmeelläkään osoittanut hämmästyvänsä hepreaani. Luuli kai minun ääntävän sitä vierasmaalaisittain, semminkin kun aina väliin kysäisin, jotta missä kohti kirjaa nyt ollaan.

Hartaus kai se jumalanpalveluksessa on tärkeintä. Ajatellaanpas esim. kuuromyökkää. Ja minä olen koettanut palvella Jumalaa moskeijasakin: levittänyt nenäliinani polvieni alle, pistänyt peukaloni korviini ja mumissut: »Lei illahi, il Allahiii, Muhammed rasul Allahii!» Minä teen sen aina kunnioittaen toisten uskontoa ja toivoen, että minunkin uskontoani samoin kunnioitettaisiin.

Kun tässä näin tuli puhe teologisista asioista, ilmoitanpa kerran pikkupoikana veljeni kanssa koetteeksi palvelleeni oikeita epäjumaliakin, joiksi valittiin muinaissuomalaisten jumalia. Vanha uskottu palvelijamme keksi meidät uhraamasta, kauhistui ja kanteli isärovastille poikien hirmuisen synnin. »Anna sinä vain poikien uhrata», vastasi lempeä ja ymmärtäväinen vaari.

Mutta nythän meni kuvaukseni juutalaisjumalanpalveluksesta vallan väärille kiskoille! Tunnin verran kestätyään se loppui äkkiä töksähtämällä, samoin kuin oli alkanutkin. Väki lähti pois. Jumalanpalveluksen aikana monet keskus-

telivat omia asioitaan. Siellä käveltiin, kiivettiinpä penkkien ylikin samaten kuin rippikoulu-pojat maalaiskirkoissa jokseenkin usein tekevät. Synagogassa tehtiin kauppaa käteismaksulla ja rahat lyötiin heti myyjän kouraan — sen näin omin silmin.

Ja kun kaikki oli lopussa ja taas olimme ulkona, tuli kauppiastuttavani luokseni ja kysyi kasvovensa säteillä: »Eikös ollut kaunista?»

»Oli varmasti», vastasin.

Koko tuossa menossa oli mielestämme jotakin ikivanhaa ja villiä. Kunnioittavasti me silti sitä katselimme, muistaen, että semmoinenkin uskonto on ympäri maailman hajaantuneen juutalaiskansan mahtava koossapitävä voima. Mutta myöskin tuntui mielestämme, että jumalanpalvelusmenossa oli jotakin toivotonta ja ikäänkuin hätää ja että sieltä puuttui täydellisesti se, mitä olemme tottuneet omissa kirkoissamme tuntemaan: Kristuksen henki. Siellä oli niin ahdasmielistä, että kun tavallisena luterilaisena hyvän ja totutun tavan mukaan panin ajatuksissani sormeni ristiin, huomautti vierustoverini heti, että risti pois. Kohteliaasti kyllä, mutta jämtisti.

Tulimme ulos synygogan pihamaalta kadulle, ja moni ajatus risteili mielessämme. Lisään vielä, että näimme monta komeaa rabbiinia. Ylirab-

Juutalaisia. — Ensimmäinen vasemmalta on Pistyanin juutalaisen seurakunnan ylirabbiini, joka elää yksin sillä viralla — siis tavallaan juutalaisrovasti.

biini oli kuin itse piispa Iisakki Rothovius, mutta leveämpi partaisena (9).

Kun lähdetään Pistyanista Waagin juoksua ylöspäin, laajenee kaupunki ja muuttuu huomaamatta suureksi maalaiskyläksi, jonka keskeisimpänä paikkana on iso, raskaaseen sekatyylisiin rakennettu roomalaiskatolinen kirkko.

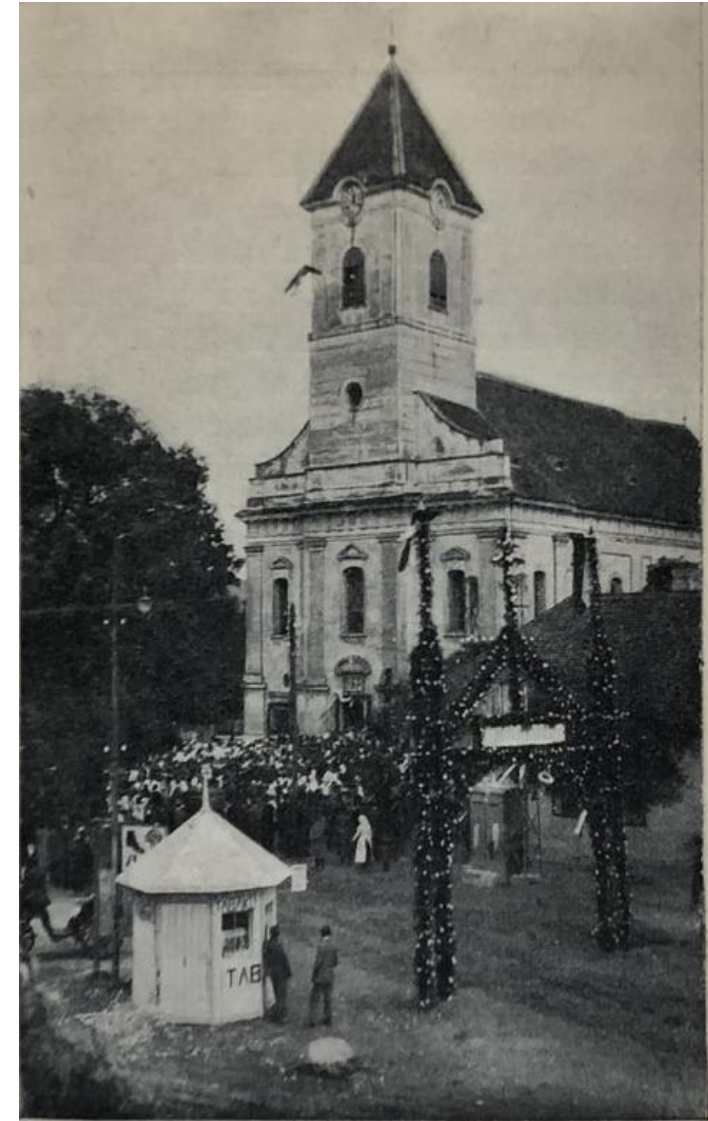
Kävelimme sinne eräänä iltamyöhänä. Siellä oli silloin jokin messu, ja pappi istui ripitystuolis-

saan jakelemassa synninpäästöjä katuville ja anoville, jotka näkyivät siitä hyvästä antavan rahaa papin vieressä olevaan laatikkoon.

Toisen kerran menimme sinne eräänä sunnuntaina päivällä. Se käynti oli yksi niistä »hetkistä ihmiselämässä», jotka painuvat pysyvästi mieleen, ei niinkään paljon itse jumalanpalvelusmenojen vuoksi, jotka nekin olivat kyllä mielenkiintoiset ja kauniit, vaan tavattoman suuren kansallispukuisen väestön takia (9).

Siellä oli tosiaankin värikylläinen kuva: sadoittain naisia, nuoria ja vanhoja, erilaisissa, mutta silti jollakin tavalla samanmallisissa kansallispuvuissa. Miehillä on kansallispukuja vähemmän, mutta sängen paljon niitäkin oli, varsinkin iäkkäämmillä. Ja kaiken tuon komeuden lisäksi vielä kaunis ja tunnelmallinen katolinen kirkonmeno. Seurakuntalaulu oli sekä hyvää että voimakasta, ja urkujen sanoo Äiti soittaneen kerrassaan hyvin.

Sain taasen paikkani körttiläisesti puettun talonpojan vieressä, joka veisasi hartaasti ja lisäksi kauniisti ja joka kohteliaasti näytti minulle rivi riviltä, missä laulu kulloinkin kulki. Virsikirja oli luullakseni slovakinkielinen, mutta monien vieressä oli latinalainen käännös. Siitä oli mukava seurata, miten slovakinkieliset sanat äännettiin,

Roomalaiskatolinen kirkko. Odotellaan herra piispaa, minkä vuoksi tempelin eteen on tehty kunniaportti. Valtakunnanlippu liehuu kelloluukusta.

ja samalla sai vieraskin jonkinlaisen selvän sisälöstä. (Olihan meilläkin ennenvanhaan muutamille virsille vanhassa virsikirjassamme latinainen käänös, jota oli hauska lueskella väliin lapsen mielestä liian pitkien saarnojen aikana. Miksi nekin on hävitetty? Ja miksi ylimalkaan kaikki vanha meillä pyritään silittämään yleiseen ja rumaan kansanvaltaiseen sävyyn?)

Slovakinkielessä löytää monta ryssänkaltaista sanaa, ja vielä useampia on sellaisia, joissa huomaa vain venäläisen sanajuuren. Sanoja en muista muuta kuin »Panno Maria» ja »Matko Bohasza» tai jotakin sellaista. Joka värssyn lopussa laulettiin latinaksi: »Ora pro nobis!» Käännöksestä ymmärsin sen, että koko virsi oli oikeastaan luetelo eri pyhimyksistä, joiden jälkeen sitten laulettiin tuo kaunis kertaussäe mielestämme erittäin tunteellisesti. »Ora pro nobis» on suomeksi: Rukoile puolestamme! Siihenhän saattaa hyvin sisältyä monta muutakin salatua rukousta. Katolinen kirkonmeno on kaunista ja näyttää harmaalta. Ja kukapa ne luterilaistenkaan sydämet ja munaskuut niin tarkoin tutkii. Katolinen pappi sanoikin minulle kerran, että paljonhan siinä on sellaista, mitä voisi sanoa melkeinpä taika-uskoksi, mutta että mystiikkaahan uskonto on pohjimmaltaan. Mene tiedä!

Sitten on tietenkin vielä mainittava ja kerrottava jotakin itse Pistyanin sydäimestä, kylpylaitoksesta.

Se laitos sijaitsee Waag-joessa olevalla saarella. Jostakin kirjasta saa lukea, että kuumia Waagjoen saaren lähteitä käytettiin jo »muinaisilta roomalaisiltakin» silloisessa Pannoniassa, mutta jo 1200-luvulla on siinä varmasti ollut jonkinlainen yleinen kylpylaitos.

Saaresta kumpuaa monesta kohden ylös miltei kiehuvan kuumaa (+76°C) vettä, jossa on rikkiä ja ties mitä myrkkijä, mutta nämä kuuluvat olevan vain parannukseksi tietyllä tavalla käytettyinä. Myöskin pursuaa maasta mutaliejua, joka kuuluu olevan tietysti »maailman radioaktiivisinta». Ja voipa ollakin perää tässä väitteessä, sillä jokseenkin lähellä Pistyania on Joachimsthal, yksi niistä aniharvoista paikoista maailmassa, joista kaivetaan uranipikikiveä ja siten saadaan ihmeitätekevää radiumia, kun tuota kiveä tislerataan jollakin merkillisellä tavalla. Onpa Joachimsthalilla vielä suurenmoinen kunnia olla Amerikan »taalan» alkuperäinen kotipaikka. Siellä on kuulemma aikoinaan lyöty isoja hopearahoja, joille on annettu thaler-nimi. Böömiläiset Amerikkaan menijät kuljettivat tuon nimen siten mukanaan sinne. Mutta Amerikassa »thaler»

väännettiin niin, että siitä tuli »dollar». Suomalainen väännös »taala» on, kuten helposti huomaa, lähempänä alkuperäistä. Kyllä tekisi mieleni sanoa amerikkalaisia köyhiksi, kun niillä ei ole edes omaa kieltä. Mutta kun sen niille sanoo, suuttuvat jenkit ja vastaavat: »Kuka köyhä on? Te eurooppalaiset, ja niistä köyhimmät olette te, dam Finns» (kirotut suomalaiset). (8^{3/4})

Niinpä Pistyanin muta voi hyvinkin olla maailman radioaktiivisinta. Rikkiä sisältää muta ja vesi niin paljon, että se oikein haisee, ja sitä saostuu vedestä astioihin hienona keltaisena härmeenä. Katselin kerran, kuinka katutyömiehet kaivoivat ojaa viemäriputkille, ja huomasin, että maa, jonka päälle tämä Pistyan on rakennettu, on täydellisesti samaa haisevaa vulkaanista liejua, johon meitä suuresta maksusta kapaloidaan. Lähteitten päälle on nyt rakennettu torneja, säiliöitä ja muita sellaisia laitteita, niin ettei niistä nykyään näe enää muuta kuin hienon höyryhattaran, joka nousee laitteitten yläosasta. Se kuuluu olevan samanlaista kesät talvet.

Kylpylä on pääasiassa täysin uudenaikainen rahanpyydyspaikka. Kellä on rahaa, hänen on hyvä liikkua, ja hän saa hyvän hoidon, mutta köyhän ulkomaalaisen on siellä surkea olla. Juomarahoja pitäisi tiputella aina ja joka paikassa. Kerrankin

Keski-ikäisiä slovakkinaisia kirkon luona.

katsottiin minua aika lailla pitkään, kun en voinut antaa juomarahaa sen vuoksi, että olin ilkosien alasti. Älysin heti, mistä kenkä puristi, ja selitin, etten minä voi ruveta nahkaani leikkelemään tai neuloskelemaan juomarahataskuja. Ja myönsin, että kyllähän minulla lätkämahaisena on siinä joitakin ojia, joissa voisi jokin kruunu tai helleri pysyä, mutta että ne ojat ovat kaikki auki maata kohti. Sen koommin ei minua edes katseellakaan häiritty siinä paikassa juomarahojen takia.

Monet näkyvät sirottelevan juomarahoja oikealle ja vasemmalle, mutta minä panen aina kylpyni päätyttyä kaksi kruunua koppini hyllylle ja olen ilmoittanut »bademeisterille» (kylpymestarille), jotta jakakaa mielenne mukaan. Enempää ei tule missään muodossa kenellekään. Se tapa näyttää olevan kylläkin hyvä, ja olen saanut hyvän hoidon muuten paitsi hieronnassa, joka on aivan kelvotonta suomalaiseseen verrattuna.

Kylpylässä puhutaan useita kieliä: slovakkia, tshekkiä, saksaa ja unkaria. Slovakiksi kykenen pyytämään ainoastaan vähän mineraalivettä: »Mali Pishtiansky». Saksaksi anon sitten, mitä en osaa slovakiksi tai unkariksi. Unkariksi osaan tervehtiä madjarilaista Gustaff-poikaa: »Sereklet», mikä tainneekin merkitä oikeastaan: »Minä

rakastan sinua», mutta Gustaff oppi heti ymmärtämään, että minä tarkoitin sillä hyvää huomenta. Pahempi oli, kun tervehdin samalla tapaa nuorta hotellityttöämme Karolaa. Kesti monta päivää, ennenkuin hän herkesi punastumasta. Kun tahdoin ylös liejuhauteestani, huusin: »Talpra magyar Gustaff!» Lähtiessäni kiitin aina kohteliaasti »Kösönöm», johon Gustaff vastasi: »Ei niks mitään, keitän seipäitä.» (7+)

Tulipa kerran puheeksi unkarin- ja suomenkielen sukulaisuus, josta tiesin kertoa monta esimerkkiä: vesi, kala, käsi, veri, punainen y. m. Kysyivät sitten, että mitäs »kösönöm» on suomeksi? No, se on: »Kiitän».

»Kas vain, sehän muistuttaa unkaria», sanoi siihen bademeister, joka kuunteli keskusteluani Gustaffin kanssa.

»Mutta kun meillä vastataan unkariksi kiitokseen ja sanotaan »niks mit» ja »keedam halatz» (en edes aavista, miten nämä sanat oikein kirjoitetaan), niin mitenkäs te suomalaiset sen sanotte?» tiedusti Gustaff minulta.

Ja kun nuo unkarilaiset sanat kuuluvat suomalaisen korvaani ikäänkuin vähän mutisten sanoisi: »Ei niks mitään ja keitän halot», sanoin niin suomeksi vastattavan, mutta sillä erolla vain, että halkojen sijasta seipäitä. Sillä keinoin sain

kauniimman kaksoisääntiön. Lyhennettynä tavallisesti vain »keitän seipäitä». Ja molemminpuolinen ilo ja riemu oli suuri, kun huomattiin niin paljon yhtäläisyyttä sukulaiskielissä. Kuka pa sitä hennoisi tahallaan toisen mieltä pahoittaa. Iloiseksi tekeminen on haus Kempaa.

Muutenkin olen aina ollut sitä mieltä, että kaikki maailman kielet ovat jossakin määrin suomen kaltaisia, mutta merkitsevät usein aivan eri asioita, ja siinä se onkin konsti, että ne erot oppii muistamaan. Esimerkiksi Brüsselissä, jossa puhutaan ainoastaan ranskaa, saa olutta, kun lyö nasevasti nyrkkinsä pöytään ja sanoo: »En pierre.» Sen olen monasti kokenut, ja koettakoot muutkin, niin uskovat, että puheeni pitää paikkansa. Saksassa taas nuo sanat merkitsevät »lasi vattumehua!» Sen olen vierastenmiesten läsnäollessa kokenut Mainzissa kesällä 1927. Emme tienneet ensiksi, mitä sillä saa, mutta sanottiin koetteeksi. Tyttö kiitti heti ja sanoi »Himbeer-saft». Tietysti on huomattava, että ulkolaisella on hieman erilainen äänenanti kuin meillä, mutta hyvin vain ymmärrettiin (8½).

Amerikassa koetin kerran noin vain huvikseni sanoa jenkille »senevepits», kun sitä niin usein siellä kuuli. Mutta heti sain nyrkiniskun vasten naamaani. Opin siitä heti, että vika oli siinä,

Slovakkityttöjä menossa kirkkoon.

kun koetin puhua amerikkaa enkä sovitellut kuulemaani suomeksi. Täytyy siis olla varovainen opetellessa ja olla ensin ikäänkuin itsekseen puhelevinaan. Kielioppia ei tarvitse.

Mutta tästähän tulikin kielitiedettä, vaikka pitikin kertoa Pistyanin kylpylästä.

Siellä harjoittavat potilaat usein huvikseen politiikkaa. Spiegelbadissa (peilikylvyssä) ja Schlammbadissa (mutakylvyssä) pidetään altaan vedessä alastomina seisten usein sangen kiivaita valtiollisia ja yhteiskunnallisia keskusteluja. Ja kelpaakin, kun on miehiä melkein joka maasta ja kaikista mahdollisista puolueista. Liikanaisen kiihkön estämiseksi siellä lieneekin seinillä kielto-
taulut: »Prosime tichost — Silence S.v.p. — Ruhe erbeten — Czendet kerünk . . . Mutta suomea ja ruotsia ei ollut (7).

»Irmabad», jossa me muka hienoon herrasväkeen kuuluvat kylvemme, on ylen mahtava ja loisteliias laitos. Marmoria, vaskea, mosaikkia ja sen semmoisia hienouksia yltäpäätä! Siellä on pitkä etuhalli, jossa on piletti- ja muut tarkastuskopit ja jossa naisten ja miesten vielä on lupa oleilla yksissä. Siinä on myöskin suuri lasikaappi, johon parantuneet potilaat ovat heittäneet tarpeettomiksi käyneet huonot ja halvat kainalosau-

vansa. Hopeanuppikeppejä ei näkynyt yhtään. Jokaisessa parannusmerkissä oli selvitys, kuka sen oli jättänyt ja kuinka pian potilas oli parantunut, sekä luonnollisesti muutama sana kiitokseksi Pistyanin kylvyille. Me ainakaan emme sellaisia jättäneet jälkeemme, kun ei niitä ollut tullessakaan.

Siinä etuhallissa näki väkeä jos mistä maasta ja jos minkä näköistä. Kerrankin käveli siellä rouva, jolla oli kuumana kesäpäivänä pitkät mustat, samettiset upseerihousut jalassaan. Toisella kerralla nähtiin rouva, jolla oli pitkät ruusunpunaiset silkkihousut ja niiden lahkeissa karvoista tehty reunus. Takki oli samaa tyyliä ja myöskin karvallinen. Voi sentään noita naisia, kun niiden aina tekee mieli matkia meitä miehiä, mutta aina niiden pitää kumminkin panna omaansakin sekaan. Paneppas nyt turkisreunus housulahkeisiin! Ja sitten käytetään »Taky»-salvaa ja »muita haisevia depilaattoreita liikojen karvojen poistamiseksi», kuten sanomalehti-ilmoituksissa lukee. Hyi ja fyi sentään!

Kylvystä tulleet hienot väet kuljetuttavat usein itsensä jonkinlaisella umpirikshalla hotelliinsa. Riksha on kaksipyöräiset käsikärryt, joihin on rakennettu umpikoppi päälle. Edessä on lasiovi. Kärryjä, jotka me ristimme ruumisvaunuiksi, ve-

tää aisoista laiha slovakkikiukko tai -akka, ja takaa puskee niitä paljaskinttuinen puolikasvuinen lapsi. Meidän ei antanut sisumme perään itseämme siten vedättää ihmishevosilla. Totta kumminkin on, että monelle kovin rammalle tuollainen ajopeli onkin ihan tarpeen, mutta yhtä totta on myöskin, että moni vedättää itseään vain laiskuuksissaan ja mahtiaan hotellinsa ovella näyttääkseen. Ruumisvaunut ovat sisältä pehmustetut ja usein kauniisti koruommelluilla verhoilla koristellut (8½).

Totuudenmukaisesti on Pistyanin kunniaksi kumminkin mainittava, ettei siellä näe ollenkaan kylpyläkuherteluelämää, kuten monessa merenrannikkokylpylässä, vaan vieraat ovat todellisia potilaita, jotka ovat pienen maapallomme eri puolilta sinne häätyneet hakemaan apua vaivoihinsa. Ja muta- sekä muu kylpyhoito onkin ymmärtääkseni hyvää, mutta hieronta, jota siellä annetaan, on sensijaan ainakin suomalaiseseen hierontaan nähden ala-arvoista. Sain sitä kaksi kertaa; »ylitse koko ruumiin» oli määräys. Ensimmäinen annos kesti kahdeksan (8) minuuttia, toinen kymmenen. Pitempi aika johtui siitä, että tein valituksen lääkärielleni hieronnan lyhyydestä ja heikkoudesta. Lääkäri määräsi, että sitä on annettava ainakin parikymmentä minuuttia.

Etuhallissa oli seinällä iso ilmoitus, että lää-

Kylpyläsaari. — Kuva on otettu hotellin eteisen seinään maalatusta taulusta ja on jokseenkin oikea. Etualalla »Irma»-kylpylä.

kärien määräyksiä on palveluskunnan e h d o t t o m a s t i seurattava, ja ellei niin tehdä, pyydettiin arvoisaa potilasta ilmoittamaan asia hallissa päivystävälle lääkärille, jonka nimi oli Piparuutti. Tein työtä käskettyä, mutta Piparuutti rupesi kurkistelemaan akkunastaan ulos ja sanoi olevan kuuman päivän. Kovistin äijää, mutta hän vain kohautteli olkapäitään ja sanoi olevan vastenmielistä ruveta hierojaa komentamaan ja lisäsi:

»Te suomalaiset ja ruotsalaiset tahdotte aina niin paljon ja kovaa hierontaa.»

»Kun ei meillä ole näitä tulivuorenlähteitä, on meidän tähän asti täytynyt turvautua saunaan, viinaan ja tervaun, joista kolmesta keskimmäinen nyt on tyyten poisotettu», väitin vastaan.

Sitten seurasi pieni keskustelu kieltolaista. Piparuutti alkoi surkutella minua ja kävi nätisti pyytämään herra hierojalta minulle edes jonkin verran ylimääräistä hierontaa. Ja samalla hän vihjasi, että olisi soveliasta siitä »ylimääräisestä» hieronnasta pistää pari kruunua herra hierojalle. Yritin, ja seurauksena oli, että nyt sain hierontaa kokonaista kymmenen minuuttia.

Silloin uskoin, menin oman lääkäriini luo ja pyysin, ettei minun tarvitsisi rahojani heittää hukkaan. Pyyntööni suostuttiin, ja myöhemmin

olen Suomessa ottanut vahinkoni eri tavalla takaisin. Arvelin jo ilosta kuppauttaakin itseäni, kun löysin mustan sisäänlämpiävän saunan ja sain sinne hierojakseni kahdeksattakymmentä käyvän Rikkiina-muorin, joka hieroi »joistakin penneistä» puolen päivää ja samaan kauppaan repi lavat irti ja sijoitti suonet kohdilleen ja totesi, että minä olen tosiaankin sairas mies, ja kyseli, että kenen kunnottoman jäljiltä minä oikein olin tullut hänen käsiinsä.

»Voi, rakas Rikkiina, elkää niin repikö! Armoa!»

»Mutta teistä ei tule miestä, jollen minä saa hetken hivutella. Työ kuukauvessa kuolisija. Kun ei ennea napalyömärkään lyö», sanoi muori ja oli sääliväisen näköinen.

Jalkaani hän ehdotti muutamaa sarvea imetäväksi, mutta kun muistin Kiviahon myllärin laulun, jossa sanotaan:

»Kupparill' on kumma laatu,
kummempi kuin muilla,
imee verta ihmisistä
eläimitten luilla.

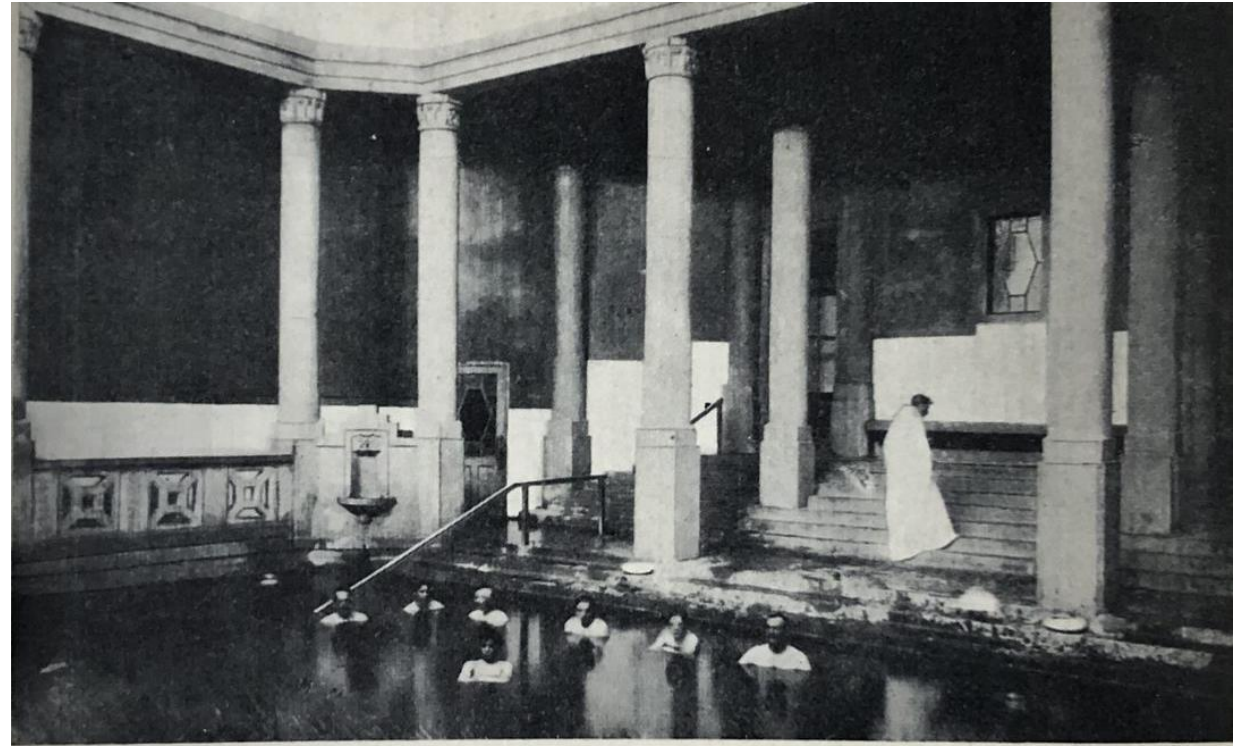
Ja kuppari istuu uunilla,
ja pitkä on piippu huulilla,
ja kyselepi ämmiltä,
jokos pannut on lämminnä»,

niin pani luonnolle vastaan. Mutta kyllä sinä, Rikkiina-muori, kelpaisit rohveyöriksi sille Pistyanin Piparuutti-tohtorille hierontaopissa. Mukavat puheesikin jo parantavat ihmisen. Sinun kaltaistasi muoria ei ikinä Suomeen toista tule! Koulut ja muut kurssit ne pilaavat nämä nykyajan naiset. Kerran vielä saavat sellaista muoria kuin sinä, Rikkiina, kansatieteilijät lyhty kourassa etsiä eivätkä ikinä löydä.

»Nyt sinä, Teppa, taas livistit muille maille», sanoo tähän Äiti (9—).

Lääkärit eivät tunnu Pistyanissa yhtä huolellisilta kuin Suomessa, vaikkakin niissä on monta erittäin miellyttävää ja kentiespä hyvinkin taitavaa miestä. Liekö siihen sitten syynä erikoisruminen vaiko välinpitämättömyys, en mene väittämään, sillä tätä asiaahan me emme ymmärrä ollenkaan. Mutta kalliita he suomalaisen mielestä ovat. Me maksoimme viidestä eri käynnistä, jotka useimmiten teimme yhdessä ja jotka eivät kestäneet keskimäärin viittätoista minuuttia kauempaa, yhteensä viisisataa kruunua, mikä tekee kuusisataa Suomen markkaa. Mutta maassa maan markonki.

Monella lääkäriellä on siellä omia hotelleja ja täysihoitoloita, joissa sanotaan potilaan tullessa

Liejuvesi-kylpy-allas «Pro Patria»-kylpylässä. Vedessä on marmoripenkit, joilla on hauska istuskella. Lämpö noin $+ 40-42^{\circ}\text{C}$.

täysihoidon maksavan esimerkiksi 90 kr. vuorokaudessa, mutta laskun saavuttua siinä onkin lisähinnat yhdestä ja toisesta. Useimmiten on lisämaksua hissinkäytöstä, matkatavaroiden säilytyksestä, autosta, jolla saa mennä kylpylään, palveluksesta y. m., y. m., ja sitten tulevat vielä kaiken maailman juomar rahat, joita on annettava jopa paidannapin ylösnostajallekin ja vielä jonkinlaisia veroja. Sillä tavoin kohoavat hinnat paljon yli sen, millä alussa on luvattu täysihoito.

Ken oikein haluaa Pistyanissa tulla rahoistaan lypsetyksi, se menee jonkin lääkärin täysihoidolaan eikä tee etukäteen selviä sopimuksia. Tässä tulee mieleeni, etten ole nähnyt enkä kuullut suomalaisen lääkärin alistuvan hotellinpitäjäksi. Se onkin erittäin hyvä asia.

Sanotaan, ettei missään maassa raha niin pelaa kuin Amerikassa, mutta siellä se on suurpiirteistä hommaa. Pistyanissa se on sellaista pennien puolikerjuuta, jota Amerikassa ei edes tunneta eikä pä paljon »köyhässä» Suomessakaan. — Sen pituinen se (9).

Eräänä iltapäivänä teimme edelläkuvatulla »Tatra»-autolla viitisenkymmentä kilometriä pitkän retken Cachtice (lue: Tsahtiise) nimiselle linnanrauniolle vuoristossa. Ajajana meillä oli nuori

juutalaismies, joka sanoi olevansa jonkinlaisen kauppakorkeakoulun käynyt, mutta huonojen aikojen vuoksi joutuneensa autonajajaksi. Uskon hyvinkin miehen puheet, sillä hän tuntui olevan tosiaankin kaupasta ja politiikasta selvillä ja puheli hyviä »historioita». Automatkan lisäksi saimme kävellä vielä jyrkkää vuoritietä kilometrin verran. Retki oli ihana. Minun on mahdotonta sitä sanoa kertoa; näköalaa linnanraunioilta en yritäkään kuvata (9—).

Linna on ollut unkarilaisten rosvopäälliköitten asuma ja rakennettu v:n 1300 tienoilla. Jotta teistä tuntuisi uskottavammalta, mainitsen sen omistajista Nadasdyn, Homonnayn, Erdödyn ja ennen muita kaamean Elisabeth Bathoryn alkupuolelta seitsemättätoista vuosisataa. Juttu rouva Elisabethista on kuulemma jotenkin tällainen:

Rouva oli ollut nuori ja ihana, kuten sopiikin arvata, mutta rupesi sitten vanhenemaan hiljalleen ja huomasi kauhistukseensa, että hänen kuokistavaan kauneuteensa oli tullut hieman rumuuttakin sekaan. Ja kuten joskus vanhenevien rouvien on tapa, kävi tämäkin Elisabeth vähitellen yhä äreämmäksi. Kerran hän kiukustuneena lyöä moksautti erästä kamarineitsyttään nyrkillään vasten naamaa, jotta tyttörau-

kan nenästä ruiskahti veri. Se ei taitaisi enää nykyään käydä päinsä, ja jos nykyajan palvelustyttöjen tietoon tulisi sellainen rouva, niin hän saisi lopun ikäänsä olla ilman »kamarineitsyttä». No niin, siinä räiskähti sitten jokin veripisara linnan rouvan kasvoihinkin asti, ja silloin hän huomasi ihmeekseen, että niissä kohdissa, mihin veri oli sattunut, hänen ihonsa ikäänkuin jonkinlaisen ihmeen vaikutuksesta nuortui uudelleen siileäksi ja valkoiseksi. Ja mitäpä ei nainen tekisi kauneutensa takia? Hirveä ajatus leimahti rouva Elisabeth Bathoryn päähän: hänen piti kokonaan kylpeä nuorten tyttöjen veressä saadakseen kuihtuvan kauneutensa takaisin!

Kahden vanhan ämmän ja kyttyräselkäisen kuskinsa avulla hän murhasi muutaman vuoden aikana kokonaista 300 nuorta tyttöä — ja, kuten kerrotaan, kauheasti kiduttamalla, jotta verta tulisi enemmän! Hän oikein oppi nauttimaan uhriensa tuskanhuudoista ja kylpi niiden veressä (8).

Tiedustelin oppaaltamme, eikö hän luullut, että ne vanhat apuakatkin olivat saaneet sitten jäljestäpäin kylpeä edes vähän nuortuakseen, mutta opas sanoi, ettei se kaiketi vaikuttanut muuta kuin ensimmäiseen kylpijään, ja jatkoi:

»Mutta olipa sitten eräällä murhatuista tytöis-

«Irma»-kylpylän hieno odotuseiteinen. Istumassa pulskia tšekkiläisupseereja.

tä sulhanenkin, joka pääsi perille siitä, että ylhäällä linnassa asiat eivät olleet oikealla tolalla, ja otti selvän, mihin hänen morsiamensa joutui. Ja silloin tekivät paikkakunnan nuoret miehet kostoretken ritari Juro Thurzon johdolla, joka voitti linnan, ja silloin Elisabeth-rouva pistettiin omaan linnaansa kahleisiin pitkiksi vuosiksi, kuolemaansa asti. Tämä tapahtui v. 1610», sanoi opas.

Apuakat ja kuski hirtettiin. Linnassa kuulee vieläkin, varsinkin myrskyllä keskiyön aikaan, murhattujen huokauksia ja valituksia! V. 1708 ryösti linnan Frans Rakoszy II, minkä jälkeen se on yhä pahemmin rappeutunut.

Kauhistuneina katselimme ihania raunioita. Löysin mullasta vähän kaiveltuani kylkiluun kapaleen ja toin sen mukaanani Suomeen. Arvelimme sen olevan jonkun taistelussa kaatuneen sotilaan viimeisen jäännöksen ja tuumimme, että tarinaa uskotaan paremmin, kun meillä on näyttää oikea luunpalanen sieltä. Luu on vieläkin hyllylläni, mutta eläinlääkäri väittää sen olevan hevosen kyljestä. Voisipa siis hyvinkin olla taistelujäännös.

Opas ehdotti, että jos maksaisimme hänelle 150 kr., hän hankkisi meille keskiyön ajaksi pari vahvaa slovakia vartijoiksi, niin voisimme kuun-

nella noita äskenmainitsemiani tuskanhuutoja. Mutta me emme halunneet sellaista ja uskomme täydellisesti, että yötuuli siellä ylhäällä voi kaameasti vonkua ja ulista — huu — uu — uu — uuuuiii — autoissa ovi- ja ikkuna-aukoissa ja muurikomeroiden kulmauksissa.

Nyt sen muinaisilla, puoleksi sortuneilla vallihaudoilla söi parvi kauniita lampaita, ja moniain ta vuohia seisoi kynsillään pienellä kallionokareella päätäpyörryttävän syvyyden yllä. Ruoho oli sametinpehmeää ja ilma niin ihana kuin ihminen ikinä voi toivoa. Puita ei siellä ylhäällä enää ollut, ainoastaan muutamia ruusupensaita. Korkeudessa, miltei pilvissä, kiiri lentokone. Sieltä se vasta näköala mahtoi olla, mutta luulenpa, ettei ihminen kykene enää kauniimpaa käsittämään kuin mitä me näimme . . .

Ollappa meillä Suomessakin jokin sellaisella tarinalla varustettu linna! Meillä ei ole muuta kuin joku lähde, lampi tai muu sellainen paikka, johon kaksi rakastunutta on kenties itsensä hukuttanut. Mutta se ei ole oikeaa ritaritunnetta eikä tarpeeksi julmaa.

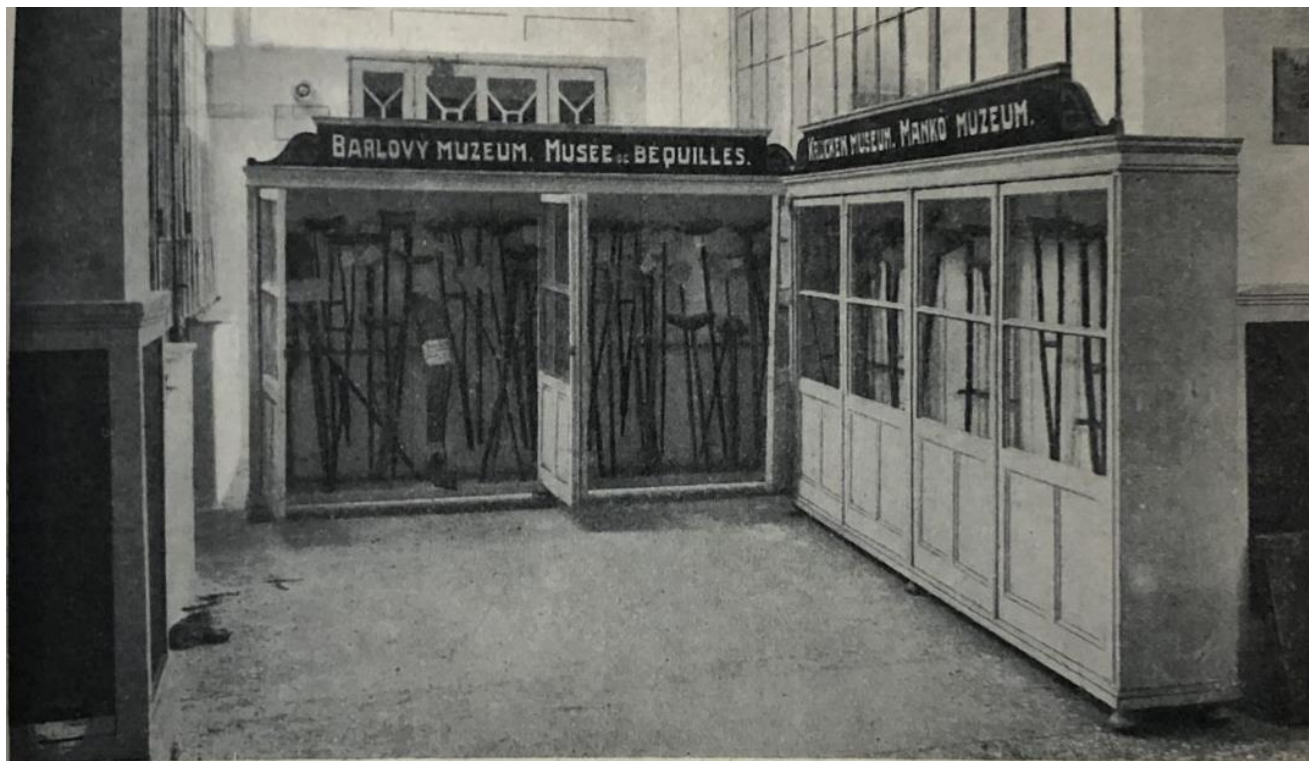
Eiköhän valtion kustannuksella voitaisi rakentaa kutakin puoluetta varten tällainen linna, jonka pitäisi luonnollisesti olla oikeassa suhteessa puoluemäärään? Tulisivathan nekin aikanaan

vanhoiksi, ja kun ankarasti kiellettäisiin niistä kolmen sukupolven aikana mitään puhumasta, saataisiin niillekin riittävä salaperäisyyden verho, ja komitea saisi laittaa niille kullekin oman kaamean tarinansa. Kaikki kävisi sitten aikanaan täydestä kuin väärä raha. »Matkustaminen herättää aina ajatuksia», luettiin ennen eräässä kouluni oppikirjassa (8^l).

Sattui sitten meille muutama lomapäivä, ja rupesimme tuumimaan, miten ne parhaiten kuluttaisimme. Kovalla vaivalla sain Äidin suostumaan siihen, että lähtisimme Waagin tukkilauttojen mukana ajelehtimaan alas ensin Komaromiin ja siitä edelleen Tonavaa myöten Budapestiin.

Kun lääkärimme, mainio tohtori Veres, oli määrännyt meille aurinkokylpyjä, arvelimme sitä saavamme yllinkyllin lautalla.

Tukinuittoa harjoitetaan Tonavan joissa siten, että puista sidotaan vitsaksilla hieman päistään kapeneva pitkulainen »ponttuu», jolla on lautakatos majana ja jota ohjataan molemmista päistään niihin vitsoilla kiinnitetyillä kauhistuttavan pitkillä meloilla. Melana saattaa olla kokonainen kuusenrunkokin, joka on sopivasti pantu tasapainoon. Tonavan lautat muistuttavat siis sangen

Kainalosauvamuseo »Irma»-kylpylän edotussalissa. Erään sauvan kirjoituksessa mainittiin, että sen on jättänyt jokin Egyptin varasulttaani vai liekö ollut vallan kuningas.

paljon Kemijoen lauttoja. Kumpikohan on ollut oppimestarina?

Varattiin eväitä, valokuvarullia ja muuta pientä kamaa. Lähdettiin sitten kyselemään lauttaa, jonka mukana saisimme matkustaa. Sillankorvassa olikin kolme oikein pulskaa lauttaa. Yhdessä niistä oli pariskunta, ukko ja akka, lauttureina, ja majana heillä oli pieni lautasuoja keskellä. Kovalle otti selvittäminen, ennenkuin yksinkertaiset slovakit ymmärsivät, että me tahdoimme mukaan ja että halusimme itsellemme samanlaisen lautakatoksen. Mutta selvisihän se tietenkin lopuksi. Meille ladottiin laudoista katos, ja saimme luvan keittää heidän nuotiollaan. Heiltä saimme myöskin mustaa leipää, jos haluaisimme.

Äitiä vähän peloitti ensin, mutta kun hän näki hauskan majamme ja minä olin mukana ja kun lisäksi isäntäväkemme tuntui kovin ystävälliseltä, antautui hän lopuksi syntisen retkeilyhimomme valtaan. Hänellä oli slovakkinaisen puku, joka on hyvin mukava, ellei sitä nyöritä kovin kireälle, ja minä ostin kuudellakymmenellä kruunulla kerrassaan komeat unkarilaiset roimahousut karkeasta piikkokankaasta ja kirjavan paidan, jonka hihat pidin aina kyynärpäiden yläpuolelle käärittyinä. Pähineenä minulla oli niistä tehty lippalakki.

Cachtice-linnan rauniot.

Ja laulaen: »Mustalaiseks' oolen syntynyt, kooditonna kuljeskeelen vaan», lähti lauttamme virran viemänä hyvää kyytiä Tonavaa kohti, jonne sanottiin olevan noin 60—70 kilometriä, mutta sitten tämä taival osoittautuikin mielestäni huomattavasti pitemmäksi. Äidin tukka oli avattuna, jotta aurinko oikein pääsisi hiusten juuriin paistamaan. Sattui vielä niin mukavasti, että isäntäväkemme oli hyviä laulajia. Jan-ukko varsinkin oli muhkeaääninen, ja rouva Valerian ääni oli, sanoo Äiti, joka näissä asioissa on ehdoton auktoriteetti, kerrassaan puhdas, joskin hieman heikko, kuten usein vanhoilla akoilla.

Kun keskustelustakaan ei tullut juuri mitään kielellisten vaikeuksien vuoksi, kulutettiin aikaa lauleskellen. Kun he lauloivat slovakinkielellä, koetimme me hyristä samantapaisesti ja päinvastoin. Ja monasti purskahdettiin molemmin puolin vastustamattomaan naurunräjähdykseen.

Sanottakoon tällaisesta hullunretkestä mitä tahansa, ainakin se vahvistaa hermoja ja lisäksi on erinomaisen mielenkiintoinen. Maisemat siirtyivät hiljaa ja melkein äänettömästi ohi, ja kun tuli ilta, nokastettiin lauttamme johonkin matalikkoon kiinni. Illallista syötyämme ja aikamme nuotion loimussa keskusteltuamme menimme me kumpikin pariskunta katoksemme alle. Tähdet

Mustalaisasuntoja lähellä Pistyania Bankan kylässä. Kun huusin mustalaisille: »Parvas grai, kaale!» (vaihdetaan hevosia!) ymmärsivät he sen heti ja vastasivat iloisesti: »Parvas, parvas!» Sanaakaan saksaa he eivät osanneet, mutta kyllä unkaria.

tuikkivat kattolautojen lomitse, ja tuoksuvalla kaislavuoteella makasi kaksi täydellisesti onnellista ihmislasta, jotka eivät muistaneetkaan mitään sellaista olevan kuin paperin- ja pahvinteko. Ja oudot Tonavanmaan yölinnut pitivät mustassa yössä ääntään. Ainoa, jonka äänen tunsin, oli kaulushaikara (*Botaurus stellaris*). Tätä lintua tavataan Suomessa Vuoksen vesistöissä. Kuului siltä kuin härkä olisi mölissyt rannalla, ja silloin

Äiti pelkäsi, mutta selittämällä asian oikean laidan sain pelon nopeasti haihtumaan (9).

Hotellissamme emme useinkaan tahtoneet saada unta, mutta täällä nukuimme monasti niin siikeästi, ettemme heränneet ennenkuin Valeria toi tuopilla kuumaa vettä sanoen: »Vodu, knädike frau!» (vettä, armollinen rouva!) Ja voi sentään, kuinka meistä tuntui keskiaikaiselta, kun Äitiä sanottiin »armoksi», vaikkapa vain huonolla saksankielelläkin! Ja se pyrki minusta olemaan hie-man mahtavaakin. Se oli halpaa huvia.

Veden palkaksi sai Valeria minulta aina savukkeen, Strengbergin pikku Fennian, joka imaistiin ihan nihkiloppuun. Muija olikin oikein intohimoinen tupakoitsija. »Eh», sanoi hän aina joka tupakan päälle, pyyhkäisi kädenselällä suutaan ja löi oikealla kädellään laihaan reiteensä, että paukahti. Jan poltti kylläkin, mutta teki sen vähemmällä touhulla. Muutenkin hän oli paljoa hiljaisempi. Luulenpa, että hän oli melko lailla akkansa holhouksen alla, ja minusta näytti siltä, että Jan oli siihen jo niin tottunut, ettei enää sitä itse ymmärtänyt eikä näyttänyt siitä kärsivänkään. Välähtipä silloin mieleeni, että millähän silmällä Jan minua siinä suhteessa katseli, mutta lohdutin itseäni sillä, että jos ei kärsi eikä ymmärrä, niin mikäs siinä. Ja rupesin taas onnelliseksi.

Saviruukussa oli Valerialla ja Janilla hapahkoa maalaisviiniä, jota mekin joskus ostimme. Ajanvietteenä oli myös onkiminen mainiota. Pienillä läskipalasilta sai isonpuoleisia siian- ja lohensukuisia kaloja, jotka hiilillä paistettuina maistuivat erinomaisilta. Valeria pani niihin paprikaa, mutta se ei meistä muuta kuin pilasi maun. Kovin hauskaa oli myös lautanreunalla istuminen ja jalkojen uittaminen vedessä. Joen vesi oli niin lämmentä, ettei yhtään tuntunut kylmältä niitä sinne pistäessä, mieluummin päinvastoin. Mutta se oli niin savista, ettei sitä voinut juoda, vaan juomavesi oli haettava kylmistä rantalähteistä puisiin leilin tapaisiin astioihin.

Lautannokan ohjauksessa virranjuoksun suuntaan oli myös jonkin verran laiskan ajankulua. Lautalla ollessamme huomasimme oikein selvästi, kuinka vuoristojokien vedenkorkeus voi nopeasti vaihdella. Kun iltaisin pimeän tullessa yhdeksän seuduilla kiinnitimme lauttamme rantaan, niin Jan mittasi kepillä veden syvyyden siltä varalta, ettemme aamun valjetessa olisi puolikuivalla särkällä, mistä ei olisi päästy pois ennen veden uutta nousua, joka saattoi tapahtua vaikkapa viikkojen perästä, sillä joki ei ole niin säännöllinen nousussaan ja laskussaan kuin meri.

Kaikista varokeinoistamme huolimatta oli sit-

tenkin kerran käydä ohraisesti. Lauttamme perä oli aamusella kovasti kiinni pohjassa eikä ollut tietävinäänkään meidän neljän yhteisistä ponnistuksista. Arvelin jo, ettei auttaisi muu kuin odotella tai koettaa päästä lähimmälle maantielle ja sitä myöten keinotella itsemme takaisin Pistyaniin. Mutta ukko Jan tiesikin, miten lautturit silloin menettelevät: pisti seipäänpäähän valkoisen rääsyn ja niin pian kuin joen mutkassa näkyi uusi lautta tulevan alkoi ankarasti huiskutella lippuaan. Tämä tapa näyttää olevan yleinen Waagilla, koskapa vieraasta lautasta ohimennen heitettiin meille köysi, jonka nopeasti sidoimme oman lauttamme perään kiinni. Irrallisen lautan vauhti ja paino oli virrassa niin suuri, että lauttamme lähti irti, pyörähti perä edelle ja alkoi mennä toisen perässä. Köydet irroitettiin, puhuttiin slovakkia, ja minä kun en muuta osannut, huusin iloisani ryssäksi: Slava Bohu! (Kunnia Jumalalle!)

Syöden, maaten ja laulellen tultiin sitten Komaromiin, jossa Waag-joki yhtyy Isoon Tonaavaan. Kukaan ei olisi tuntenut enää meissä, varsinkaan Äidissä, suomalaista. Mutta kun Waag olikin alajuoksullaan hitaampi kuin arvasimmekaan, oli matka Pistyanista Komaromiin vienyt niin paljon aikaa, ettei lomamme oikein näkynyt riittävän Buda-Pestiin saakka.

Bademeister mutakääreessä. — Kun ei voi valokuvata oikeata potilasta, rupesi itse bademeister potilaaksi ja eräs hierojista bademeisteriksi. Sehän on yhdentekevää.

Sentähden päätimme palata Komaromista maitse. Eikä meillä ollut Unkarin passiviisumiakaan.

Meistä oli tullut jo oikein hyvät ystävykset, ja Janin kanssa päätimme lähteä czardakseen (kapakaan), ei erojaiskahville, vaan -viinille. Naiset jäivät lautalle kirsikansyöntiin. Löysimme kodikkaan ja mukavan kapakan ja tilasimme kumpikin lasillisen czamorodni-tokaieria, jonka sekä toverini että kapakan isäntä sanoivat olevan parasta Unkarin viiniä. Se on sekä hyvää että väkevää eikä vie jalkoja alta milloinkaan. Ja kun seuraamme sitten sattuiivat niiden toistenkin lautain miehet ja vielä muutama unkarilainen ja kun nurkassa soitteli mustalainen poikineen, arvaatte siitä, että laulu kaikui ja riemu nousi korkealle. Viini tosiaankin vuoti virtanaan, voi sanoa. Minun täytyi vaihtaa tokaieri paljoa miedompaan muskateliin. Lopuksi tuli huoneeseemme moniaita tummia, liekkisilmäisiä ja korkeapovisia Unkarin tyttöjä, ja silloin alkoi tanssi, tuo uljas czardas, jota ei muualla osata oikein tanssia kuin sen omassa kotimaassa! Mutta kävipä se hyvin viinin lämmittämältä kuudettakymmentä käyvältä slovakki Janiltakin.

Aamulla oli pääni sängen raskaana, mutta mielelläni en heitä tätä hauskaa retkeämme muis-

tistani. Eikä Äitikään minua yhtään moittinut. Taputtihan vain poskelle ja sanoi:

»Ymmärränhän minä sinut niin hyvin, ja kiitos vain sinullekin tästä erittäin hauskaasta retkestä, jota pidän yhtenä hausimmista muistoistani.»

Minä olen tullut huomaamaan, että kirjailijat ja ylimalkaan kaikkikin taiteilijat usein panevat omiaan, mille sitten annetaan nimitys »sielunsa vuodatus». Koko tämä lauttareisu onkin vain sellainen »sielun vuodatus». Mutta olisihan se voinut olla tottakin!

Kun olen lukenut tämän pojilleni kotona, väittävät he, minut hyvin tuntien, että minun on pakko isänarvoni säilyttämiseksi selittää reissumme valeeksi. Mitkään vakuuttelut eivät näy siinä auttavan. Niinpä lukija saa ottaa tämän miltä kannalta haluaa. Ja ylimalkaan: onko se valetta, kun tunnustaa valehtelevansa? (10).

Palattiin siis junalla Komaromista Pistyaniin ja jatkettiin, mielet kovin virkistyneinä, kylpemistä, soiton kuuntelua ja kansanelämän tutkimista.

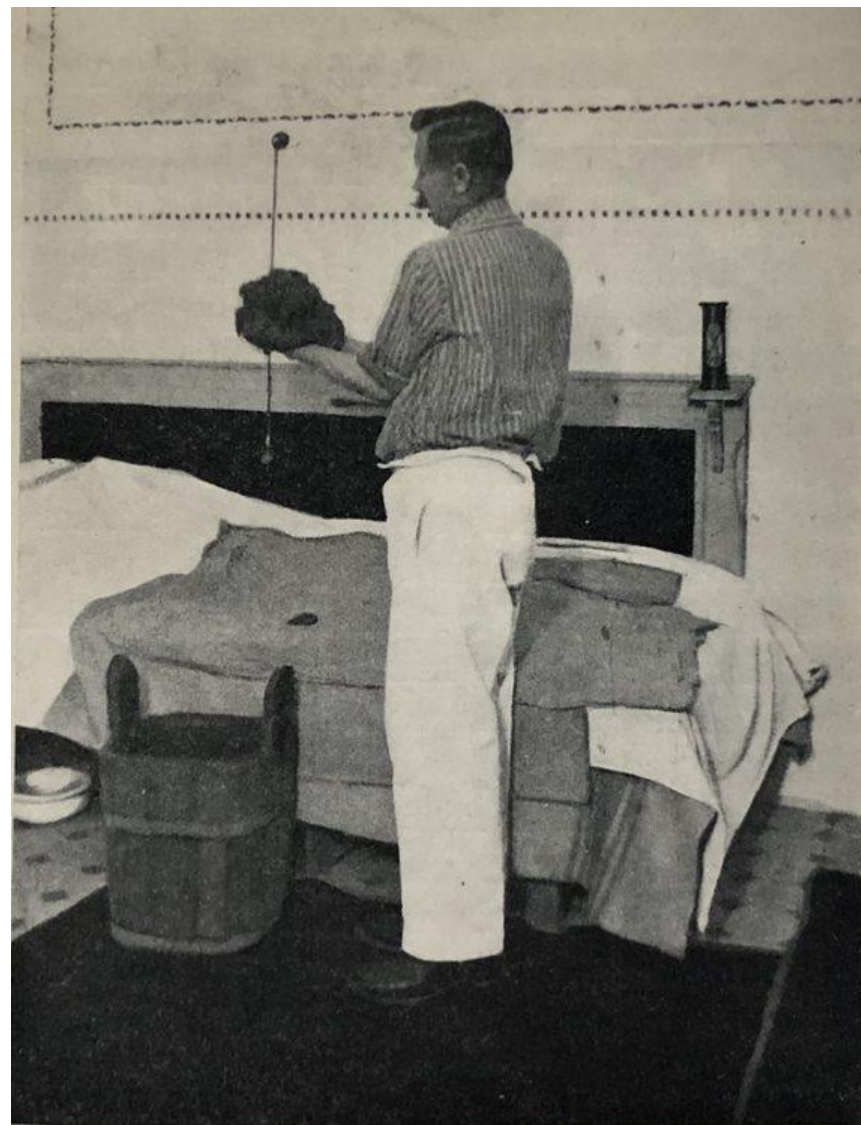
Sellaisesta paikasta lähteminen, jota ei todennäköisesti koskaan enää maisin silmin näe, on aina jollakin tavoin surumielistä ja haikeaa. Mut-

ta vähitellen tuli yhä lähemmäksi se päivä, jolloin oli jätettävä monessa suhteessa mielenkiintoinen oleskelumme Pistyanissa.

Lähtöpäivämme aamu valkeni $+30^{\circ}\text{C}$ lämpöisenä, ihanana ja pilvettömänä. Käytiin vielä kylpemässä, ja sanoin erikoiset hyvästit muutamille sekä palveluskuntaan että kylpyvieraisiin kuuluville.

Palveluskuntaan kuuluu bademeister, josta on jo ennen puhuttu, unkarilainen Gustaff, samoin aikaisemmin mainittu, mr Mishka, slovakki, sekä kaksi kappaletta Malu Pishtianskia. Kaksi jälkimäistä nimeä on minun antamiani, koska oli mahdotonta oppia lausumaan, saatikka huutamaan sellaisia nimiä, joissa on pelkkiä konsonantteja. Vai mitenäs sinä, suomalainen, sanot Krcwcs tai jotakin sinne päin? Pojat oppivat pian uudet nimensä ja hyväksyivät ne heti (9).

Bademeister (kylpymestari) on slovakki, mutta puhuu, paitsi äidinkieltään slovakkia, myös unkaria ja saksaa kuten muutkin. Hän on mukava mies, ja kerran olemme olleet, hän, tohtori Punarien ja muutama muu, yhdessä vinarnajassa, ryypänneet muskatelia ja valaneet poliittista kannua kovasti. Lopullisesti tulin siihen käsitykseen, että slovakit vihaavat enemmän tshekkiläistä, sitten saksalaista ja miltei rakastavat unkaril-

Minulle rakentaa mr Mishka Slovak moninkertaisen viltti-
a lakanavuoteen...» Huom. hiekkakello pikku hyllyllä

laista. Itävaltalaista vihaavat sensijaan kaikki muut paitsi ei saksalaiset. Slovakit väittävät, että tshekit etuilevat heidän kustannuksellaan, ja uhkaavat liittyä Puolaan, ellei parannusta tule. Puola on kuulemma aina hyvä vähemmistökansallisuuksille. Ja bademeister on tämän liittymissuunnan innokkaimpia kannattajia. Samalla hän kannattaa innokkaasti erilaisten viinien koettelemista, varsinkin kun toinen ne maksaa. Päivisin hän komentaa osastollaan komeilla kädenliikkeillä apulaisiaan, joista toinen on olkapäitä myöten maailmankuulussa Pistyanin savessa. Tuleepa sinne sitten n:o 124 Finnorzag, niinkuin bademeister minua nimittää.

»Guten Moogen!» (hyvää huomenta) tervehtii hän minua ja katsoen minuun kuten kysymysmerkki lisää: »Schlamm-packung?» (Mutakääreisiinkö?)

»Jawool», vastaan minä, venyttäen ääntäni, että sille tulisi väsyneen vanhan miehen välinpitämätön ja puolittain toivoton sointu. Kätkeytyypä siihen hienon hieno värähdys sellaista ääntä, jota vain tekorikas voi saada esiin ja jonka tarkoitus on saada sanotuksi, että sinä kuulut palveluskuntaan ja saat kunnian palvella tätä lätkämahaista kapitalistia, joka antaa sinulle sitten vähän juomarahaa, jos osaat hyvin tehdä

työsi ja minua miellytät! Viululla kuuluu saavan ihmisen herkimmät tunteet esille, mutta saa sen sanoillakin, kun osaa. Sanat ovat valitut, ja niitä on aniharvoja kussakin kielessä. Saksalaisella on juuri tuo javool, ryssällä nitsevoo ja soromnoo, espanjalaisella manjaa, Suomen ruotsalaisella tammefan j.n.e. Mikä sana suomalaisella on, sen tiedät sinä itse yhtä hyvin kuin minäkin.

Sittenkun olen sanonut javoolini, saan riisuu-tua. Minulle rakentaa mr Mishka Slovak penkille monenkertaisen viltti- ja lakanavuoteen valmiiksi, johon mätetään lämmältään mustaa lähes +50°C kuumaa savea.

»Bitte schön!» (Olkaa hyvä)

Pitää kellistäytyä selälleen saveen ja rähjätä puhdas ja kaunis eilen pesty ruumiinsa. Savi on parahiksi niin lämmintä, että se pyrkii väkistenkin puhuttamaan sopimattomia ja rumasti siihen ruvetessa. Sitten bademeister lyö kädellään etupuolelle ruumista kaikkiin lääkärin määräämiin kohtiin paksut kerrokset savea ja kiljaisee lopuksi:

»Einpakkeen!» (Tulkaa käärimään tätä!)

Ja heti tulee juosten joko magyar Gustaff tai mr Mishka Slovak sekä joskus molemmat yhdessä, ja minut kääritään kuten pieni suloinen imulapsi (dibarn = imulapsi), niinkuin Suomen

ruotsalaiset usein niin nätisti sanovat. No niin, kuten pienen suloisen imulapsen he käärivät minut vahvoihin vilttikapaloihin. Lähtiessään he pyöräyttävät vuoteen vieressä olevan hiekkakellon niin, että hiekka alkaa juosta yläsäiliöstä alempaan pikkuruisesta niiden välisestä reiästä. Monasti toivoin, että tuo reikä olisi ollut edes vähän suurempi, jotta aika olisi kulunut sukkelammin (7).

Kääreissä on potilas tiukasti kiinni. Polttaa, ja muutamassa minuutissa alkaa hiki juosta pitkin naamaa, josta punaisina hohtaa kaksi epätoivoista ihmissilmää hiekkalasia kohti, mielessä vahva päätös olla sitä katselematta, kun tuo hiekka valuu niin riivatun hitaasti. Tekisivät tuon valutusreiän isommaksi! Sydän rupeaisi pian liikoja tikkaamaan, mutta se estetään eräänlaisella jäähdytyskojeella («maksu 1 kr. ei ole pakollinen aina»).

»Trocknen!» (Pyyhkimään!) kuuluu tukahtunut äännähdys milloin mistäkin kopista, ja heti rientää hätään ystävällinen »Malu Pishtianski», toinen pikkupojista, kuivaamaan pehmeällä liinalla potilasparran kasvoja ja päätä, ja tuopa vielä pyynnöstä lasillisen raitista Pistyanin kivennäisvettäkin.

Mutta loppuuhan aina vaikeakin aika, enkä

Lapsia lämpöisessä mutalähteessä Bankan kylän luona. Ulkomaalaiset ihailevat sieviä lapsia.

ole vielä kenenkään kuullut omasta aloitteestaan tai huvikseen lisänneen määrääntä puolellakaan minuutilla. Kapaloista kuorittu ja perinpohjin savella rähjätty ihmisparka saa sitten nopeasti juosta ensin suihkuun huuhtomaan savivellin päältänsä pois. Suihku on mielen mukaan potilaan järjestettävissä lämpöisemmäksi tai kylmemmäksi ja tuntuu oikein miellyttävältä. Sitten annetaan potilaalle pieni harmaa esiliina, jonka hän sitaisee vyölleen, ja hän on sitten valmis menemään joko muta- tai kirkasvesikylpyyn. Useimmiten on joka toinen päivä edellistä ja joka toinen päivä jälkimäistä.¹

Kummatkin kylvyt ovat luonnollisen maasta kumpuavan veden lämmittämiä ja joka tapauksessa hyvin kuumia. Lämpöäärä vaihtelee muutamaman asteen verran. En päässyt selville, mistä se johtui. Pyörtyminen ei liene ollut ihan tavatonta, koskapa uima-altaan reunalla oli aina vahti, jonka työnä oli hänen omien sanojensa mukaan pyörtyvien ja pahoinvoipien auttaminen.

Mutakylvystä noustua sai aina suihkun, ja moni otti sen kirkasvesikylvynkin jälkeen.

Sitten oli potilaan mentävä lähtökoppiinsa, jossa piti maata vahvoissa peitteissä vielä puolisen tuntia. Ja siinä se vasta hiki alkoikin juosta!

Mutta kun kädet saivat olla vapaina, jos halusi, niin ei siinä hätääkään tullut.

Kaikki nämä moninaiset ja osittain tuskallisetkin »kuurit» läpikäytyään potilas oli punainen ja pehmoinen ja sai mennä kotiinsa omin jaloin, jos kykeni, tai muussa tapauksessa ottaa kyydin jo aikaisemmin kertomassani »ruumisvaunussa».

Kaikille tässä menossa tarvittaville avulialle ihmisille piti sitten pulittaa jokin sopiva juomaraaha. Miten minä sen annoin, senhän jo kerroin (8).

Vallan ihmeellistä on, kuinka naiset eivät voi antaa arvoa miehensä henkiselletyöskentelylle. Nytkin juuri piti pudottaa housut jalastani tomutettaviksi, eikä siinä ole apua pontevimmistakaan vastalauseistani. Ei edes siitäkään, että väitän likaiselta, tuhruiselta ja köyhältä tulevan parempaa henkisen työn jälkeä kuin puhtailta ja hienoilta. Esimerkkeinä mainitsin Aleksis Kiven, Kamelianaisen ja pari muuta vähemmän tunnettua kuuluisaa kirjailijaa. Mutta Äiti väittää henkisen työn tontun vielä paremmin erehtyvän, kun kirjoittelen housuttomana. Mutta kun muistelin jossakin lukeneeni, että Alphonse Daudetillakin oli rouva, joka piti erinomaista huolta miehensä puvusta, niin alistuin ja luovutin ainoat housuni,

joita nyt surkeasti piiskataan. Tämä ei ole sanottu Äidille moitteena, mutta tähän sisältyy, ystäväni, eräs tietty elämänviisaus.

Etevinkin kirjailija vedetään usein ja äkkiä alas nirvanastaan ihan jokapäiväisimpiin tehtäviin. Mene sitten ja luo etevä teos! Kirjailijan rouvan pitäisi siis olla erikoisen älykäs huomamaan milloin »pappa kirjoittaa» eikä silloin saisi häiritä. Ne näkyvät olevan nuo hengen kipinät vaikeasti talteen pantavia. Minulle ne ovat kuin elohopeapisarot, jotka ovat päässeet karkuun rosoisella tuvan permannolla. Keksijöillä sensijaan saisi olla toisenmoinen vaimo kuin kirjailijoilla. — Taaskin menin sivutielle!

Oli sitten vielä muutamia kylpyvierasystäviäni hyvästeltävä. Yhdenkään niiden nimeä en tiedä, eikä yksikään niistä tiedä omaani. Kutsuimme toisiamme vain kansojemme nimillä. Siinä suhteessa ainakin ovat ulkolaiset kylpylät kotimaisia parempia, että niissä saa olla paremmin yksikseen ja rauhassa vierailuilta (5—).

Meillä oli Pistyanissa »mutakylpyklubi», johon hyväksyimme vain yhden henkilön kustakin kansallisuudesta, paitsi ryssä ei huolitettu, se kun on Aasiasta. Amerikka ja Eurooppa luettiin sivistyksellisesti yhdeksi. Kerhoomme kuului puola-

lainen, unkarilainen, lättiläinen, saksalainen, slovakki, tshekki, amerikkalainen, kreikkalainen, turkkilainen, englantilainen ja Puolan saksalainen, joka ei tahtonut olla puolalainen eikä saksalainen, vaan slesialainen. Se on siis uusi kansallisuus, ja koska se oli luonnontieteellinen löytö ja koska pienimmällekkin sittiäiselle aina keksitään latinalainen tieteellinen nimi, annettiin slesialaiselle ihmiselle nimeksi Homo Schlesicus Pis. var. Ger. Mukavuuden vuoksi huusimme häntä vain nimeltä Pis (Pistyan), ja hän vastasi nimeensä aina moitteettomasti.

Kaikkia näitä oli siis hyvästeltävä, ja se tehtiin molemmin puolin vilpittömän eronkaipuun mielessä. Klubi hajaantui aina hiljalleen siten, että jäsen toisensa perään lopetti kylpemisen ja haihtui miltei huomaamatta pois. Tuskinpa se yhdistys erään puolalaisen papin ja minun lähdettyäni enää pysyikään pystyssä. Se oli jäsenmaksuton, kahviton, säännötön ja erittäin hauska klubi. Rauha sen muistolle!

Hotellissamme hyvästeltiin myös, ja palveluskunta sai kymmenyksensä. Siivoojatyttöemme unkarilainen Karola ja saksalainen Irene saivat kumpikin hotellin edessä otetun oman kuvansa, sillä uskoimme heidän paljoa mieluummin katselevan omia hymyileviä ja nuoria naamojaan kuin

Karola ja Irene, kaksi hyvää hotellityttöä.

kahden vanhan ja tuntemattoman hotellivieraan kuvaa. Lisäksi Karola sai telttatuolimme ja Irene mustepullomme »zum Andenken» (muistoksi). Tuoli oli maksanut viitisen Suomen markkaa ja mustepullo noin kaksi ostaessa, mutta että sen musteella on kirjoitettu oikein teos, lisää luullakseni sen arvoa kolmella. Pitää olla näetsen hyvin

tarkka siitä, ettei anna toiselle arvokkaampaa lahjaa kun toiselle, sillä muuten voi siitä syntyä vähintäänkin riita. Irenelle selitettiin mustepullon historia, ja sivistyneen kansan jäsenenä hänen täysin ymmärsi.

Huoneellemme, vaikka se tavallaan oli kolkkokin, jätimme myös henkiset hyvästit. Kaikissa muissa lähdöissä on aina jotakin surullista, paitsi koulusta lomalle kotiin ei. Se lieneekin iloista

suurimpia, kun vain on koti, mihin mielellään otetaan vastaan. Lopuksi sai »gnädige Frau» (armollinen rouva) kukkia ja oikein suudelman kädelleen.

Lähti sitten »rychlik» (pikajuna) Pistyanin asemalta toisena päivänä heinäkuuta 1927, klo 15.20. Ja paikka, johon jo olimme ehtineet jollakin tavoin kiintyä, jäi jälkeemme. Loimme viimeisen silmäyksen Karpaateille ja sikäläiselle etäiselle Tematinin linnan rauniolle. Sinne aioimme yhä mennä, mutta menemättä jäi ja taisipa jäädä iäksi! (8)

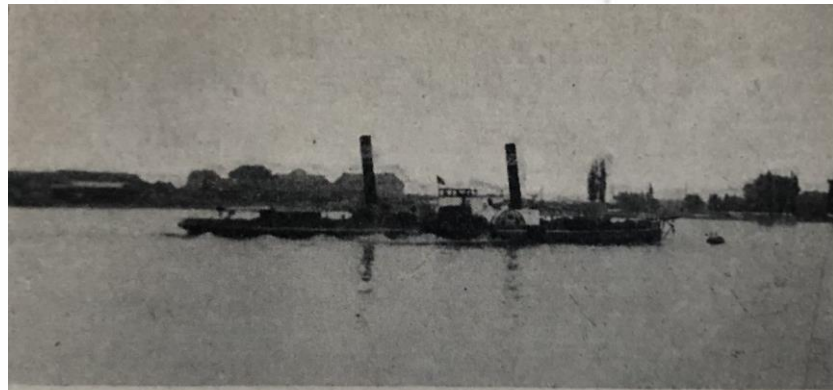
Kello viiden tienoissa iltapäivällä tultiin sitten taas siihen Pozsonyyn, Bratislavaan ja Pressburgiin, jonne jo menomatallamme yritimme jäädä, mutta joka silloin otti meidät niin perin epäystävällisesti vastaan. Mutta nytpä meillä olikin hyvää aikaa sitä tarkastella, mikäli on jaksettu ja viitsitty. On ihailtu Tonavaa, jopa täydellä syyllä. Kävelimme komean Tasavallansillan yli, ostin siellä naiselleni »vehnästä ja limunaatia», ja palasimme höyrylautalla kaupunkiin.

Tonavalla on liikenne suurenmoista, mutta ne aina laulettu Tonavan aallot ovat kovin savisia ja kaukana siitä sinisestä, mitä sävelistä luulee saavansa. Alkoi sitten tuntua ruokahalua ja ky-

selimme ravintolaa, missä olisi myöskin mustalaissoittoa, ja meidät neuvottiin »Baross»-nimiseen ravintolaan, joka on lähellä Tasavallansillan kaupunginpuolista päätä. Mutta ne mustalaiset olivat kummallisen vaaleita. Eräälläkin heistä oli arvelumme mukaan siniset silmät ja keltainen sen tukka. Siellä syötiin, juotiin väkevää kahvia ja lähdettiin pian pois. Soitto oli huonoa, eikä se paikka näytä ainakaan kahden hengen karsinoista päättäneen olevan oikein sopiva valkonauhaisille tai oikein muillekaan, varsinkaan myöhäisemmällä tunneilla.

Katselimme hetkisen myös puotien akkunoita ollenkaan joutumatta ostamispaholaisen kiusaamiksi, koska oli suvisunnuntai ja puodit kiinni. Kaduilla sai ostaa tuoreita kirsikoita kilon viidellä kruunulla, persikoita saman määrän kymmenellä kruunulla; päärynät maksoivat kuusi kruunua. Vatuista pyydettiin kymmenkunta kruunua. Ostelimme hieman ja niitä syödä mutustellen kävelimme hiljakseen asemalle, jossa tätä kirjoittelen. Pozsony on näkemisen arvoinen kaupunki (7½).

Ostimme makuuvaunuliput Prahaan kansainvälisen makuuvaunuyhtiön junassa. Sijat olivat erinomaiset, mutta kumminkin nukuimme huonosti, molemmat osaksi kuumuuden ja minä suurimmaksi osaksi konjakin vuoksi. Allani ole-

Kaksikorsteinen siipihinaaja Tonavalla.

valla penkillä makasi näet äijä, joka latki koko yön konjakkia tulematta edes kelpo humalaan, jotta olisi nukkunut itse ja siten antanut muiden nukkua. Aamulla havaittiin konjakin juojan olevan norjalaisen.

Tultiin Prahaan. Siitä kaupungista on kirjoitettu pitkin jos poikkikin. Kauniiksi ja mielenkiintoiseksi sitä on sanottu ja täydellä syyllä.

Prahalaiset tuntuvat olevan kovin ylpeitä kauniista kaupungistaan, ja eräs heistä sanoi minulle, että maailmassa on paljon kaupunkeja, mutta vain yksi Prag! Samat sanat sanoi minulle eräs tukholmalainen ja Buda-Pestin unkarilainen. Lontoolainen ja joensuulainen ovat suoraan tunnustaneet, että heidän kaupunkinsa ovat rumat.

Mutta Lontoo on niin ruma, että se on jo sen vuoksi mielestäni erittäin kaunis. Joensuu on nöyrästi ja vaatimattomasti ruma.

Tshekkiläisten kansakunta ei ainakaan lapsirunsaudestaan päättäen ole sukupuuttoon kuolemassa. Rautatieaseman nimeksi oli pantu Wilson-asema. Prahalaiset tuntuivat jumaloivan presidentti Wilson-vainajaa enemmän kuin omaa kansallista pyhää Nepomukkiaan. Wilson ja Masaryk, siinä nimet, joiden ympärillä tshekkien poliittiset mielet pyörivät. Eikä kai ihan syyttä.

Praha oli sinne tullessamme kovasti liputettu kaikilla mahdollisilla eri kansojen lipuilla, paitsi ei Suomen. Kysellessämme syytä tähän komeuteen sanottiin siellä olevan toiset punaiset olympialaiset. Ja mainittiin, että osanottajina on suomalaisiakin. Oho! Mutta eipäs vain näy meidän siniristilippuamme. Kyselin sitä hyvin monelta, mutta kukaan ei edes tiennyt millainen sen piti olla. Ruotsin lipun näin monessakin kohden. Kun tiesimme, että suomalaiselle »Työväen Olympialaisten» komitealle hallituksemme oli antanut huomattavan matka-avun, luulimme, että kenties Suomen lippu on urheilukentällä tai edempänä lippukadulla. Ajelimme sitä jos kuinkakin etäälle, ja ohi vilahteli Englannin, Amerikan, Kreikan, Honolulun ja vaikka minkä

Muuan Prahan II työväenolympialaisten reklaamikilvistä.

maan lippuja, mutta omaamme ei! Lopulta tapasimme urheilijasuomalaisiakin, ja heistä eräs kertoi, ettei ainakaan hän nähnyt kaipaamaamme viiriä.

Hyvin sanoivat muuten Suomen poikien esiintyneen. Näimmepä matkallamme pienen paljaspäisen ja keski-ikäisen suomalaisen, joka ei meistä näyttänyt oikein urheilumieheltä. Oli pahan suunnilleen niinkuin minäkin, ja kun kyselimme eräältä nuorelta urheilijalta, missä lajissa mainitsemani herrasmiehen näköinen suomalainen oli esiintynyt, vastasi hän, että se vain muuten edusti puoluetta. Sanoi sen

olevankin oikein kansanedustajan siviiliammatiltaan.

»Mutta miten sitä puoluetta urheilukilpailuissa edustetaan muutoin kuin urheilemalla?» tiedustin edelleen.

»En minä sitä oikein tiedä, tarpeetonta se minustakin on semmoisia edustajia urheilijoiden mukaan panna», sain vastaukseksi.

»Osaakos se itse urheilla tai ymmärtääkö se mitään siitä?»

Kenen näistä luulette olevan Työväen Urheiluliiton »puolueen edustajan»? — Kuva »Rügen»-laivalta.

»Ei se urheile eikä johda, se vain, niinkuin sanoin, edustaa puoluetta.»

»Mutta eipäs pitänyt huolta, että Suomen lippua olisi kaduilla näkynyt.»

»Ei, kyllä se meistäkin oli ikävää, kun ei Suomen lippua missään nähty. Olisihan hän edes sen voinut tehdä!»

»No, nytpä tiedän: Minä lähdän ensi kesänä Antwer-

penin Olympialaisiin porvaripuoluetta edustamaan!»

»Joo, kyllä se olisi justinsa yhtä. Täytyy minun sanoa, että suotta se on sotkea urheilu- ja puoluepelit», myönsi keskustelutoverini reilusti ja lisäsi: »Oikein väliin harmittaa, kun ei saa kilpaila, niinkuin tahtoisi ja kenen kanssa haluaisi.»

Lienevätkö pojan silmät vasta nyt auenneet sen näkemään, en tiedä, mutta mielestämme hän puhui niin järkevästi ja ennakkoluulottomasti, että rupesimme uskomaan, että ehkäpä urheilu lopultakin tulee olemaan se side, joka yhdistää suomalaisten eripuraisen heimon. Aloimme toivoa, että ehkäpä vielä kerran näemme suomalaispoikien ainoastaan ja yksinomaan suomalaisina kilpailevan kausojen yhteisillä Olympialaisilla. Mutta ennenkuin se voi tapahtua, pitää urheilukilpailuista jätettämän pois kaikenkarvaiset puolueen edustajat, olkootpa sitten mistä ja keitä tahansa. Antaa poikien itse edustaa, ja se edustus onkin oikea. — Erosimme oikein hyvinä ystävinä, ja koko urheilijajoukko oli kaunis ja miellyttävä ryhmä, josta mikä kansa tahansa voisi iloita (9+).

Kaunista jokilaaksoa pitkin lähdettiin sitten ajamaan Saksaan, lähimpänä päämääränämme

Nürnberg. Vaunut olivat niin täydet, ettei auttanut muu kuin tunkeutua ensimmäisen luokan käytävälle. Tšhekkiläinen virkaintoinen junailija hätisti meitä tiukasti menemään kolmanteen luokkaan, mutta kun pyysimme, että hän näyttäisi meille paikat edes käytävilläkään, ja kun hän ei sitä voinut, pysyimme itsepäisesti paikoillamme. Unkarilainen lihava ja ystävällinen herrasmies, päästyään selville kansallisuudestamme, rupesi puoltamaan meitä, jotta saimme oikein istumapaikat ihan ensi luokassa. Mutta kun ei ollut ostettu ensi luokan matkalippuja, oli meillä olevinaan pahanpuoleinen omatunto, jota suurella vaivalla paadutimme.

Nähtiin ohimennen maailmankuulut tšhekkiläiset kylpypaikat Karlsbad ja Marienbad. Kummallakin samannimisellä asemalla oli junaa vastassa kylpyvieraita, joista teimme sen havainnon, että ne olivat paljoa hienosorttisempaa väkeä kuin meidän oman rakkaan Pistyanimme kylpijät. Ero oli kenties samanlainen kuin esimerkiksi Runnin ja, sanoisinko, Hangon välillä.

Tultiin Pilsenin, Plzenin, asemalle. Siinä on se kylä, josta pilsneri on kotoisin! Näkeehän sitä jonkinlaista pilsneriä missä kirkonkylässä tahansa, mutta kyllä se meidän Sff on kuin pesu-

vettä oikean, kirkkaan, kuohuvan ja kylmän Pilsenissä tehdyn oluen rinnalla. Ja oikeassa pilsnerissä on vielä muutakin, mikä tekee sen kuumalla ilmalla eri »limunaatiksi». Kaksi lasia joi Äiti ja minä saman määrän, ja (häpeäkö tunnustaa teille) virkistynein mielin menimme taas kuumaan ja tomuiseen vaunuamme ja ajoimme rajan poikki (7+).

Heti huomattiin, että oli tultu Länsi-Eurooppaan ja suomalaisille ystävälliseen maahan. Junailija vaihtui, väkeä väheni vaunuista, ja rupeimme tekemään muuttoa omaan luokkaamme, mutta ystävällinen junailija taputti meitä (Äitiäkin) ja kehoitti rauhallisesti istumaan paikoillamme.

Oli yö. Vaunumme käytävällä älysimme neljälasta torkkumassa yhtenä rykelmänä vähien matkatavaroittensa päällä. Vanhin lapsista, noin puoliväliin toisellakymmenellä oleva venäläisen kinnasistin pukuun puettu kaunis poika, hoi-vaili ja peitteli sisaruksiaan edes vähän paremmin lepäämään. Poika kysyi minulta kelloa, jolloin pääsimme puheisiin, mikäli kielen puolesta kykenimme, sillä hän osasi vain ranskaa ja venettä. Ranskankielellä en sanonut muuta kuin: »Söö nee kompra paa frangsee.» Mutta ryssä kävi vanhalta muistilta jotenkuten.

Lapsiraukat! He olivat pakolaislapsia Kaukasiasta matkalla Pariisiin jonkin kaukaisen sukulaisen luo. Isälle olivat bolshevikit antaneet luvan tulla takaisin Kaukasiaan hoitamaan »kansallistutettua» entistä omaa maatilaansa. Luottaen polsujen lupauksiin hän saapuikin sinne lapsineen, ehti olla siellä moniaan kuukauden, kunnes joutui vallankumousoikeuden eteen ja menetti henkensä. Äiti oli aikaisemmin kuollut kärsimyksiin Bukarestissa, jossa lapset olivat käyneet ranskankielistä koulua. Ja nyt he olivat omin nokkinsa matkalla kaukaiseen ja heille tuiki tuntemattomaan Pariisiin. Oikein teki paha omalletunnonle, kun näimme, kuinka helästi tuo lapsista vanhin ja itsekin vielä lapsi katseli nukkuvia sisaruksiaan. Pojan eleissä ja tummissa silmissä kuvastui edesvastuu ja rakkaus oikein venäläiseen tapaan sanan parhaassa merkityksessä.

»Mitä te nyt, te emigranttiraukat, aiotte ruveta tekemään ja millä henkenne elätätte?»

»Nje snajem, Boh pamagajet» (emme tiedä, Jumala auttaa).

Niin aito slaavilaista!

Tultiin kauniiseen Nürnbergiin ja otettiin majaksemme Hotel Nürnberger Hof. Sitten kävel-

tiin tapamme mukaan kaupunkia ristiin ja rastiin ja oltiin turisteina. Tehtiinpä vielä matkailuautollakin kiertomatka oppaan säästyksellä ympäri kylän. Tuollaisen retkeilyoppaan ääni on mielestämme yksitoikkoisuudessaan kamalinta, mitä tiedämme. Koetimme löytää sille vertausta. Sellaisiksi soveltuvina esitimme toisillemme radion pahaäänistä, syrjäpitäjän laiskan apupapin saarnanuottia, puuhiomon akkumalaattorin syöttöpumpun sytytystä, mutta mikään niistä ei oikein sopinut. Oppaan nuotti oli siis verraton. Tuumittelin siinä, että olisipa mukavaa kuulla tuon äijän siviiliääntäkin, ja kysäisin häneltä, miksi Nürnbergin vanhojen kivitalojen kaikissa seinäkivissä on noin 15 millimetrin reikä yläsyrjässä?

»Reikä, mikä reikä? Sehän ei ole mitään katsomisen arvoista», tuli oikein luonnollisella ja kauniilla ihmisäänellä. »Jaa, tosiaankin, enpäs ole ennen niitä älynnyt, mutta eihän niitä ole joka kivessä. Kas, onpas todellakin joka kivessä! Pyydän tuhannesti anteeksi, mutta en todellakaan tiedä selitystä», lisäsi hän sitten yhä ihmisäänellään.

Vaunussa oli vanha herra, joka tiesi selittää, että noihin reikiin oli kiinnitetty nostokoukut, joilla vanhan ajan miehet hilasivat raskaat kivet paikoilleen.

»Hyvin mahdollista», sanoi opas vielä viimeiseksi sanakseen, veti syvään henkeä ja laski puhekoneensa käymään: »Meine Herrschaft, hier sehen wir . . .»

Tuollaisella kiertomatalla on kuitenkin se erittäin hyvä puoli, että siinä on mahdollisuus saada perin lyhyessä ajassa nopea ja suhteellisen hyvä kuva katsottavastaan. Mutta jos niitä tekee kovin monta perätysten eri paikoilla, pyrkivät matkakuvat menemään vähän sekaisin muistissa. Äiti oli tässä asiassa täydellisesti yhtä mieltä (8).

Nürnbergissä näimme hotellikirjasta, että samassa talossa oli matkustavaisena suomalainen. Lähetimme korttimme hänelle ja pyysimme saada tavata. Kansalaisemme olikin eräs pohjoissavolainen, joka kertoi muuttaneensa kymmenisen vuotta sitten kotipitäjästään lähikaupunkiin ja siellä sodan aikana rikastuneensa, niin että oli nyt lähtenyt omin nokkinsa »moalimata kahtelemaan».

»Mutta mitenkäs te kielen puolesta tulette toimeen vai osaatteko kenties jotakin vierasta kieltä?» kysyimme.

»Mitä sitä tarvihtoo puhuva, kahteloo, ryyppeä ja maksaa! Kun sit' on tuota rahhoo niin

siunaantunna, ettei ou väliä, vaikka vähä petteä rytkäyttäsivätkin», sanoi uusi tuttavamme iloisesti ja löi merkitsevästi liiviensä vasenta rintamusta.

Kyseltiin siinä sitten aitosavolaiseen tapaan tietysti molemmin puolin kuulumiset ja matkat ja lehmät ja poikineet, suvut, virat, palkat ja kaikki, mitä ikinä ymmärrettiin, ja kerrottiin avomielisesti kokemukset molemmin puolin.

Täytyy tunnustaa, ettei siltä äijältä ainakaan rohkeutta puuttunut. Ilman pienimpiäkään maantiedon ja kielten alkeita hän oli lähtenyt matkalleen. Ei suunnitelmaa minkäänköistä. Sellainen se on oikeauskoinen matkailija. Mene minne haluaa ja on niin kauan kuin lystää.

»Minä menin ensin Perliiniin, jossa olj yks mahoton hotelli. Mulle annettiin iso huone ja näytettiin numerolla sen hinta, mut kun minä vähä muutin niitä numeroita, niin vietiinkin toiseen kohti, jossa annettiin kaks huonetta ja saunakammar. Sitte toivat minun puhheillen yhen suomalaisen kauppamatkustajan, joka osas saksoa hyvästi. Myö kateltiin ensin yhdessä kaapuntia. Minusta se kaupparatsu näytti vähä niin köyhältä, jotta arvelin, että katothhan nyt mahas täyveltä, kyllä tämä poika maksaa. Se on niin, nähkeäs, että kun sitä kerran lähtöö hup-

pailemmaan, niin sitä on kaikki katottava, ettei kauta jälestäpäin. Nuuka minä kotona oun, vaikkette taija uskoa? Niin, ja akka jäi kottiin. Minä kyllä ne näkemisen sille sitte kerron. Outtoahan nyt, jahka mä oikein selevitän.»

Ja selvitys oli sellainen, että Pulkkinen — voimmehan uutta tuttuamme sanoa vaikka siksi — antoi ison rahan hotellinsa kyyppärille ja määräsi, että hänen huoneeseensa oli tuotava yksi pullo joka sorttia, mikä Berliinin kaupungissa lienee alkoholijuoman nimellistä.

»No, paljonko niitä tuli?» kysyimme.

»Mitäs niitä kovinkaan paljoa. Kaksi kaksi-korvavakallista, sen kun kaksi miestä kantamaan kykeni.»

»Ja sitten?»

»Sitte minä pyysin kaikki sen hotellin kyyppärit, kengänlankkarit ja ketä heitä muita lienee, sen kun joutavat, tulemaan ryypylle huoneeseeni.»

»Tuliko niitä?»

»Tottahan nyt toki saksalainen tulee, kun ilman edestä annetaan.»

»Riittikö pullot vai loppuiko kesken?» utelinme yhäkin ihmetellen otusta edessämme, joka kertoi ihan tyynesti ja maailman luonnollisimpana asiana sellaisista juomingeista, että keskiaikanakin niistä olisi sepitetty kansanlaulu.

»Mitäs se saksalainen paljoakaan pysty juomaan! Eihän me saatu sinä iltana muuta kun vähän yli puolen vakan menemään, mutta kun ne oli saaneet tutuilleenkin seuraavaksi illaksi sanan, niin silloin ne taisivat loppua, mutta niin oli miestä kun heinää aamuyöllä pitkin hotellin käytäviä selällään ja kylellään. Päivällä tuli se hotellin isäntä katsomaan minua ja kielti, ettei saa niin paljon juottaa hänen väkeään. Sanoi, että olisi mukavampi antaa se rahana, mutta johan minä nyt sitä rupesin tekemään. Join vaan ite varoen, että näkisin minkälainen saksalainen on kovassa humalassa. Sitä kun ei näe tuota saksalaista millonkaan sikana kapakassa.»

Olipas se aika poika, ihmettelimme.

Sitten hän kertoi käyneensä »Italiijan moata kahtomassa», mutta ei se kuulemma häävi ollut. »Ne kun ovat niin huonojärjestyksisiä, että ette usko. Niihen pääkaupunki on Rooma nimeltään, ja siellä on vielä nytkin keskellä parasta kaapuntia suuria rauniokasoja. Jos vaikka nyt esimerkiksi Joensuussa ois semmosia raunioita vähänkin keskellä toria kun siellä, niin kyllä ois pian poliisi niskassa. Joo — järjestys se on toisellainen meillä.» Helsinki kuului olleen hänen mielestään itse siisteys Roomaan verraten (9).

Roomassa oli ollut jokin suomalainen Italian

matkaseurue, ja kun siinä oli eräs nuori kieli-
taitoinen koulupoika tai ylioppilas, oli Pulkki-
nen palkannut hänet tulkikseen ja oppaakseen.
Paaviakin oli poika ehdottanut katseltavaksi,
mutta kun se kuuluu olevan vääräuskoinen ja
Pulkinen itse veronsa maksava lutherilaisen
kirkon jäsen, hylkäsi hän kauhistuneena koko
ehdotuksen. Sitten poika oli koettanut näyttellä
hänelle kaikkea mahdollista, mitä ikinä lie Roo-
man kaupungista löytänyt. Lopuksi vietiin hei-
dät maan alle, missä oli hirmuiset määrät ih-
misten luita.

»Ja silloin minä sanon sille oppaalleni, että näytä
nyt jotain oikeata, kun kerän palkan saat. Ja
jos sinulla ei ole sen parempata näytettävätä
kun immeisten luita, niin lähetään muuanne.
Myö mäntiin sitten yhtä tulivuorta, sanovat
sitä vesvuoreksi, kahtomaan, ja sen likellä näy-
tettiin meille yhtä moan sisästä kaivetun kaa-
punnin rauniota. Sen oli kuulemma se tulivuori
polttanna sen kaapunnin samaten kun Sotoman
ja Komoran. Ne oli sen kaapunnin asukkaat
arvatenkin pitännä syntistä elämätä, niin että
Jumalan oli täytyynnä niille kosto. Siellä oli ollut
vähän semmosia syntisen sorttisia kuviakin sei-
nillä maalattuna. Ja monta vanhaa nenätöntä
ihniskuvaakin nähtiin museoissa. Ei sekään

siivon immeisen merkki ole. Niin se on, että ran-
kasoo se tuo Jumala pahan elämän», huokasi
Pulkinen lopuksi.

»Kävittekös te sitten sillä tulivuorella?» ky-
syimme.

»Veihän nuo sinne junalla ja joillain vehkeillä,
mutta kun sieltä olisi pitänyt vielä kovassa kuu-
massa kävelläkin ja minä olen jo näin vähä
turvonnut mies, niin minä sanon niille muille
ja sille pojalle, että tässä on jo minulle kyllin
tulivuorta, käykää te siellä yläällä, niin minä sill-
aikana outellessan vähä ryyppään teällä! Sattui
toki onneksi konjakkipullo mukaan. En yh-
tään muista sitä alastuloani, eikä sillä ole väliä-
kään. Minua rupesi kyllästyttämään koko Ita-
liijan moa. Männään Ekyptin moalle!»

Ja sinne mentiin. Yhdenlaista, mutta kuu-
mempata siellä oli ollut. Ja ihmiset mustempia
ja vielä resuisempia. Ja kun Pulkinen muisti
Raamatusta, kuinka Kristus ratsasti aasin tam-
malla, niin hänkin päätti koettaa sitä, jotta »saisi
sanoa ajaneensa selästä samallaisella hevosella».

»Mutta huono se on tuo oasi hevoseksi. Niin-
hän tuo oli kun olisi vasikalla ajanna. Jalattii
viisti moata kahen puolen ja ci ies suihtia uskottu-
na minulle, vaan pieni poika juosta reputti rin-
nalla ja kuletti ohjista sitä oasia. Minun täytyy

sanoa, että minua, isoa miestä, ihan hävetti istua semmosen selässä.»

Ei, Pulkkisesta ei ollut Egyptin maan asukkaaksi. Pois hän lähti ja oli nyt menossa »Enklannin moata» katsomaan. Hänellä oli suomalais-englantilainen tulkikirjakin mukanaan, niin että nyt kait se tuo opaspoika jo joutaisi mennä suoraan kotiinsa, sanoi hän meille, mutta kun rahatkaan eivät ole vielä lopussa, niin »tulukoonhan nyt sentään yheks varmuuveks mukkaan».

Puhelimme vielä kaikenlaista ja päätimme aamulla tehdä yhteisen kiertomatkan retkeilyautolla ympäri kaupungin.

Emme voi sanoa, että Pulkkinen olisi millään tavoin ollut epämiellyttävä. Päinvastoin. Hänellä oli oma ja kerrassaan omintakeinen kyky matkustaa ja tehdä sellaisia huomioita, joille hän pani arvoa. Muut hän kuittasi lyhyesti: »Männään pois, katotaan muuta. Ettei teille vahinkoa tule, niin minä maksan. Mull' on rahhoa!»

Sovussa ja rauhassa sekä suuresti ihmetellen erosimme uudesta ystävästämme Pulkkisesta ja hänen nöyrästä opasraukastaan, jota nähtävästi tällainen matkusteleminen ei oikein huvittanut. Minne he menivät ja näkivätkö he sitten mitään, mistä Pulkkinen olisi voinut sanoa: »Katotaan tätä», emme tiedä (9).

Niin haihtui Pulkkinen elämämme radalta. Kenties hänet sittenkin vielä joskus Suomessa yhdytämme, ja sen voin vakuuttaa, että ilo silloin on vilpiton molemmin puolin. Omintakeista ihmistä, jota ei ole kouluissa pilattu, on aina mielenkiintoisempi puhutella kuin pyssynluotivormuun valettua. Voi siis hyvin, ja kiitos hauska hetkestä, Pulkkinen! Näitä rivejä sinä et lue, sillä ilmoitithan, ettet koskaan lue mitään, koska kirjoissa on vain paljasta roskaa ja siveettömyyttä. Niinkuin pyrkii olemaankin.

Kun olimme äskettäin nähneet kappaleen Tonavaa, tuumimme, että jospa käytäisiin tällä samalla matkalla tutkistelemassa Rein-virtaakin. Olisi näetsen hauskaa verrata näitä Euroopan kahta kuuluisinta jokea toisiinsa. Samalla voitaisiin pistäytyä Reinin varrella olevassa Ludwigs-hafenin kaupungissa tytärtämme katsomassa. Ohimennen vierailtaisiin myöskin suurilla J. M. Voithin paperikonetehtailla. Ja kun kerran tuumittiin, pantiin tietenkin toimeksi samaten kuin Pulkkinenkin (9).

Ajettiin kauniita, Suomea muistuttavia seutuja ensin Crailsheimin pikkukaupunkiin. Käytiin kapakassa kahvilla, parturissa ja katseltiin kylää kaikin puolin. Kaupungin läpi juoksee Jagst-joki, jonka nimeä ei kukaan alkuasukas osannut

niin selvästi lausua, että olisimme sen ymmärtäneet. Kun meidän piti uhallakin saada siitä selvä ja jokaiselta sitä kyselimme, katsoivat kaupunkilaiset meihin vähän siihen tyyliin kuin suomalainen hieman humalassa olevaan. Tunsimme olomme melkein noloksi, kunnes pieni poika pelasti tilanteen kirjoittamalla joen nimen ja selittämällä ympärillämme olevalle yleisölle, että nämä ovat »oikeita turisteja» ja ne usein kyselevät kaikenlaisia omituisia asioita. »Englantilaisia», sanoi hän merkitsevästi toisille ja veti suutaan hienoiseen ivahymyyn. Älykäs poika, nousevaa uutta Saksaa.

Taas junaan. Edessämme istui vanha harmaatukkainen herrasmies ja höristeli korviaan kuunnellakseen puhettamme. Lopuksi hän ei enää malttanut mieltään, vaan pyydellen tungettelevaisuuttaan anteeksi selitti oleskelleensa miltei kaikissa maailman maissa paperikone-monttöörinä ja kuulevansa kielensoinnusta kansallisuuden, mutta tätä hän ei jaksanut muistaa. Mutta tutulta se kuulosti, vaikka varmasti ei ollut italiaa.

»Suomea! Voi, antakaa anteeksi, piti hän minun se tuntea, kun olen vuonna 1904 asettanut suuren kalanterin tehtaaseen, jonka nimi on Nokia!»

Tässä oli siis edessäni maailmanmatkustaja ja ammattiveri. Puhetta alkoi tulla, ja sitä riitti vaikka kuinka. Sattuipa vielä niin, että kun vieras tiedusteli, satunko tietämään siitä hänen Suomessa asettamastaan koneesta mitään, osasin luetella sen valssiluvun, työleveyden, vetoalssin korkeuden ja voimansiirtotavan täsmälleen

Kaunis vanha talo Crailsheimin kaupungissa.

miltei millimetriä myöten. Meistä tuli hyvät ystävät, ja hän hankki meille Heidenheimissä mainion majapaikan Ochsen-hotellissa.

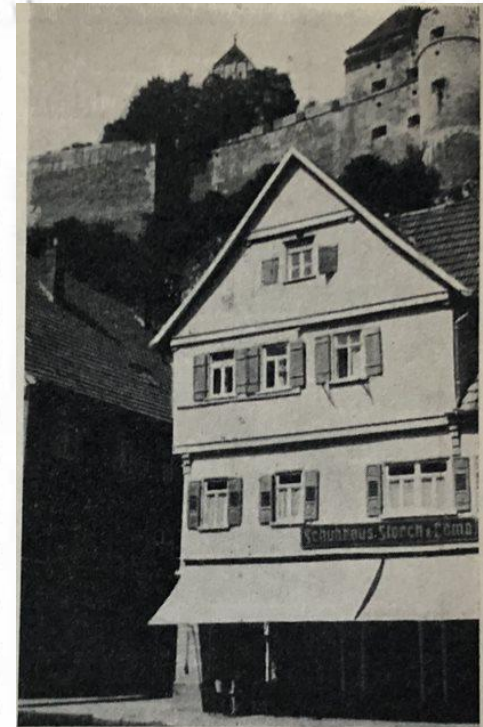
Aamulla menimme Voithin tehtaalle, kirjoitimme siellä nimemme vieraskirjaan ja saimme tehtaan johdon puolelta osaksemme sellaista ystävällisyyttä, jota saksalainen osaa mahdolliselle ostajalleen osoittaa. Tehdas on tosiaankin suurenmoinen ja kaikin puolin mahdollisimman

ajanmukainen laitos. Konttorihenkilökuntaakin on siellä seitsemisensataa. Suomessa on useita siellä tehtyjä paperikoneita; suurin niistä lie-nee Varkauden uusi sanomalehtikone, joka voi valmistaa vuorokaudessa yli satatuhatta kiloa paperia. Paperintekijöitten keskuudessa on J. M. Voith tunnettu erittäin hyvästä ja uudenaikaisesta työstään ja hyvistä hinnoistaan. Mutta niinhän on aina laita, että halvalla on vaikea saada hyvää (9+).

Heidenheim on alkujaan muinainen roomalaisten perustama sotaleiri. Siellä on vieläkin jäljellä kunnossa oleva Hellensteinin linna, jossa on roomalaisaikuisia muureja. Ne pojat tekivät lujaa työtä, ja heidän muistomerkkejään tapaa ehtimiseen koko Keski-Euroopassa. Niitä sanotaan olevan paljon Aasiassakin, ja pohjoinen Afrikka on myös niiden kotimaata.

Mutta kaikki roomalaiset ovat sinänsä maan päältä kadonneet. Katselimme kaihomielin rautioita, ja mieleemme muistui nykyinen Englanti ja Mussolini, nykyaikainen roomalainen. Kun vertaa toisiinsa Karpaattien ei-roomalaisia linnoituksia roomalaisten tekemiin, huomaa niissä maallikkokin selvän eron. Roomalaisten linnat ovat tehtyjä, muiden kyhättyjä. Roomalaislinnat ovat erittäin huolellista ja tukevaa työtä,

mutta toisten jollakin tavoin kepoista ja hataraa. Olemme nähneet roomalaisten tekemiä maantiesiltoja, jotka ovat tänäkin päivänä täysin ajokelpoisia ja lujia. Ja kuinka niissä onkaan kunnias työ ja ihana ajan antama patina yllään! Kunnia muinaisille Rooman rakennusmestareille! Tällaisia ajatuksia herätti meissä Heidenheim a. d. Brenz, Württ.

Hellensteinin linna Heidenheimissä. — Suora muuri vasemmassa yläkulmassa on roomalaisten ajoilta. Etualalla on oikein sievä saksalaisen pikkukaupungin talo.

Painuimme yhä länteen päin »isä» Reiniä kohti. Ajettiin ihanan Vanhan Heidelbergin ohi ja tavattiin Reinin ensi kertaa Mannheimin luona. Virta on sillä kohtaa sangen leveä, ehkä puoli kilometriä, ja toisella rannalla on Ludwigshafenin suuri tehdaskaupunki. Siellä on maailman kuulut I. G. Farbenfabrikin kemialliset tehtaat,

joissa tehdään kaikkea mahdollista, mitä kivihiilestä saa syntymään, ja paljon muutakin. Kivihiilestä saadaan, luetellakseni vain muutamia: moottoripolttoainetta (bentsolia), koksia, valokaasua, paperiliimaa, aniliinivärejä, hajuvesiä y. m., y. m. Lisäksi tehdään siellä soodaa, typpilannoitusaineita, filminauhaa, valokuvaus- tarpeita, lääkkeitä ja mikä heidät kaikki tienneekään.

Nämä tehtaat ansaitsisivat täydellä syyllä oman lukunsa, mutta mahdotontahan minun on sitä ruveta laatimaan. Kun vielä sanon, että työväestöä on siellä noin kuutisenkymmentätuhatta henkeä, joiden toimeentulosta on parhaalla mahdollisella tavalla pidetty huolta, lienen maininnut tärkeimmät seikat. Ja yhtenä tuossa suuressa laumassa oli meidänkin Neitimme, josta olimme Berliinissä eronneet.

Hän oli loistavalla tuulella ja perin innostunut työhönsä. Niinpä voitte arvata, että jälleennäkeminen oli sydämellistä. Lapselle annettiin tehtaasta joku päivä lomaa, jotta hän saisi vanhempiensa kanssa katsella ja retkeillä Reinillä, sitten jälleen palatakseen työhönsä.

Mannheimin asemalle oli kerääntynyt sankkoja ihmisjoukkoja, enimmäkseen nuorta väkeä ja vähin vanhempia. Väen keskellä hulmuili

punalippuja, joissa näimme myös Neuvostotasavaltojen vasara- ja sirppimerkkisiä. Totta kai meidän täytyi kysyä, mitä tämä oikein merkitsee. Vastaus kuului: »Suomalaiset jalkapallonpelaajat tulevat.»

Ja hetken odoteltuamme tuli juna ja siinä pelurit. Pulskia poikia nuo suomalaiset, tuumimme ja odottelimme jännittyneinä, milloin heidän joukostaan kohoaisi ilmaan oma siniristilippumme. Mutta voi, lippu kyllä nousi, mutta sekin oli punainen. Siinä taisi olla joitakin merkkejä, mutta emme jokseenkin etäällä seisten kyenneet niitä saamaan selville. Kysyimme uudelleen tulijoiden kansallisuutta vanhalta vieressämme seisovalta rautatiemieheltä.

»Ne ovat suomalaisia jalkapallon pelaajia nimellisesti, mutta asiallisesti ne ovat kansainvälisen sosialismin agitaattoreita. — Ne ovat miehiä, jotka vain sotkevat ja levittävät Neuvostovenäjän oppia.»

»Mutta», kysyin, ilmaisematta kansallisuuttani, »onkos tuo Suomen lippu?»

»Ei, se on kommunistilippu. Niillä pojilla ei ole eikä saa olla isänmaata. Suomalaiset ovat hyviä urheilijoita, siellä on ihmejuoksija Nurmi (nimi lausuttiin aivan oikein). Ne ovat hyvin äkäistä kansaa ja levittävät kaikella tavalla

venäläisten sekasortoa ja levottomuutta pitkin maailmaa.»

Puhujatoverini piti meitä, kuten hyvin monet muutkin, hollantilaisina ja puheli senvuoksi avoimielisesti. Me häpesimme ja lähdimme alakuloina kävelemään edelleen. Sellainenko on tosikäsitys suomalaisista? Etsimme toisen saksalaisen tiedustellaksemme uudelleen samaa, jotta, jos mahdollista, saisimme meitä edes vähän imartelevamman selityksen.

Ja kyllähän saksalaisesta puhetoiverin saa. Ne ovat aina valmiita keskustelemaan. Taasen saimme kutakuinkin saman vastauksen, mutta nyt täysin kommunistisessa hengessä. Lipun hän sanoi olevan nousevan Suomen lipun! Millainen se virallinen lippu on, ei hän tiedä, mutta tuo, tuo kaunis punalippu tulee varmasti se olemaan!

Yhdysvalloissa näimme monasti työväenyhdistyksen kulkueita, joissa oli aina yhdistyksen milloin minkin värinen lippu, mutta sen vieressä ja hieman edellä oli aina Yhdysvaltain raitis tähti-lippu suurimpana. Ja sen kantaja kantoi sitä pystyssä päin, ylväänä tuntien lippunsa arvon ja kunnian. Kerran lähti Amerikassa juhlakulkue ainoastaan omalla ammattilipullaan varustettuna, mutta seurauksena oli, että ensimmäinen vas-

taantuleva miesjoukko repi sen alas katuun, haki lipunkantajalle tähtilipun kouraan ja pakotti hänet sillä johtamaan joukkoaan. Se tapahtui »Työnpäivänä» v. 1903 Holyoken kaupungissa Dwight-kadulla, ja lipunrepijät olivat työläisiä. Siinä maassa osataan kouraantuntuvasti pakottaa kansalainen antamaan kunnia maan lipulle, ellei sitä itse ymmärrä. Mutta jenkit tekevätkin sen ilman pakkoa, rakkaudesta. He ajattelevat: »Valtion etu minun etuni.» Siinä suhteessa kadehdittava maa!

Lopetimme keskustelun asiasta, uskoen, että kerran vielä koittaa päivä, jolloin me suomalaiset, niin porvarit kuin sosialistit, niin ruotsia kuin suomea puhuvat, ja kaikki eri puolueet ymmärrämme, että keskenämme, oman perheemme keskuudessa, olkoot riitamme kuinka virkeät tahansa, mutta että ulospäin meidän pitää esiintyä kaiken uhallakin yksimielisenä valtiona, jonka nimi on Suomi-Finland tai, jos niin tahdotaan, Finland-Suomi. Ja sen merkinä olkoon aina ja joka paikassa eduskuntamme vahvistama virallinen lippu. Meillä olisi jokaisella lopultakin kukkaroon tuntuva hyöty siitä, että Suomesta säataisiin luja ja yksimielinen käsitys maailmalle. Uuden valtion maine on täsmälleen samanlainen kuin nuoren tytön kunnia. Jos siihen

tulee virhettä, on se vaikeasti korjattavissa, jos ollenkaan. Vanhemmista daameista ei niin välitetä. Ne saavat tupakoida ja vähän muutenkin rähjätä kenenkään sen kummemmin puuttumatta heidän edesottamisiinsa (10).

Luonnollisesti päätimme tehdä turistien tavallisen Reinin-matkan myötävirtaa Mainzista Koblenziin tai Kölniin. Sillä välillähän »Isä Rein» näyttääkin matkailijalle parhaat puolensa. Teollisuusihmiselle sitävastoin on ammatin kannalta matka Koblenzista Pohjanmerelle mielenkiintoisin. Tavallinen ihminen, joka vähänkin kulkee silmät auki, ei voi olla ihailematta sitä suurenmoista tapaa, miten liikenne Reinillä on järjestetty. Tuottaahan mitä suurinta vaikeutta esimerkiksi tullivartiointi. Reinillä on nyt monella maalla vapaa läpikulkuoikeus, mutta Saksa on saanut osalleen koko liikenteen järjestämisen yksityiskohdissaan. Kuinka helppoa luulisi olevan esim. tupakan ja monen muun pienen tavaran heittelemisen hinattavista proomuista virtaan, josta salakuljettajat sen sitten korjaisivat. Mutta laivojen kapteenien sekä jokipoliisin kertoman mukaan sitä ei sanottavasti harjoiteta eikä edes yritetä. Miten sitten lienee. Ainakin minä pelkään, että jos meillä olisi samanlainen

tilanne, voisi Reinin pohjaa myöten vetää pirtu-
nuottaa.

Usein näkee Reinillä myöskin suuria proomuja ääriään myöten täyteen lastattuina suomalaisilla kuusipölkyillä. Ne tuntee leimauksista hyvin. Pölkyistä tekee ulkomaalainen selluloosaa ja paperia, joita me itsekin osaamme hyvin tehdä kumpaakin. Selluloosasta tekee ulkolainen lisäksi silkkiä ja elokuvafilmiä, jotka me kuljetamme suurella rahalla takaisin maahamme. Ulkolainen saa itselleen työpalkat, voitot, rahat y. m. Me suomalaiset maksamme sitten huviverot ja silkkitullit ja menetämme työpalkat. Vastimeksi saamme suomalaistyttöjemme paksuihin sääriin jonkinlaiset sisiliskon nahkakelmua mukailevat kylmät sukat ja voimme istua elävissä katsomassa kappaletta, joka »värisyttää katsojaa enemmän kuin mikään muu filmi». Sukat ovat kylmää keinosilkkiä, kappale värisyttää, ja ilmankin on maamme pakkasen pesä.

Mutta kerran tämäkin muuttuu. Teemme itse silkkiä, jonka myömmä muuanne lämpöisempiin maihin, filmit tehdään nauhaa myöten kotona, ja kaiken puun, minkä saamme irti maastamme, jalostamme mahdollisimman pitkälle itse. Oikein tahtoi sydäntä kirvellä, kun näki nuo suuren suuret propsikuormat Reiniä myöten

menossa muiden hyväksi, vaikka niin välttämättä tarvitsisimme niitä köyhän maamme turvaksi.

Mutta heitettiin nuo kauppamietteet mielestämme ja vedettiin itsemme Rein-vireeseen. Kolmisin istuttiin »Elberfeldin» kannella, katseltiin kauniita rantoja ja elämää matkailijoiden kesken. Oikeastaan, kun toden sanoo, osavat saksalaiskansat parhaiten matkustaa. He ovat vaatimattomia ja kykenevät laulamaan matkoillaan. Onko kukaan koskaan tavannut laulavaa engelsmannia? Korkeintaan hän hakkaa pianoa ja laulaa yksinään jotakin jazz-renkutusta tai iänikuista »It is a long way to Tipperary . . .» tahi Jenki Doodliaan! Mutta saksalaisrotuiset kansat laulavat yksi- tahi moniäänisesti kuoroissa. Engelsmanni osaa ehdottomasti parhaiten matkustamisen teknillisen puolen, mutta sielullinen osa taitaa väliin jäädä vähän niin ja näin.

Muistanpa vanhan amerikkalaisen maailmanmatkustaja-missin, joka seisoi Berliinin suurimman kirkon ulkopuolella ja kysyi minulta, paljonko sinne maksaa. Kun sanoin, että luullakseni sinne ei ole mitään pääsymaksua, tempasi missi laukustaan kirjan ja sanoi merkitsevänsä siihen: »Nähty kirkko n:o se ja se. Ei pääsymaksua.» Vaikka kyllähän sen myönnän, että

tuollaisetkin ihmiset voivat nauttia matkoistaan enemmän kuin päältä nähden luulisi.

Englantilainen ei puhu mitään, norjalainen ja amerikkalainen keuhvat aina ja joka paikassa, toinen navoillaan ja toinen rahoillaan. Ruotsalainen on hieno ja puhuu kohtalaisesti. Ranskakalaista en ole koskaan tieteni tavannut matkailijana enkä ryssiäkään muualla kuin ennenvanhaan Imatralla. Suomalaisen tapaa, ihme kyllä, sangen usein maailmalla, jopa suhteettoman usein verrattuna kansan lukumäärään. Luulen suomalaisten esiintyvän suurin piirtein pohjalaisittain, s. o. tahtovan näyttää, ettemme ole turhaan kitsaita ja että meill' on ja meiltä annetaan! Itse savolaisetkaan eivät tahdo siitä päästä. Ja samoin teimme mekin surkeilematta. Köyhän on lysti leikkiä rikasta ja päinvastoin (9).

Tuli kuulu Lorelei-kallio vastaan. Laiva hiljensi vauhtiaan, ja syvän hiljaisuuden vallitessa alkoi eri tahoilta laivaa kuulua Lorelein säveliä, vähitellen yhtyen täysinäiseksi lauluksi, joka sydänjuuriin saakka liikutti matkailijoitten miellet. Harvoin olen niin sydämen pohjasta tulevaa laulua kuullut, mutta olihan paikka ja aika siihen kuin luotu. Laiva lipui kallion ohi, laulu loppui, kone otti taas tavallisen siipiläivakoneen tahdin, ja lumous oli loppunut. Lorelei on monen

näkemä, ja sen laulu on vielä useamman kuulema, mutta tottapa siinä lie jokin taika, koska se aina näkyy kiertävän vettä silmiin.

Sitten tilattiin laivasta pulska päivällinen ja oltiin olevinamme oikein hienoa turistiherrasväkeä? »Miten sitä o i k e i n hienoa näytellään?» kysyi Äiti. No, sehän on päivänselvää: »Raha ei merkitse mitään, ruokalistasta määrätään hyvin tottuneesti ja nopeasti syötävät ja pyydetään alkuruuaksi jotakin, mitä jokseenkin varmaan ei ole (kylmä pyynpaisti on siihen varmint), näytetään nyrpeältä, kun tarjoilija pyytää tuhannesti anteeksi, keskustellaan hillityllä äänellä ja henkevästi pöytätoverien kanssa ja koko ajan annetaan kyyppäriin tuntoa, kuinka vähäpätöinen olento hän on. Perin hienolta kuuluu, jos sopivassa tilaisuudessa puhuu moniaan sanan jotakin muiden tavallisten ihmisten puhumatonta kieltä, johon on paras opetella japania tai arabiaa. Ja jos kaiken tämän tehtyään ei vaikuta hienolta, niin silloin on paras ottaa tavallinen kotiolo päälleen ja nauttia siitä. Se on kyllä paljoa halvempaa ja mukavampaa, mutta siitä en ainakaan minä tahdo saada oikein riittävää henkistä huvia.»

Mutta nyt leikittiin laivamatkamme loppuosalla herrasväkeä ja tultiin sillä kurin Koblen-

ziin. Siellä mentiin hauskaan hotelliin, jonka nimi on Höhman. Neiti väitti, että nimi on lausuttava Hööman. Pihtiputaalla on jonkin vanhan herrassuvun jälkeläinen, jonka nimi on Öhman. Siis vain etu-H:ta vailla. Mutta kun putalaisetkaan eivät sano »ööman», vaan kotoisen tapansa mukaan »yömanni», ristimme mekin hotellimme Hyömänniksi (8½).

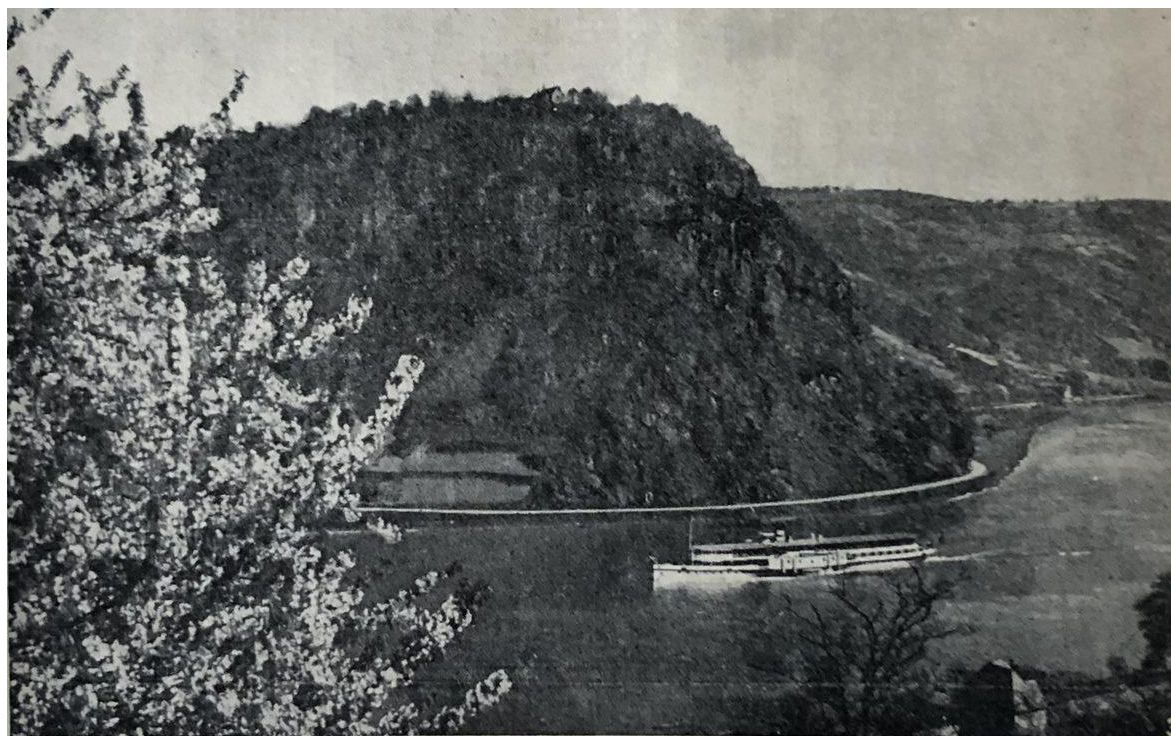
Siellä emme enää viitsineet leikkiä herrasväkeä, vaan kun oli iltapimeä ja ukkonen meurusi taivaalla, ruvettiinkin oikein kotoisiksi. Lopistiin, syötiin, koeteltiin hotellin siivojattaren kanssa puhella saksaamme ja saatiin kolmennukuttava sänkyerämaa. Hotellin väki ihmetteli hieman kummallisia suomalaisia, jotka eivät tieneet Koblenz-nimisestä kaupungista mitään. Kaupunki on kauniilla paikalla Rein- ja Mosel-virtojen yhtymäpaikassa ja arvatenkin harjoittaa melkoista kauppaa ja teollisuutta ynnä Moselviinien juottamista matkailijoille, itse latkien saitana oluttaan. Siellä on kaunis patsas »Isä Rein ja (Neiti) Mosella». Ne ovat molemmat vähän Helsingin »Merimantan» tyyliä siinä suhteessa, ettei vaatteista ole paljon haittaa.

Koblenzin luona lienee Caius Julius Caesarin kuuluisa Reinin ylimenopaikka. Muistaakseni sitä erikoisesti taottiin muinaisilla latinantun-

neilla päähäni. Selitettiinpä se oikein tulitikku-
jen ja muiden pikku puupalasten avulla. Nyt
koetimme nähdä niitä edes virtaan lyötyjä paa-
luja, mutta turhaan, ja tulimme siihen tulokseen,
että vapauttaan rakastavat germaaniheimot ovat
vimmoissaan repineet ne pohjamudista ylös ja an-
taneet Isä Reinin viedä ne Pohjanmereen. Muis-
teltiin latinaa, sen kielioppia, sanoja ja muita,
jo ammuin kestettyjä vaikeuksia ja havaittiin,
että niittenkin vaivojen päälle oli aika vetänyt
unhon ja ihanan runohohteen. Tunnustettiin
oikeaksi isärovastin sana, ettei voi olla täydellistä
sivistystä ilman ankaraa latinanlukua ja —
ruvettiin taasen elämään nykyaikaa.

Koblenz oli eronpaikka. Neiti sai lähteä ta-
kaisin junalla Ludwigshafeniin, ja me kaksi van-
haa jatkaisimme matkaamme hiljaiseen koti-
maatamme kohti.

Matkoilla, teatterilla ja juhlilla yleensä on
aina sellainen korkein piste, josta ei iloa eikä
innoitusta saa millään keinolla nousemaan ylem-
mäs, vaan mieleen tulee jonkinlainen illansuun
alakuloinen tunnelma. Mieli ei ole virkeä eikä
altis mitään uutta näkemään, ja kukkarokin al-
kaa laihtua, jotta täytyy vähän silmäillä rahas-
toakin. Ja silloin rupeaa ajatuksissaan laskeskele-

Lorelei-kallio.

maan, menetettyjä rahoja muistellen, että mitähän sillä ja silläkin summalla olisi saanut j. n. e. Tällaisia surullisia mietteitä pyrki ero pikku Neidistämme väkistenkin herättämään. Mutta ajatellen: »Me on surtu jo», erottiin iloisesti, ja kumpikin ryhmä painui omalle suunnalleen.

Ajelimme pitkät matkat Lahn-joen laaksoa uudelleen Berliiniä kohti, jonne saavuttiin väsyneinä ja haluttomina. Meillä oli vaununosastossamme tovereina kaksi hauskanäköistä saksalaista rouvaa, jotka maan ja taivaan takaiset rupertellen lyhensivät yksitoikkoista junamatkaa. Mutta jos rupesimme hiemankaan arvostelemaan Ville-keisarin karkumatkaa Hollantiin, pistivät he suunsa visusti suppuun, katsoen merkittävästi toisiinsa, eivätkä olleet meitä ymmärtävinään. Kaiken muun he ymmärsivät oikein loistavasti. Vainusimme heissä erotettuja Saksan keisarin hovirouvia, vaikkapa he matkustivatkin vain kolmannessa luokassa, sillä sotahan mullisti niin paljon, huokasimme. Onpahan siis ainakin sielumme silmillä nähty kaksi hovineitiä. Kohtapuoleen on sekin rotu sukupuuttoon kuollut!

Berliinissä oltiin vain yksi yö, joka vietettiin samassa hotellissa kuin menomatallammekin, mutta nyt ullakkokamarissa (siellä oli halvem-

paa). Ja Stettiniin tultiin parahiksi laivan lähtöön. Siitä ei kannata paljoa puhua, kun se oli »vain» II luokka, mutta kuvittelimme, että siinä on ihan yhtä hyvä olla kuin ensi luokassa ja vaikka meillä oli eri hytit. Valvottiin mahdollisimman myöhään, niin saatiin aika sitenkin kulumaan. — Alakuloisuus oli valalla, jonkinlainen henkinen krapula (7½).

Laiva laski Helsingin satamaan. Olimme taasen iloisia nähdessämme oman pääkaupunkimme ja muutamia tuttaviamme rannalla meitä vastaanottamassa. Koetimme tunkeutua ensi luokan matkustajien sekaan ja luovuttaa punaiset piletimme hyvin huomamatta, ottaen kas-

Tie Bankan kylässä. Vanha muuri ei ole sotaa varten tehty, vaan se on viinikellareita täynnä. Alaspäinen äijä ei ole humalassa, vaan tuntuu muuten kävelevän mietteisään.

voillemme oikein maailmanmatkustajain ilmeet.

Tullista selvittiin kuten ainakin hitaanlaisesti, mutta muuten hyvin. Mutta kaupungissa näimme heti, miten kaksi poliisia kainaloista kannatteli juopunutta miestä ja koetti saada häntä pysymään edes vähänkin jaloillaan. Kansalainen oli kuitenkin väsynyt ja pyyteli nättisti, »ettei viitsitä enää opetella kävelemään, kyllä minä sen osaan, mutt'en näytä, en saakuri vie, näytäkään».

Koko matkallamme emme olleet nähneet ainoatakaan kunnan humalaista, ja nyt täytti mieleemme sellainen rakas kotimainen tunnelma. Olimme oppineet, että joka maalla on hyvät ja huonot puolensa ja jokaisen tulee omaansa, olkoonpa se ukko, akka, lapsi tahi koko maa, sellaisenaan rakastaa ja se omakseen tunnustaa. Onhan kovasti juopuneen näkeminen niin syvästi suomalaista. Näkee niitä eräässä muussakin maassa, mutta en kehtaa sen nimeä lausua.

Ja niin tultiin sitten loppuksi omaan kotiin. Siellä oli kaikki reilassa, ja lapset olivat kukittaneet kodin vanhempiensa vastaanottajiksi. Se se sittenkin oli matkan huippu, vaikka me hullut luulimme sen muualta löytävämme.

Ulkolaisilla kylpylaitoksilla on se hyvä puoli, että niissä saa todellakin levähtää tuttavien puut-

tuessa ja että siellä oppii antamaan arvoa kotimaisille kylpylaitoksille. Ulkomailla tulee vastaava hoito kumminkin toista vertaa kalliimmaksi kuin kotimaassa. Mutta eihän se ole raha, joka aina komteeraa.

Nyt on matkamme enää »historiallinen muisto» (8).

Hotel Zelený Strom

Winterova

Pistyan

SLOVAKIA

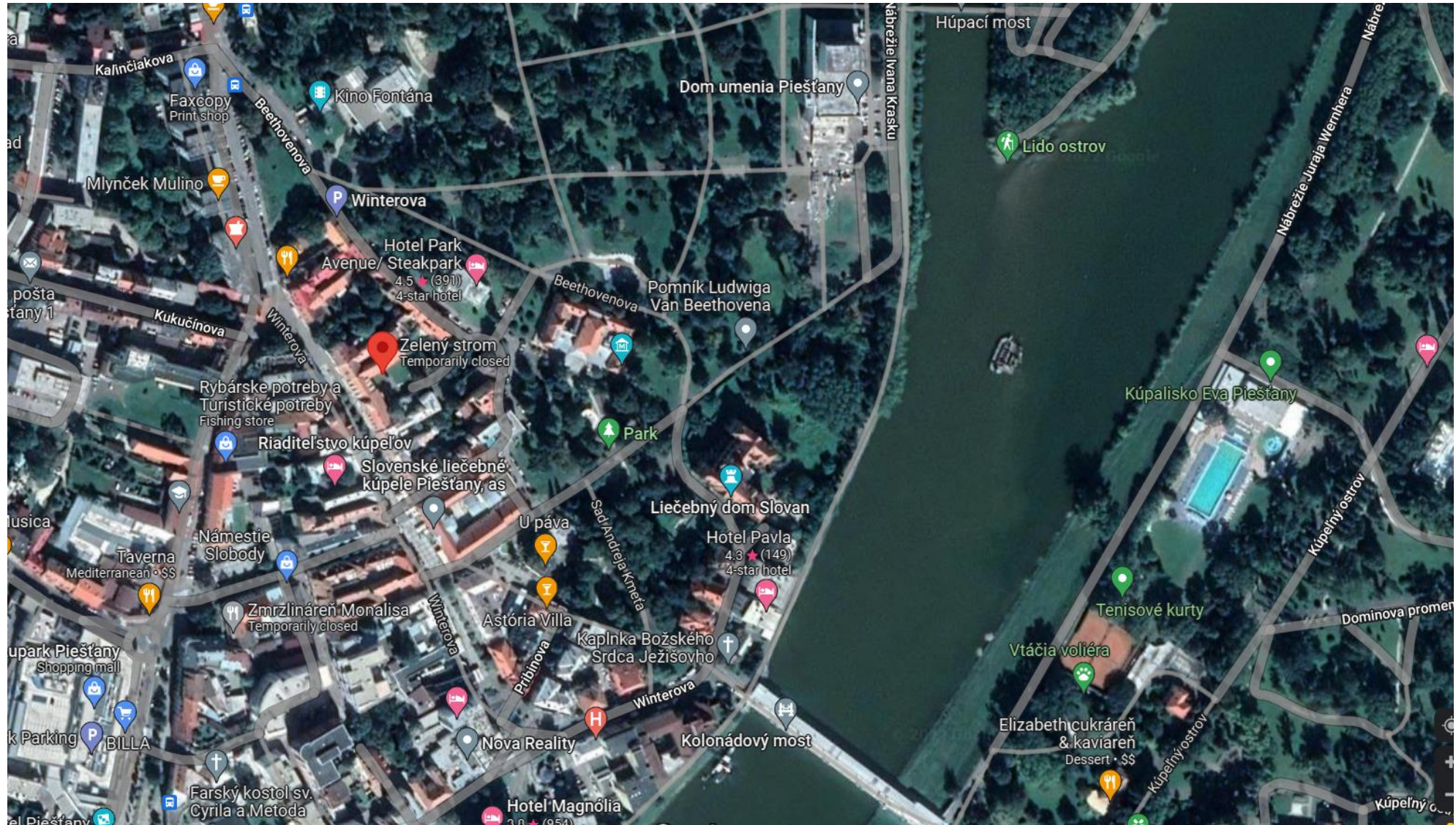
Elokuussa 2022

Google maps

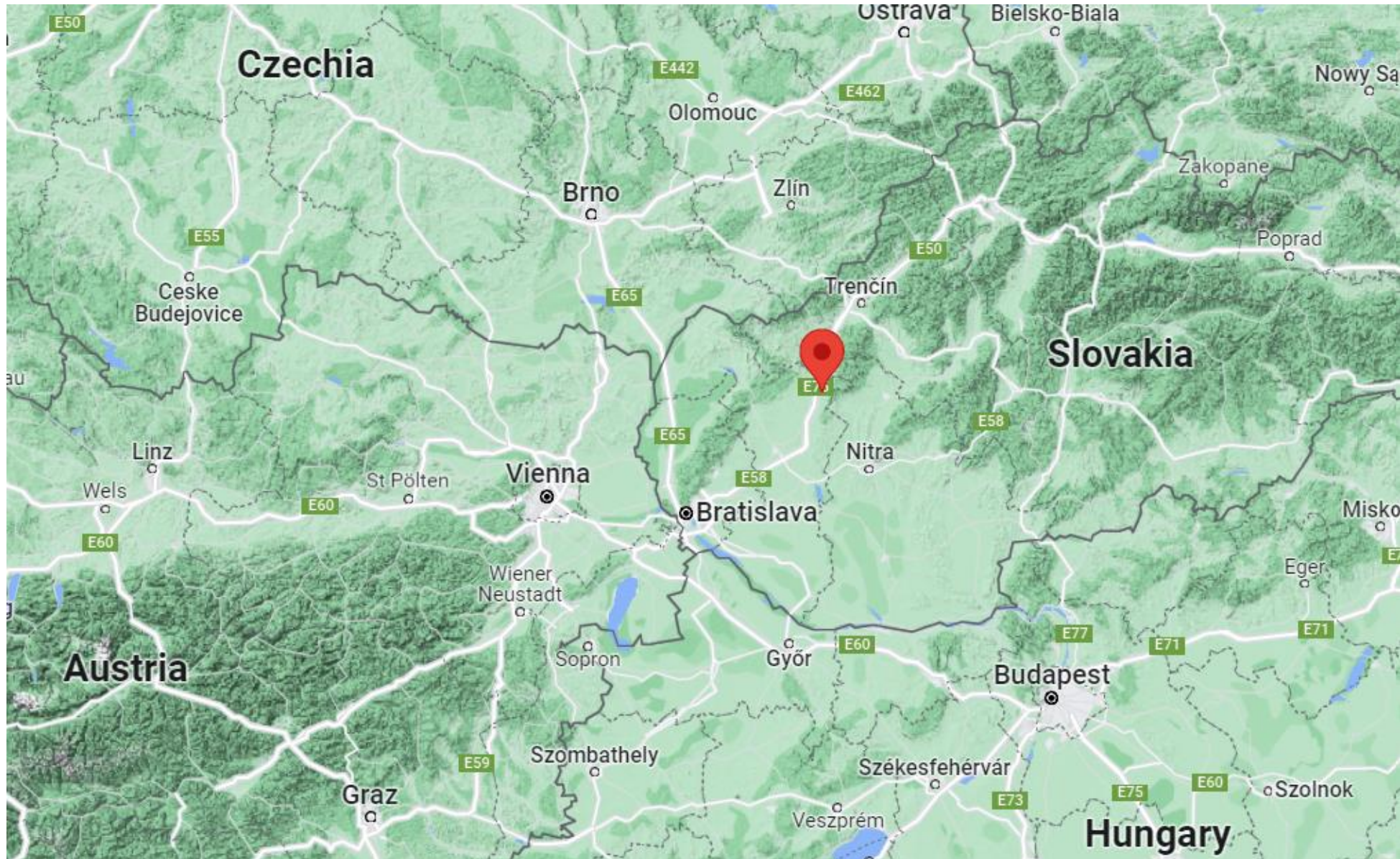
Street view

Zelený Strom, Pistyan - Piešťany

Pistyan - Piešťany, Slovakia

Alarik (kutsumanimeltään *Teppa*) Gummerus

syntyi Rantsilassa rovasti *Aleksanteri Gummeruksen* ja *Alma Maria* os. *Nordlundin* kuudentena lapsena 4.3.1879. Käytyään yhden luokan Kuopion lyseota ja sitten viisi luokkaa Helsingin suomalaista normaalilyseota hän siirtyi opiskelemaan Helsingin Teollisuuskoulun kemian osastolle ja sen jälkeen Chalmersin Teknillisen opiston kemian osastolle Göteborgiin, jossa valmistui paperiteknikoksi. Opintojaan ja käytännön kokemustaan hän täydensi työskennellessään useissa paperitehtaissa Yhdysvalloissa 1901 – 03, sekä myöhemmillä opinto- ja kauppamatkoilla useisiin Euroopan maihin.

Palattuaan kotimaahan *Gummerus* astui aluksi Tainionkosken tehtaiden palvelukseen, sitten joksikin aikaa rullateollisuuden sekä edelleen koneliike Aatran palvelukseen Helsingissä. Vuonna 1912 *Gummerus* siirtyi suomalaisten lähelle Pietaria perustamaan suureen Dubrovkan paperitehtaaseen. Kaksi vuotta myöhemmin, 1914, hän tuli paperimestariksi Näsijärven Pahvitehdas Oy:n tehtaalte Tampereen Pispalaan. Vuonna 1918 hänet kutsuttiin saman tehtaan teknilliseksi johtajaksi, missä toimessa hän palveli vuodet 1919 – 33, kuolemaansa saakka.

Alarik Gummerus hoiti kaikki tehtävänsä tunnollisesti ja antaumuksella. Erittäin taitavana ammattimiehenä alallaan hän menestyksellisesti kehitti johtamansa tehdaslaitoksen tuotantoa useille erikoisaloille, jotka aikaisemmin eivät Suomessa olleet edustettuja.

Ottamatta sanottavasti osaa julkiseen elämään oli *Alarik Gummeruksella* yhteiskunnallise ja valtiollisen elämän ilmiöistä perusteellisen ja omakohtaisen harkinnan muovaamat vankat oikeistolaiset mielipiteet, joille yleisesti annettiin suuri arvo.

Teppa Gummerus osallistui vapaussotaan Kalmin pataljoonassa viestiosaston päällikkönä, sotilasarvoltaan kersanttina. Hän oli Suomalaisten teknikkojen seuran jäsen 1910 – 33.

Alarik Gummerus solmi Padasjoella 25.7.1901 avioliiton Jyväskylässä 27.1.1880 syntyneen *Siiri (Sigrid) Malvina Nygrenin* kanssa. Avioliitosta

syntyi kaksi poikaa, *Jaakko Rollin (Rorro)* 1904 ja *Kai Alarik* 1906, molemmat Pihtiputaalla, sekä tytär *Siiri Mirjam (Arramies)* 1908 Jyväskylässä.

Alarik Gummerus sairastui diabetekseen, jota ei vielä tuohon aikaan osattu hoitaa insuliinilla, ja kuoli Tampereella 4.1.1933. vain 52 vuoden iässä.

Äitini, *Tepan* veljentytär *Elina Jantunen (os. Pihkala)*, oli *Tepan* kuollessa 14 vuoden ikäinen, ja sekä hän että hänen isosiskonsa *Inkeri* ovat kertoneet minulle *Tepan* sydämellisyydestä, huumorintajusta ja leikkisyydestä – josta myös **Pistyanin Reissu** kertoo. *Tepan* muistoa nuorempien *Gummerus-Pihkaloiden* keskuudessa on pitänyt yllä myös *Tepan* vanhempien kesähuvila Pihtiputaan Hiekanpäässä Kolimajärven rannalla, jonne *Teppa* toi v. 1908 ostamansa, Tamperella 1898 rakennetun Suomen pienimmän höyrylaivan. Laiva vietiin Kolimalta Näsijärvelle v. 1920. Perusremontin jälkeen *Teppa* antoi laivalle nimen SATU. *Tepan* nuorimman veljen, *Lauri (Tahko) Pihkalan*, innoittamana SATU-laivalla käytiin kesällä 1923 Tukholman ja Götan kanavan kautta Göteborgin maailmannäyttelyssä.

Vuodet 1944-72 SATU oli jälleen Kolimalla, josta se palasi Näsijärvelle taas v. 1973.

Vuonna 1998, 75 v. ensimmäisen Tukholman purjehduksen jälkeen, kuusi nuorempaa *Gummerus-Pihkala* uusi SATU-laivan purjehduksen Turusta Tukholmaan.

Lähteet:

Johtaja Alarik Gummeruksen muistokirjoitus. Aamulehti 5.1.1933

Martti J Kankaanpää: **GUMMERUS-PIHKALAN SUKU.** Gummeruksen kirjapainoi, 409 s. 1992

Juhani Valanto: **Satu-Kirja, S/S SATU 1901 – 2001,** Höyrylaivayhdistys SATU ry., 76 s. 2001